

Πρόσφατες νομολογιακές και νομοθετικές εξελίξεις σε σχέση με την κοινωνική ασφάλιση

1. Νόμος 4387/2016 (Α' 85) Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας - Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού-συνταξιοδοτικού συστήματος - Ρυθμίσεις φορολογίας εισοδήματος και τυχερών παιγνίων και άλλες διατάξεις.

Με το Ν. 4387/2016 ορίζονται, μεταξύ άλλων, οι θεμελιώδεις αρχές του Ενιαίου Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλειας και συνιστάται το Εθνικό Συμβούλιο Κοινωνικής Ασφάλειας (Κεφάλαιο Α'), ρυθμίζονται διάφορα συνταξιοδοτικά θέματα του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, όπως η καταβολή της Εθνικής Σύνταξης και το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών για σύνταξη και υγειονομική περίθαλψη, ενώ εφαρμόζονται κοινοί κανόνες για τους ασφαλισμένους στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα και αναπροσαρμόζονται συντάξεις, μερίσματα και εφάπαξ παροχή (Κεφάλαιο Β', Γ', Δ', Η'), θεσπίζονται οι κανόνες για τη λειτουργία του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (Κεφάλαιο Ε') τροποποιούνται διατάξεις του πρώην Ε.Τ.Ε.Α και Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε. (Κεφάλαιο Στ') και ρυθμίζονται οι προνοιακές παροχές των ηλικιωμένων και υπερηλίκων (Κεφάλαιο Ζ').

2. Πρόσφατη νομολογία σχετικά με την κοινωνική ασφάλιση

2.1. ΣΤΕ ΟΛ. 734/2016

Πρόεδρος: Σ. Ρίζος

Εισηγητής: Δ. Μαρινάκης

Δικηγόροι: Ν. Αναγνωστόπουλος (της προσφεύγουσας-ενάγουσας και παρεμβαινόντων), Ι. Κατράς, Κ. Τριάντης (ΤΠΔΥ), Σ. Παπαγιαννόπουλος (ΝΣΚ), Δ. Σπυρόπουλος, Λ. Αποστολίδης, Μ. – Μ. Τσίπρα (παρεμβαινόντων),

Πρότυπη δίκη – Προσφυγή-αγωγή – Ταμείο Προνοίας Δημοσίων Υπαλλήλων – Αναδρομική μείωση της εφάπαξ ασφαλιστικής παροχής με τους ν. 4024/2011 και 4093/2012

Οι επίμαχες περικοπές του εφάπαξ βοηθήματος επήλθαν δυνάμει του άρθρου 2 παρ. 6 του ν. 4024/2011 και του άρθρου πρώτου, υποπαράγραφος ΙΑ.5 περ. 2 του ν. 4093/2012, δηλαδή ευρίσκουν έρεισμα στο νόμο και εντάσσονται, μαζί με τις περικοπές στις κύριες και επικουρικές συντάξεις, σε ένα ευρύτερο πρόγραμμα αφ'

ενός για την αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας της Χώρας και, αφ' ετέρου, για τη μεταρρύθμιση του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, χάριν της βιωσιμότητάς του, μεταρρύθμιση η οποία ευρίσκει έρεισμα στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, η θέσπιση δε των περικοπών αυτών εξυπηρετεί σκοπούς δημοσίου συμφέροντος και όχι απλώς το ταμειακό συμφέρον του Δημοσίου και των φορέων κοινωνικής ασφάλισης. Από τα μακροοικονομικά στοιχεία (δημοσιονομικά και μη), τα οποία εκτίθενται στις παρατεθείσες αιτιολογικές εκθέσεις προκύπτει εναργώς ότι η βιωσιμότητα του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων, το οποίο περιλαμβάνει και φορείς εφάπαξ παροχών κατά την συνταξιοδότηση, θα ήταν ανέφικτη χωρίς τη λήψη μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών μέτρων και χωρίς την μακροπρόθεσμη διαρθρωτική μεταρρύθμιση του θεσμού. Επομένως, η συγκεκριμένη νομοθετική επιλογή, η οποία εκδηλώθηκε με τις πιο πάνω διατάξεις και εντάσσεται στο δημοσιονομικό - διαρθρωτικό σκέλος της ασφαλιστικής μεταρρύθμισης (σε αντίθεση με το αμιγώς διαρθρωτικό), αιτιολογείται προσηκόντως, κατά τα λοιπά, δε, εκφεύγει του δικαστικού ελέγχου, αντικείμενο του οποίου είναι μόνο η υπέρβαση των ακραίων λογικών ορίων της έννοιας του δημοσίου συμφέροντος (ΣΤΕ 1094, 2289/1987 Ολομ.). Σύνταξη οικονομικής ή αναλογιστικής μελέτης δεν απαιτείται, όταν πρόκειται να ληφθούν μέτρα που έχουν και δημοσιονομικό χαρακτήρα, όπως οι επίμαχες περικοπές (ΣΤΕ 1285/2012 Ολομ. σκ. 12, 13), εν πάση όμως περιπτώσει τέτοιες μελέτες έχουν συνταχθεί και με το προεκτεθέν περιεχόμενό τους δικαιολογούν τις ως άνω μειώσεις. Περαιτέρω, εν όψει του διακηρυχθέντος στόχου του περιορισμού της αύξησης των κοινωνικών δαπανών, καθώς και του ότι οι επίμαχες μειώσεις, οι οποίες εντάσσονται στο πλαίσιο ενός ευρύτερου μεσοπρόθεσμου προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής και είναι αναγκαίες για την επιβίωση του Ταμείου, δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ως μη αναγκαίες, διότι ο πολιτικός στόχος του περιορισμού της αύξησης των κοινωνικών δαπανών από τη φύση του επιτυγχάνεται με την μείωση των επιχορηγήσεων και όχι με την περαιτέρω χρηματοδότηση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, διότι στη δεύτερη περίπτωση ο στόχος καθίσταται επαχθέστερος, δεδομένου ότι απολήγει στην περαιτέρω επιβάρυνση των υπολοίπων πολιτών με την επιβολή φορολογίας. Εξ άλλου, ακόμη και μετά τις ανωτέρω περικοπές, οι οποίες αθροιστικά αντιστοιχούν σε ποσοστό περίπου 34,27% του συνολικού ποσού του εφάπαξ βοηθήματος, υπολογιζομένου σύμφωνα με τις καταστατικές διατάξεις του Ταμείου, το τελικώς καταβληθέν στην προσφεύγουσα - ενάγουσα εφάπαξ ποσό (31.267,81 ευρώ) υπερβαίνει σημαντικά τις καταβληθείσες από αυτήν εισφορές καθ' όλη τη διάρκεια της υπηρεσίας της (24.727,03 ευρώ), όπως αυτές είχαν διαμορφωθεί μετά την κατά νόμο αξιοποίηση του κεφαλαίου αυτών είτε με έντοκη κατάθεσή του στην Τράπεζα της Ελλάδος ή σε ασφαλή εμπορική τράπεζα είτε με άλλη ασφαλή επένδυσή του, περαιτέρω δε μετά την τιμαριθμική αναπροσαρμογή αυτού (ν. 1611/1950 – Α' 304, άρθρο τρίτο του ν. 2216/1994 – Α' 83, άρθρο 15 παρ. 11 ν. 2469/1997 – Α' 38, άρθρο 14 ν. 2042/1992 – Α' 75, άρθρο 2 του ν. 3586/2007 – Α' 151). Τέλος, οι επίμαχες μειώσεις εντάσσονται στο πλαίσιο ενός ευρύτερου μεσοπρόθεσμου προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής, η επιχειρούμενη δε δημοσιονομική προσαρμογή δεν στηρίζεται μόνο στη μείωση των δαπανών των κοινωνικοασφαλιστικών οργανισμών, αλλά και στη λήψη διάφορων δημοσιονομικών, διαρθρωτικών και χρηματοπιστωτικών μέτρων, η συνδυασμένη εφαρμογή των οποίων εκτιμάται από το νομοθέτη ότι θα συμβάλει στην έξοδο της Χώρας από την κρίση και στη βελτίωση των δημοσιονομικών της μεγεθών, κατά τρόπο που αναμένεται να διατηρηθεί και στο μέλλον, λαμβανομένης υπόψη της υποχρέωσης του Κράτους να μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων ανάλογα με τις εκάστοτε ισχύουσες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες. Εν όψει όλων αυτών και σύμφωνα ιδίως με τις σκέψεις 11 και 12, οι διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 6 του ν. 4024/2011 και του άρθρου πρώτου, υποπαράγραφος ΙΑ 5 περ. 2 του ν. 4093/2012, με τις οποίες επήλθαν οι ανωτέρω μειώσεις της εφάπαξ παροχής δεν αντίκεινται στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, ούτε παραβιάζουν την αρχή της αναλογικότητας

δεδομένου μάλιστα ότι, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, ειδικώς η δεύτερη μείωση του εφάπαξ βοηθήματος έγινε σε εφαρμογή της αποφάσεως του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και απέβλεπε στην εξομάλυνση της αναλογίας εισφορών και εφάπαξ παροχών. Ενόψει δε και του τελευταίου αυτού σκοπού και δεδομένου ότι το καταβληθέν ποσό υπερβαίνει το σύνολο των καταβληθεισών από αυτήν εισφορών, δεν παραβιάζεται η αρχή της ανταποδοτικότητας, αλλά ούτε και η αρχή της ισότητας. Περαιτέρω δε, δεν παραβιάζεται η παρ. 5 του άρθρου 4 του Συντάγματος, σύμφωνα με την οποία οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους, καθόσον το Ταμείο Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων αντιμετώπιζε άμεσα και πειστικότερα οικονομικά προβλήματα, συνεπεία των οποίων αδυνατούσε να ανταποκριθεί επικαίρως στις υποχρεώσεις του, η αντιμετώπιση δε των προβλημάτων αυτών έπρεπε να γίνει με έκτακτη οικονομική ενίσχυση από το Κράτος, που ήδη έλαβε χώρα, αλλά και με περικοπές του χορηγούμενου εφάπαξ βοηθήματος και τούτο για την αποφυγή επιβολής φορολογίας και άλλων επιβαρύνσεων σε βάρος του κοινωνικού συνόλου. Εξάλλου, κατά την κρατήσασα στο Δικαστήριο γνώμη, η δια το παρελθόν μείωση της ανωτέρω εφάπαξ παροχής είναι σύμφωνη με το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, αλλά και με το άρθρο 17 του Συντάγματος, καθόσον η για το παρελθόν μείωση ασφαλιστικής παροχής είναι, κατ' αρχήν, συμβατή με το εσωτερικό ελληνικό δίκαιο, περαιτέρω δε η εν προκειμένω μείωση της εφάπαξ παροχής της προσφευγούσης – εναγούσης δεν συνιστά υπέρμετρη επιβάρυνση της περιουσίας της ούτε ανατρέπεται η δίκαιη ισορροπία μεταξύ του γενικού συμφέροντος και του συμφέροντος αυτής, εφόσον η μείωση αυτή έγινε για τους προεκτεθέντες σοβαρούς λόγους δημοσίου συμφέροντος και ιδίως λόγω της σοβαρής αδυναμίας του Ταμείου να ανταποκριθεί επικαίρως στις υποχρεώσεις του, εν πάση δε περιπτώσει το τελικώς καταβληθέν στην προσφεύγουσα - ενάγουσα εφάπαξ ποσό (31.267,81 ευρώ) υπερβαίνει σημαντικά τις καταβληθείσες από αυτήν εισφορές καθ' όλη τη διάρκεια της υπηρεσίας της (24.727,03 ευρώ), όπως αυτές είχαν διαμορφωθεί μετά την κατά νόμο αξιοποίηση του κεφαλαίου αυτών. Τέλος, οι αρχές της προστατευόμενης εμπιστοσύνης και της ασφάλειας δικαίου δεν εμποδίζουν τον νομοθέτη, ο οποίος υποχρεούται να μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, να λαμβάνει μέτρα εντός του πλαισίου της συνταγματικής τάξεως, ακόμη και σε ήδη συνεστημένες έννομες σχέσεις ή καταστάσεις, όταν αδήριτες ανάγκες το επιβάλλουν. Αντίθετη εκδοχή, κατά την οποία απαγορεύεται η μεταβολή του ευνοϊκού για τους ασφαλισμένους νομοθετικού καθεστώτος είτε για το μέλλον είτε για το παρελθόν, θα κατέληγε σε παράλυση της δράσης του νομοθέτη και, ειδικά στο πεδίο του οικονομικού προγραμματισμού (ΣΤΕ 490/2000 σκ. 5), σε ματαίωση να ρυθμίζει τις έννομες σχέσεις σύμφωνα με τις επιταγές του δημοσίου συμφέροντος, ακόμη και τις ήδη γεννημένες.

1. ...

2. ...

3. ...

4. Επειδή, με τις διατάξεις του ως άνω άρθρου 1 του ν. 3900/2010 εισάγεται ο θεσμός της «δίκης – πιλότου» ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας σε θέματα που, ως εκ της φύσεώς τους, έχουν γενικότερο ενδιαφέρον και, συνεπώς, αναμένεται να προκαλέσουν σημαντικό αριθμό διαφορών, με τον κίνδυνο να εκδοθούν αντιφατικές αποφάσεις και να υπάρξει σημαντική καθυστέρηση για τους διαδίκους ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων. Στις περιπτώσεις αυτές δίνεται η δυνατότητα στους διαδίκους και στα διοικητικά δικαστήρια να απευθύνονται απευθείας στο Συμβούλιο της

Επικρατείας, ώστε τούτο να επιλύει τα σχετικά ζητήματα, διασφαλίζοντας την ενότητα της νομολογίας και την ασφάλεια δικαίου (βλ. σχετική εισηγητική έκθεση του νόμου). Ειδικότερα, κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, εφόσον, με αίτημα διαδίκου εισαχθεί στο Συμβούλιο της Επικρατείας ένδικο βοήθημα ή μέσο αρμοδιότητας των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, για το λόγο ότι τίθεται με αυτό ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος με συνέπειες για ευρύ κύκλο προσώπων, γίνεται δεκτό από την προβλεπόμενη από τις διατάξεις αυτές τριμελή Επιτροπή, το Δικαστήριο αυτό εκδικάζει σε Ολομέλεια ή Τμήμα το ένδικο βοήθημα ή μέσο, εφαρμόζοντας ως προς την πληρεξουσιότητα τα οριζόμενα στις διατάξεις του άρθρου 27 του π.δ. 18/1989 (Α' 8), και κατά τα λοιπά, ως προς το παραδεκτό και το βάσιμο του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου, τις ισχύουσες για το ένδικο βοήθημα ή μέσο διατάξεις (ΣΤΕ 601/2012 Ολομ.).

5. Επειδή, με την ... ΠΑ 16/2013 Πράξη της Επιτροπής του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 3900/2010, που δημοσιεύθηκε στις εφημερίδες «ΤΑ ΝΕΑ» στις ... και «ΕΣΤΙΑ» στις ..., έγινε δεκτή η από 17.7.2013 αίτηση της [προσφεύγουσας-ενάγουσας], με την οποία είχε ζητήσει να εισαχθεί προς εκδίκαση ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας η από 15.7.2013 προσφυγή – αγωγή αυτής, όπως το δικόγραφο τούτο χαρακτηρίζεται, με το οποίο δικόγραφο ζητείται να ακυρωθούν, άλλως, να τροποποιηθούν: α) η υπ' αριθμ. 23/19.6.2013 απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Ταμείου Προνοίας Δημοσίων Υπαλλήλων (ΤΠΔΥ), με την οποία απορρίφθηκε ενδικοφανής προσφυγή της προσφεύγουσας – ενάγουσας κατά της 329.708/13.2.2013 αποφάσεως της Διευθύντριας του Ταμείου, β) η ως είρηται 329.708/13.2.2013 απόφαση της Διευθύντριας του Ταμείου, με την οποία της χορηγήθηκε εφ' άπαξ ασφαλιστική παροχή ποσού 31.267,81 ευρώ αντί του, κατά τη νομοθεσία του ταμείου, ποσού των 47.569,72 ευρώ, μειωθέντος κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 2 παρ. 6 του ν. 4024/2011 και του άρθρου πρώτου, υποπαραγράφου ΙΑ.5. περ. 2 του ν. 4093/2012, ως και κάθε άλλη συναφής πράξη ή παράλειψη της Διοικήσεως. Με το ίδιο δικόγραφο ζητείται, περαιτέρω, να υποχρεωθεί το ΤΠΔΥ να της καταβάλει ως αποζημίωση το ποσό των 16.301,91 ευρώ νομιμοτικώς για την υλική ζημία που υπέστη από την παράνομη συμπεριφορά του Ταμείου, λόγω εφαρμογής των ανωτέρω διατάξεων, θεωρουμένων από αυτήν ως αντισυνταγματικών, και, τέλος, ζητείται να υποχρεωθεί το Ταμείο να της καταβάλει το ποσό των 5.000 ευρώ ως χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που υπέστη. Με την προσφυγή - αγωγή αυτή, όπως αναφέρεται στην ανωτέρω Πράξη της τριμελούς Επιτροπής, «τίθεται το γενικότερο ζήτημα της συνταγματικότητας του άρθρου 2 παρ. 6 ν. 4024/2011 και του άρθρου πρώτου, υποπαραγράφου ΙΑ.5. περ. 2 του ν. 4093/2012».

6. Επειδή, στην, κατά τα ανωτέρω, ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ανοιγείσα δίκη παρεμβαίνουν οι Γ.Σ. με το από 19.12.2013 δικόγραφο παρεμβάσεως, Δ.Α. και λοιποί (σύνολο 15 παρεμβαίνοντες) με το από 27.1.2014 δικόγραφο παρεμβάσεως, Β.Β. και λοιποί (σύνολο 228 παρεμβαίνοντες) με το από 29.1.2014 δικόγραφο παρεμβάσεως, Γ.Δ. και λοιποί (σύνολο 205 παρεμβαίνοντες) με το από 29.4.2014 δικόγραφο παρεμβάσεως και Α.Β. με το από 30.4.2014 δικόγραφο παρεμβάσεως. Οι ανωτέρω παρεμβαίνοντες προβάλλουν και αποδεικνύουν ότι είναι διάδικοι ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, στο οποίο τίθεται το ίδιο ως εν προκειμένω ζήτημα της συνταγματικότητας του άρθρου 2 παρ. 6 του ν. 4024/2011 και του άρθρου πρώτου, υποπαραγράφου ΙΑ.5. περ. 2 του ν. 4093/2012 και συνεπώς παραδεκτώς παρεμβαίνουν στην παρούσα δίκη.

7. Επειδή, στη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 2479/1997 (Α' 67) ορίζεται ότι: «1.α. Στη δίκη ενώπιον του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, της Ολομελείας του Συμβουλίου της Επικρατείας, της Ολομελείας του Αρείου Πάγου ή της Ολομελείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, στην οποία, εν όψει των ισχυρισμών των διαδίκων ή της τυχόν παραπεμπτικής απόφασης τίθεται ζήτημα αν διάταξη τυπικού νόμου είναι σύμφωνη προς το Σύνταγμα ή όχι, έχουν το δικαίωμα να ασκήσουν παρέμβαση φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων, τα οποία δικαιολογούν

έννομο συμφέρον σε σχέση με την κρίση του ζητήματος αυτού, εφόσον το αυτό ζήτημα εκκρεμεί σε δίκη ενώπιον άλλου δικαστηρίου ή δικαστικού σχηματισμού του αυτού κλάδου δικαιοσύνης στην οποία είναι διάδικος. Δικαίωμα άσκησης παρέμβασης έχει σε κάθε περίπτωση ο Υπουργός Δικαιοσύνης εφόσον δεν είναι ήδη διάδικος. ... β. Ο παρεμβαίνων με βάση το προηγούμενο εδάφιο νομιμοποιείται να προβάλει απόψεις και επιχειρήματα αναφερόμενα αποκλειστικά σε ζητήματα συνταγματικότητας που έχουν τεθεί. Η εκδιδόμενη απόφαση δεν παράγει έννομα αποτελέσματα για τον παρεμβαίνοντα αυτόν. γ. Η κατά το εδάφιο α' παρέμβαση ενώπιον ... της Ολομελείας του Συμβουλίου της Επικρατείας ... ασκείται σύμφωνα με το άρθρο ... 49 του π.δ/τος 18/1989 (ΦΕΚ 8 Α'). δ. Για την παράσταση όσων παρεμβαίνουν με βάση την παρούσα παράγραφο, τη νομιμοποίηση του πληρεξουσίου δικηγόρου τους, τα απαιτούμενα τέλη και παράβολα και τη δικαστική δαπάνη εφαρμόζονται αναλόγως οι σχετικές διατάξεις που αφορούν το δικαστήριο, ενώπιον του οποίου ασκήθηκε η παρέμβαση. ε. ...». Από τις διατάξεις αυτές συνάγεται ότι ενώπιον της Ολομελείας του Συμβουλίου της Επικρατείας έχουν δικαίωμα να ασκήσουν παρέμβαση φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων, όταν τίθεται ζήτημα αν διάταξη τυπικού νόμου είναι σύμφωνη προς το Σύνταγμα ή όχι, εφόσον δικαιολογούν έννομο σε σχέση με την κρίση του ζητήματος αυτού συμφέρον. Το έννομο συμφέρον, κατά τις ως άνω διατάξεις, θεμελιώνεται όταν ο παρεμβαίνων είναι διάδικος ενώπιον άλλου δικαστηρίου ή δικαστικού σχηματισμού του αυτού κλάδου της δικαιοσύνης όπου εκκρεμεί το αυτό ζήτημα (ΣτΕ 3177/2007, 3340/2013, 1900/2014, πρβλ. ΑΕΔ 3, 4/2007). Με την ιδιότυπη αυτή παρέμβαση, αναπτύσσονται ερμηνευτικές απόψεις και επιχειρήματα, τα οποία αναφέρονται αποκλειστικώς σε ζητήματα συνταγματικότητας τα οποία έχουν τεθεί, η δε μέλλουσα να εκδοθεί απόφαση δεν επάγεται έννομες συνέπειες για τον παρεμβαίνοντα (ΣτΕ 189/2007 Ολομ., 3340/2013 Ολομ., 1900/2014 Ολομ.).

8. Επειδή, στην παρούσα δίκη άσκησαν από κοινού την από 27.1.2014 παρέμβαση επικαλούμενοι την ως άνω διάταξη: α) η Πανελλήνια Ομοσπονδία Πολιτικών Συνταξιούχων (Π.Ο.Π.Σ.), β) ο Γ.Σ. και γ) ο Θ.Α.. Η παρέμβαση όμως αυτή ως προς την πρώτη παρεμβαίνουσα (Π.Ο.Π.Σ.), σκοπός της οποίας, όπως συνάγεται από το άρθρο 2 του Καταστατικού της, είναι, μεταξύ των άλλων «Η διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών συμφερόντων των πολιτικών συνταξιούχων που πληρώνονται από τον κρατικό προϋπολογισμό και γίνεται κράτηση για την Π.Ο.Π.Σ. (α)», δεν μπορεί να θεωρηθεί ως παρέμβαση του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 2479/1997, διότι ελλείπει μία από τις προϋποθέσεις εφαρμογής της διατάξεως αυτής, εφόσον ούτε από τα στοιχεία του φακέλλου προκύπτει, ούτε η παρεμβαίνουσα Ομοσπονδία ισχυρίζεται, ότι είναι διάδικος σε εκκρεμή δίκη ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ή άλλου δικαστηρίου της Διοικητικής Δικαιοσύνης, στην οποία έχει τεθεί το ζήτημα της συνταγματικότητας των διατάξεων του άρθρου 2 παρ. 6 του ν. 4024/2011 και του άρθρου πρώτου, υποπαράγραφος ΙΑ.5. περ. 2 του ν. 4093/2012 (ΣτΕ 3670/2006, 3177/2007 Ολομ.). Αντιθέτως, οι άλλοι δύο παρεμβαίνοντες Γ.Σ. και Θ.Α. παραδεκτώς παρεμβαίνουν επικαλούμενοι την ως άνω διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 2479/1997, εφόσον προβάλλουν και αποδεικνύουν ότι είναι διάδικοι σε εκκρεμή ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών δίκη, όπου τίθεται το ως άνω ζήτημα της συνταγματικότητας των διατάξεων του άρθρου 2 παρ. 6 του ν. 4024/2011 και του άρθρου πρώτου υποπαράγραφος ΙΑ.5. περ. 2 του ν. 4093/2012 (ΣτΕ 2164/2012).

9. Επειδή, τέλος, παρεμβαίνει παραδεκτώς στην παρούσα δίκη ο Υπουργός Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, ως εποπτεύων το καθ' ου το κρινόμενο δικόγραφο Ταμείο Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων (ΤΠΔΥ), με το από 16.5.2014 δικόγραφο παρεμβάσεως.

10. Επειδή, στο άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα (π.δ. 456/ 1984 – Α' 164) ορίζεται ότι «Για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί, το δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή παραλείψη έγινε κατά παράβαση διάταξης που υπάρχει για χάρη του γενικού συμφέροντος. ...», στο δε άρθρο 106 ορίζεται ότι οι διατάξεις, μεταξύ άλλων, του προηγούμενου άρθρου «εφαρμόζονται και για την ευθύνη των δήμων, των κοινοτήτων ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου από πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων που βρίσκονται στην υπηρεσία τους». Κατά την

έννοια των διατάξεων αυτών, από την εκ μέρους της πολιτείας νομοθέτηση με τα αρμόδια αυτής όργανα ή από την παράλειψη των οργάνων αυτών να νομοθετήσουν στοιχειοθετείται ευθύνη προς αποζημίωση μόνο όταν από τη νομοθέτηση ή την παράλειψη νομοθετήσεως γεννάται αντίθεση προς κανόνες δικαίου υπέρτερης τυπικής ισχύος. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση του ζημιωθέντος γεννάται μόνο αν οι επιζήμιες συνέπειες επέρχονται απευθείας από την επίμαχη διάταξη, πριν δε και ανεξάρτητα από οποιαδήποτε εφαρμογή της με πράξη της Διοικήσεως. Στις λοιπές περιπτώσεις, κατά τις οποίες οι επιζήμιες συνέπειες επέρχονται από την εφαρμογή του πιο πάνω κανόνα δικαίου, δηλαδή από την πράξη της Διοικήσεως που τον εφαρμόζει στην ατομική περίπτωση, η ευθύνη έναντι του ζημιωθέντος προκύπτει όχι από τον κανόνα δικαίου, αλλά από την τελευταία αυτή πράξη (ΣΤΕ 1038/2006 επταμ., 450/2013, 2705, 3410/2014 κ.α.).

11. Επειδή, στο άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζεται ότι «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας.». Στο άρθρο 4 παρ. 1 και 5 ότι «1. Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. ... 5. Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους.». Στο άρθρο 22 παρ. 5 ότι «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει.». Στο άρθρο 25 παρ. 1 και 4 ότι «1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους... Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει ... να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας. ... 4. Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης.». **Από τις διατάξεις αυτές συνάγεται ότι η κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων αναγνωρίζεται από το Σύνταγμα ως θεσμική εγγύηση των εργαζομένων, στο πλαίσιο της οποίας ο κοινός νομοθέτης, διαθέτοντας ευρεία προς τούτο εξουσία και λαμβάνοντας υπόψη τις εκάστοτε κρατούσες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, θέτει τους κανόνες για την ασφαλιστική κάλυψη και προστασία του εργαζόμενου πληθυσμού έναντι συγκεκριμένων ασφαλιστικών κινδύνων (όπως είναι το γήρας, ο θάνατος, η αναπηρία, η ασθένεια, η ανεργία) με γνώμονα αφ' ενός την προστασία του**

ασφαλιστικού κεφαλαίου και την εξυπηρέτηση της αναλογιστικής βάσεως, στην οποία στηρίζεται η οικονομία των φορέων κοινωνικής ασφαλίσεως, δηλαδή την προστασία της βιωσιμότητας των κοινωνικοασφαλιστικών οργανισμών, χάριν και των μελλοντικών γενεών, και αφ' ετέρου την διασφάλιση υπέρ των συνταξιούχων, οι οποίοι διά της εργασίας των συνέβαλαν στην δημιουργία του δημοσίου πλούτου, ενός ικανοποιητικού επιπέδου διαβιώσεως, όσο το δυνατόν εγγύτερου σε εκείνο που είχαν κατακτήσει κατά τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου. Μεταξύ των παροχών, οι οποίες κατατείνουν στον ανωτέρω σκοπό δεν είναι μόνον οι περιοδικές παροχές (συντάξεις, κύριες και επικουρικές, μερίσματα, βοηθήματα), αλλά και οι εφάπαξ παροχές που χορηγούνται κατά την συνταξιοδότηση, οι οποίες, κατά τα παγίως γενόμενα δεκτά, είναι δημοσίου δικαίου κοινωνικοασφαλιστικές παροχές (ΑΕΔ 3, 4, 5/2007, ΣτΕ 121/2012) υπαγόμενες και αυτές στο καθεστώς προστασίας του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος. Το ασφαλιστικό κεφάλαιο από το οποίο αντλούνται οι εφάπαξ παροχές, εφόσον σχηματίζεται αποκλειστικώς ή κατά κύριο λόγο από εισφορές είτε μόνο των ασφαλισμένων είτε και του εργοδότη που τους απασχολεί, ανεξαρτήτως μάλιστα του ύψους των εισφορών του τελευταίου, φέρει αμιγώς ανταποδοτικό χαρακτήρα (ΣτΕ 2679/2011 Ολομ., κ. ά., πρβλ. ΑΕΔ 3, 4, 5/2007). Η προστασία της βιωσιμότητας του οικείου ασφαλιστικού φορέα και η διασφάλιση της ακεραιότητας του ασφαλιστικού του κεφαλαίου αποτελεί υποχρέωση του νομοθέτη, ο οποίος, όταν διαπιστώνει μεταβολή των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών, η οποία μεταβολή εγκυμονεί κινδύνους για την βιωσιμότητα αυτού, λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα, όπως είναι η αναπροσαρμογή των ασφαλιστικών παροχών και εισφορών, ο επανακαθορισμός των προϋποθέσεων θεμελιώσεως του ασφαλιστικού δικαιώματος, καθώς και η διάθεση κρατικών πόρων για την στήριξη του είτε τακτικώς είτε εκτάκτως. Οι προς τούτο αναγκαίες, κατά την επιλογήν του νομοθέτη, επεμβάσεις επιτρέπεται, σε περίπτωση εξαιρετικά δυσμενών οικονομικών συνθηκών, να έχουν ως αποτέλεσμα ακόμη και την μείωση των απονεμόμενων ασφαλιστικών παροχών, μεταξύ των οποίων και των εφάπαξ παροχών, όταν το ασφαλιστικό κεφάλαιο δεν επαρκεί για

την κάλυψη των αναγκών αυτών, το ύψος δε της κρατικής χρηματοδοτήσεως του οικείου κοινωνικοασφαλιστικού οργανισμού, το οποίο καθορίζεται, κατ' αρχάς, από πολιτικές επιλογές για την διάθεση των κρατικών πόρων προς εκπλήρωση των ποικίλων σκοπών του κράτους και την ικανοποίηση των ανειλημμένων υποχρεώσεων αυτού, δεν επαρκεί για την βιωσιμότητα του κοινωνικοασφαλιστικού οργανισμού. Η μείωση δε αυτή είναι δυνατή όχι μόνον για το μέλλον, αλλά όπως έχει ήδη κριθεί (ΣΤΕ 3487/2008 Ολομ., 58/1999, 2999/2009, 4132/2011, 3613/2013), είναι δυνατή και για το παρελθόν, υπό την έννοια ότι μπορεί να καταλαμβάνει και εκκρεμείς αιτήσεις χορηγήσεως ασφαλιστικών παροχών, οι οποίες μέχρι την επέλευση της νομοθετικής μεταβολής δεν έχουν ικανοποιηθεί, διότι το Σύνταγμα δεν αποκλείει στον κοινό νομοθέτη, εκτός των ειδικώς σε αυτό προβλεπομένων περιπτώσεων (άρθρα 7 παρ. 1, 77 παρ. 2 και 78 παρ. 2 του Συντάγματος), εφόσον τηρείται η αρχή της αναλογικότητας (ΣΤΕ 3613/2013), να ρυθμίζει αναδρομικώς έννομες σχέσεις με την έκδοση γενικών κανόνων. Εκ τούτων παρέπεται ότι ναι μεν με το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος δεν απαγορεύεται η επί το δυσμενέστερο μεταβολή των προϋποθέσεων χορηγήσεως εφάπαξ παροχών, εφόσον, κατά τα εκτεθέντα, προκύπτει αιτιολογημένως ότι η διατηρησιμότητα του ασφαλιστικού κεφαλαίου μόνο με αυτές τις επεμβάσεις μπορεί να διασφαλισθεί, πλην οι επεμβάσεις αυτές, οι οποίες μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα και την μείωση εφάπαξ παροχών, ακόμη δε και ενώ είναι εκκρεμείς οι αιτήσεις χορηγήσεώς τους, πρέπει να είναι σύμφωνες με τις λοιπές διατάξεις του Συντάγματος και, ιδίως, την αρχή της ισότητας των πολιτών γενικώς, αλλά και, ειδικότερα, την αρχή της ισότητας των πολιτών κατά τη συμμετοχή τους στα δημόσια βάρη, ώστε να αξιώνεται από τους ασφαλισμένους και συνταξιούχους η τήρηση της υποχρεώσεως για κοινωνική αλληλεγγύη, στο σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, προσέτι δε να τηρείται η αρχή της αναλογικότητας και να μην παραβιάζεται η αρχή της προστατευομένης εμπιστοσύνης (πρβλ. ΣΤΕ 2194/2014 Ολομ. σκ. 17). Μείωση δε απονεμομένων ασφαλιστικών παροχών υπό τους ως άνω όρους και προϋποθέσεις δεν προσκρούει στο άρθρο 17 του Συντάγματος.

Μειοψήφησαν ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου Σωτ. Ρίζος, ο Αντιπρόεδρος Νικ. Ρόζος και οι Σύμβουλοι Διον. Μαρινάκης, Μιχ. Βηλαράς, Π. Ευστρατίου, Αντ. Ντέμσιας, Διομ. Κυριλλόπουλος και Αντ. Χλαμπέα, προς την γνώμη των οποίων προσεχώρησε και η Πάρεδρος Τ. Βαρουφάκη, οι οποίοι υποστήριξαν τα ακόλουθα: Το Κοινωνικό Κράτος αποτελεί αναπόσπαστο συνθετικό στοιχείο του ελληνικού Κράτους όπως οργανώνεται ιδίως με το Σύνταγμα του 1975. Τούτο πρωτίστως σημαίνει ότι ούτε διαλύεται ούτε αποσυντίθεται σταδιακά με επάλληλα νομοθετικά μέτρα είτε προς συμμόρφωση προς οικονομικές θεωρίες, οι οποίες διδάσκουν ότι αποτελεί εμπόδιο για την οικονομική ανάπτυξη είτε προς αντιμετώπιση οικονομικών δυσκολιών του κράτους ή γενικότερης κρίσεως της οικονομίας. Στην περίπτωση τέτοιων κρίσεων βεβαίως δεν κωλύεται ο νομοθέτης να μειώσει τη χρηματοδότησή του αλλά κατά την «επιχείρηση» αυτή υπόκειται τόσο σε ουσιαστικούς όσο και σε διαδικαστικούς περιορισμούς. Ειδικότερα, και καθ' όσον αφορά το πλέον βασικό κεφάλαιο του Κοινωνικού Κράτους, που είναι η κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, οι ουσιαστικοί περιορισμοί συνίστανται στην αναγνώριση ορίων στην επιχειρούμενη χειροτέρευση της θέσεως των ασφαλισμένων, δηλαδή στη διατήρηση των ασφαλιστικών παροχών – μεταξύ των οποίων και η εφάπαξ παροχή – σε μεγέθη που να εξασφαλίζουν επίπεδο βίου που επιτρέπει όχι απλώς την κάλυψη στοιχειωδών αναγκών των ασφαλισμένων για την επιβίωσή τους αλλά και την αξιοπρεπή διαβίωσή τους και την αξιοπρεπή συμμετοχή τους στην κοινωνική ζωή (πρβλ. ΣτΕ 2194/2014 σκ. 17 και την απόφαση του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της Γερμανίας της 9.2.2010, BVerfG – 1BvL 1/09). Το εξασφαλιζόμενο δε εισόδημα θα πρέπει να βρίσκεται κατά το δυνατόν εγγύς προς εκείνο του εργασιακού βίου του ασφαλισμένου, λαμβανομένης υπ' όψιν και της αναλογικότητας εν σχέσει με τις εισφορές που τον επιβάρυναν. Οι διαδικαστικοί περιορισμοί, εξ άλλου, συναγόμενοι από την ανάγκη οι μειώσεις να δικαιολογούνται και να υπηρετούν πράγματι τον σκοπό της βιωσιμότητας της κοινωνικής ασφαλίσεως και της δίκαιας κατανομής των βαρών εντός αυτής, συνίστανται στην απαίτηση να υπάρξει, προ της νομοθετήσεως, μελέτη όλων των παραγόντων, στάθμιση των συνθηκών και των συνολικών επιβαρύνσεων των πολιτών με άλλα κρατικά μέτρα (φορολογίες κλπ), αυτά δε υπό την ευθύνη του ελληνικού κράτους και όχι καθ'

υπαγόρευση από παράγοντες εξωγενείς, οι οποίοι ούτε είναι δυνατόν να γνωρίζουν τις συγκεκριμένες συνθήκες ούτε είναι βέβαιο ότι θα επιδιώξουν τους ίδιους σκοπούς. Η συνθετική αυτή μελέτη καθιστά διαφανή και πειστική τη νομοθέτηση, αποδεικνύει δε ότι ο νομοθέτης κινείται στο πλαίσιο της κρατικής αποστολής του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος, κατανέμει δίκαια τα βάρη μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών των ασφαλισμένων και των γενεών, και, τέλος, διασφαλίζει ότι οι επιχειρούμενες μειώσεις, ως στοιχείο ενός ορθολογικού σχεδίου, δεν θα επαναλαμβάνονται στο διηνεκές, πλήττοντας την κοινωνική ασφάλιση στον πυρήνα της, δηλαδή στο αίσθημα της ασφάλειας.

12. Επειδή, στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (ΕΣΔΑ), το οποίο κυρώθηκε μαζί με τη Σύμβαση, με το άρθρο πρώτο του ν.δ. 53/1974 (Α' 256), ορίζεται ότι «Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού ειμή δια λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπομένους υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους. Αι προαναφερόμεναι διατάξεις δεν θίγουσι το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέση εν ισχύι νόμους ους ήθελε κρίνει αναγκαίον προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιον συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων». **Με τις διατάξεις αυτές κατοχυρώνεται ο σεβασμός της περιουσίας του προσώπου, το οποίο μπορεί να τη στερηθεί μόνον για λόγους δημοσίας ωφελείας. Στην έννοια της περιουσίας, η οποία έχει αυτόνομο περιεχόμενο, ανεξάρτητο από την τυπική κατάταξη των επιμέρους περιουσιακών δικαιωμάτων στο εσωτερικό δίκαιο, περιλαμβάνονται όχι μόνον τα εμπράγματα δικαιώματα, αλλά και όλα τα δικαιώματα «περιουσιακής φύσεως», καθώς και τα κεκτημένα «οικονομικά συμφέροντα». Καλύπτονται, κατ' αυτόν τον τρόπο, και τα ενοχικής φύσεως περιουσιακά δικαιώματα και, ειδικότερα, απαιτήσεις που απορρέουν από έννομες σχέσεις του δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, είτε αναγνωρισμένες με δικαστική ή διαιτητική απόφαση, είτε απλώς γεννημένες κατά το εθνικό δίκαιο, εφόσον υπάρχει νόμιμη προσδοκία, με βάση το ισχύον, έως την προσφυγή στο δικαστήριο, δίκαιο, ότι**

μπορούν να ικανοποιηθούν δικαστικώς, εφόσον, δηλαδή, υφίσταται σχετικώς μια επαρκής νομική βάση στο εσωτερικό δίκαιο του συμβαλλομένου κράτους, προϋπόθεση που συντρέχει, ιδίως, όταν η απαίτηση θεμελιώνεται σε νομοθετική ή κανονιστική διάταξη ή σε παγιωμένη νομολογία των δικαιοδοτικών οργάνων του συμβαλλομένου κράτους. Εν όψει των ανωτέρω, περιουσία, κατά την έννοια του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου, αποτελούν και οι έναντι των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης αξιώσεις για την χορήγηση προβλεπόμενων από τη νομοθεσία του συμβαλλομένου κράτους κοινωνικοασφαλιστικών παροχών, τόσο στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος είχε καταβάλει στο παρελθόν υποχρεωτικώς εισφορές, όσο και στην περίπτωση που η χορήγηση της συγκεκριμένης παροχής δεν εξαρτάται από την προηγούμενη καταβολή εισφορών, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται και οι λοιπές προϋποθέσεις που τίθενται, κατά περίπτωση, από το εθνικό δίκαιο (βλ. αποφάσεις E.Δ.Δ.Α. Vesna Hasani κατά Κροατίας, της 30.9.2010, Andrejeva κατά Λετονίας, της 18.2.2009, No 55707/00, σκέψη 77, Stec και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, No 65731/01 και 65900/01, σκέψη 54, Jankovic κατά Κροατίας, της 12.10.2000, No 43440/98, Kjartan Asmundsson κατά Ισλανδίας, της 12.10.2004, No 60669/00, σκέψη 39, Domalewski κατά Πολωνίας, της 15.6.1999, No 34610/97). Πάντως με το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου δεν κατοχυρώνεται δικαίωμα συντάξεως ορισμένου ύψους (βλ. E.Δ.Δ.Α. απόφαση της 25.10.2011, Valkov και λοιποί κατά Βουλγαρίας, σκ. 84, βλ. απόφαση επί του παραδεκτού της 8.10.2013, Da Conceicao Mateus και Santos Januario κατά Πορτογαλίας, σκ. 18, απόφαση της 8.10.2013, Pejic κατά Σερβίας, σκ. 54), με συνέπεια να μην αποκλείεται, κατ' αρχήν, διαφοροποίηση του ύψους της συνταξιοδοτικής παροχής αναλόγως με τις επικρατούσες εκάστοτε συνθήκες. Εξ άλλου, για να είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου επέμβαση σε περιουσιακής φύσεως αγαθό, υπό την ανωτέρω έννοια, πρέπει να προβλέπεται από νομοθετικές ή άλλου είδους κανονιστικές διατάξεις, καθώς και να δικαιολογείται από λόγους γενικού συμφέροντος, στους οποίους περιλαμβάνονται, κατ' αρχήν, και λόγοι συναπτόμενοι προς

την αντιμετώπιση ενός ιδιαίτερος σοβαρού, κατά την εκτίμηση του εθνικού νομοθέτη, δημοσιονομικού προβλήματος ή προς την εξασφάλιση της βιωσιμότητας κοινωνικοασφαλιστικών οργανισμών. Η εκτίμηση δε του νομοθέτη ως προς την ύπαρξη λόγου δημοσίου συμφέροντος επιβάλλοντας τον περιορισμό περιουσιακού δικαιώματος και ως προς την επιλογή της ακολουθητέας πολιτικής για την εξυπηρέτηση του δημοσίου αυτού συμφέροντος υπόκειται σε οριακό δικαστικό έλεγχο (πρβλ. Ε.Δ.Δ.Α. αποφάσεις James και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 21.2.1986, No 8793/79, σκέψη 46, Pressos Compania Naviera S.A. και λοιποί κατά Βελγίου, της 20.11.1995, σκέψη 37, Saarienen κατά Φινλανδίας, της 28.1.2003, Κλιάφας και λοιποί κατά Ελλάδος, της 8.7.2004, σκέψη 25, Adrejeva κατά Λετονίας, της 18.2.2009, σκέψη 83), ιδίως όταν πρόκειται για εκτιμήσεις σχετικά με τον καθορισμό των προτεραιοτήτων κατά τη διάθεση των περιορισμένων κρατικών πόρων (βλ. απόφαση Da Conceicao Mateus και Santos Janeiro, με παραπομπή, μεταξύ άλλων, στην απόφαση επί του παραδεκτού της 7.5.2013, Κουφάκη και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδος, 57665/12 σκ. 31). Περαιτέρω, η επέμβαση στην περιουσία πρέπει να είναι πρόσφορη και αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από τον νομοθέτη σκοπού γενικού συμφέροντος και να μην είναι δυσανάλογη σε σχέση προς αυτόν (βλ. Ε.Δ.Δ.Α. James και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, σκέψη 50). Ειδικότερα, καθ' όσον αφορά τις περικοπές συνταξιοδοτικών παροχών, ο δικαστικός έλεγχος λαμβάνει υπ' όψη α) εάν η περικοπή λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο της αρχής της κοινωνικής αλληλεγγύης (απόφαση Valkon σκ. 92 και 98, απόφαση επί του παραδεκτού της 8.9.2005, Ackermann και Fuhrmann κατά Γερμανίας), β) εάν πρόκειται για διανεμητικό σύστημα, οπότε καθίστανται ανεκτές και έντονες επεμβάσεις στα συνταξιοδοτικά δικαιώματα, ακόμη και αν για την απόληψη συνταξιοδοτικών παροχών καταβάλλονταν εισφορές (βλ. απόφαση της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της 16.12.1974, Müller κατά Αυστρίας, καθώς και προαναφερόμενη απόφαση Da Conceicao Mateus και Santos Janeiro, σκ. 24 και 28), γ) τον αναδρομικό ή μη χαρακτήρα της περικοπής (απόφαση της 5.7.2007, Levochkina κατά Ρωσίας, 944/02, σκ. 48-51), δ) το τυχαίο και, άρα,

αυθαίρετο κριτήριο των περικοπών (βλ. απόφαση της 18.2.2009, Andrejeva κατά Λετονίας), ε) την φύση της παροχής, δηλαδή εάν έχει ή όχι προνομιακό χαρακτήρα (απόφαση Da Conceicao Mateus και Santos Janeiro, σκ. 24), στ) την χρονική διάρκεια των περικοπών (απόφαση Da Conceicao Mateus και Santos Janeiro, σκ. 28), ζ) τον μέσο όρο των παροχών που λαμβάνουν οι υπόλοιποι συνταξιούχοι (απόφαση Valkon σκέψη 97, επίσης απόφαση της 19.6.2012, Khoniakina κατά Γεωργίας σκ. 77), η) την μέριμνα του εθνικού νομοθέτη για την εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς βιοτικού επιπέδου των προσώπων που υφίστανται τις συνέπειες των κρατικών περιοριστικών μέτρων, ώστε να μην τίθεται ζήτημα παραβίασης και του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ (απόφαση επί του παραδεκτού της 18.6.2009, Budina κατά Ρωσίας καθώς και Κουφάκη και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδας). Εξ άλλου, σύμφωνα με το Ε.Δ.Δ.Α., μόνο το γεγονός ότι ένας νόμος έχει αναδρομική ισχύ, δεν σημαίνει άνευ ετέρου ότι επέρχεται ανεπίτρεπτη προσβολή του δικαιώματος στην περιουσία, υπό την αυτονόητη, βεβαίως, προϋπόθεση ότι η αναδρομή αυτή επιτρέπεται κατά το οικείο εσωτερικό δίκαιο. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να κρίνεται *in concreto* αν υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες εκάστης υποθέσεως η αναδρομική εφαρμογή του νόμου μπορεί να αποτελέσει υπέρμετρη επιβάρυνση της περιουσίας, ανατρέποντας τη δίκαιη ισορροπία, που πρέπει να υφίσταται μεταξύ των διαφορετικών συμφερόντων (Ε.Δ.Δ.Α. απόφαση National and Provincial Building Society κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 23.10.1997, No 21319/93, 21449/93, 21675/93, σκ. 81,90,112).

13. Επειδή, στην παρ. 1 του άρθρου 115 του ν. 3655/2008 (Α' 58) ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι «Στο Ταμείο Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων (ΤΠΔΥ) εντάσσονται, ..., ως Τομείς με πλήρη λογιστική και οικονομική αυτοτέλεια έκαστος, α) ... β) ... και γ) ... . Οι ήδη υφιστάμενοι στο Ταμείο Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων Κλάδοι Πρόνοιας ... μετονομάζονται σε Τομείς Πρόνοιας ...». Με την παρ. 3α του άρθρου 20 του ν. 3846/2010 (Α' 66) στην ανωτέρω παρ. 1 προστέθηκε εδάφιο σύμφωνα με το οποίο «Στο παραπάνω Ταμείο συνιστάται τομέας με πλήρη λογιστική και οικονομική αυτοτέλεια με την ονομασία «Τομέας Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων», ο οποίος αποτελεί συνέχεια του μέχρι την 31.7.2008 υφισταμένου Ταμείου». Στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου 115 του ανωτέρω νόμου ορίζεται ότι «Οι ανωτέρω Τομείς διέπονται από τις καταστατικές διατάξεις του αντίστοιχου εντασσόμενου Ταμείου και κλάδων, οι οποίες καθίστανται εφεξής καταστατικές διατάξεις των Τομέων αυτών και από τις διατάξεις της γενικότερης νομοθεσίας, όπως αυτές εκάστοτε ισχύουν».

14. Επειδή, από τον συνδυασμό της παρ. 1 του άρθρου 5 του Οργανισμού του Ταμείου Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων (β.δ. 3 – 13.7.1936, Α' 285), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 του π.δ. 666/1978 (Α' 148), και το άρθρο

10 του ίδιου Οργανισμού, όπως τούτο αντικαταστάθηκε με την 64510/Σ.1517/25.10.1955 απόφαση του Υπουργού Εργασίας (Β' 194), το π.δ. 48/1971 (Α' 27), το π.δ. 596/1982 (Α' 111) και το π.δ. 243/1984 (Α' 96) προκύπτει ότι προκειμένου το Ταμείο να χορηγήσει εφάπαξ βοήθημα σε ασφαλισμένους του, οι οποίοι δικαιούνται να λάβουν σύνταξη από το Δημόσιο Ταμείο, απαιτούνται αθροιστικώς δύο προϋποθέσεις: α) να έχει απονεμηθεί σε αυτούς η σύνταξη που δικαιούνται από το Δημόσιο Ταμείο και β) να έχουν συμπληρώσει τον προβλεπόμενο από τις ανωτέρω διατάξεις ελάχιστο χρόνο ασφάλισης στο Ταμείο. Εξ άλλου, τα αρμόδια για την απονομή του παραπάνω βοηθήματος όργανα του ΤΠΔΥ δεσμεύονται από την πράξη κανονισμού συντάξεως, υπό την προϋπόθεση ότι η πράξη αυτή ισχύει και δεν έχει ακυρωθεί ή ανακληθεί, ως προς τον βεβαιούμενο σε αυτήν χρόνο υπηρεσίας, τη φύση της υπηρεσίας αυτής, το ύψος των αποδοχών και τον τερματισμό του χρόνου της συντάξιμης υπηρεσίας, μη δυνάμενα ως προς τα θέματα αυτά να ελέγξουν την νομιμότητα της πράξεως κανονισμού της σύνταξης, εκτός αν τα ανωτέρω θέματα προσδιορισθούν, ως προς ορισμένο ασφαλισμένο του Ταμείου, με οριστική απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου ή εφόσον με μεταγενέστερη απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου χωρήσει ανακαθορισμός της συντάξεως του ασφαλισμένου στο Ταμείο (ΣΤΕ 1092/2012, 2914/2013). Εξ άλλου, όπως έχει ήδη κριθεί (ΣΤΕ 2769/2011 Ολομ.) η ανωτέρω εφάπαξ παροχή έχει ανταποδοτικό χαρακτήρα, καθόσον καταβάλλεται από ασφαλιστικό κεφάλαιο, το οποίο σχηματίζεται σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 του Οργανισμού του Ταμείου προεχόντως από εισφορές των ασφαλισμένων και από συνεισφορά του Δημοσίου ως εργοδότη του ασφαλισμένου [από 1.1.1994 δε το εν λόγω κεφάλαιο σχηματίζεται αποκλειστικώς από εισφορές των ασφαλισμένων – βλ. κατωτέρω σκ. 25]. Τέλος, όπως επίσης έχει παγίως κριθεί κρίσιμος χρόνος για τον καθορισμό του εφαρμοστέου νομοθετικού καθεστώτος είναι ο χρόνος αποχωρήσεως του υπαλλήλου από την υπηρεσία (ΣΤΕ 2031/1994 εππαμ., 1712/1978, 2999/2009, πρβλ. 3487/2008 Ολομ.).

15. Επειδή, κατά τα κοινώς γνωστά, λόγω της αρξαμένης από το 2010 οικονομικής κρίσεως με την από 2.5.2010 επιστολή του Υπουργού Οικονομικών και του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος ζητήθηκε από τα άλλα κράτη – μέλη της Ευρωζώνης η παροχή χρηματοδοτικής ενίσχυσης με δανειοδότηση ύψους 80.000.000.000 ευρώ για μια χρονική περίοδο 36

μηνών, προκειμένου να χρηματοδοτηθεί το οικονομικό πρόγραμμα της Ελληνικής Κυβέρνησης για το υπόλοιπο του έτους 2010 και για την τριετία 2011 – 2013. Η επιστολή αυτή συνοδεύθηκε από ένα κείμενο – «Μνημόνιο Συνεννόησης» (Memorandum of Understanding) - μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, απαρτιζόμενο από τρία επί μέρους Μνημόνια, στο οποίο παρατίθενται το οικονομικό πρόγραμμα της Ελληνικής Κυβέρνησης, με λήψη μέτρων και θέση στόχων για σταδιακή προσαρμογή στους δημοσιονομικούς δείκτες, καθώς και κριτήρια για την παρακολούθηση της εφαρμογής και τη συστηματική αξιολόγηση του προγράμματος. Αντίστοιχου δε περιεχομένου επιστολή, από 3.5.2010, συνοδευμένη από το ίδιο Μνημόνιο Συνεννόησης, απεστάλη στον Διευθύνοντα Σύμβουλο του ΔΝΤ και ζητήθηκε από το Ταμείο να υποστηρίξει το οικονομικό πρόγραμμα της Ελληνικής Κυβέρνησης, στο πλαίσιο ενός Διακανονισμού Χρηματοδότησης Άμεσης Ετοιμότητας (Stand – by Arrangement), για χρονική περίοδο 36 μηνών με ποσό ίσο προς 26.400.000.000 ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα (30.000.000.000 ευρώ). Από αυτές τις ενέργειες προέκυψε μια συμφωνία για τη χρηματοδότηση της Ελληνικής Δημοκρατίας με τη χορήγηση των ως άνω χρηματικών ποσών τμηματικώς, ήτοι σε δανειακές δόσεις ανά τρίμηνο, των οποίων η αποδέσμευση έχει ως προϋπόθεση την εκ μέρους των κρατών – δανειστών και του ΔΝΤ παρακολούθηση και θετική αξιολόγηση της λήψης των μέτρων και της εν γένει εφαρμογής από την Ελληνική Κυβέρνηση του οικονομικού προγράμματος που εμπεριέχεται στο Μνημόνιο Συνεννόησης (Ολομ. ΣΤΕ 1116/2014). Ακολούθως, θεσπίσθηκε ο ν. 3845/2010, «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη-μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο» (Α΄ 65/6.5.2010)», στον οποίο προσαρτήθηκαν ως Παραρτήματα τα προαναφερθέντα Μνημόνια.

16. Επειδή, στη συνέχεια, με το άρθρο 2 της 2010/320 αποφάσεως του Συμβουλίου της 8ης Ιουνίου 2010 (ΕΕ L 145), «απευθυνόμενη προς την Ελλάδα με σκοπό την ενίσχυση και εμβάθυνση της δημοσιονομικής εποπτείας, διά της οποίας ειδοποιείται η Ελλάδα να λάβει τα μέτρα μείωσης του ελλείμματος που κρίνονται αναγκαία για την αντιμετώπιση της κατάστασης υπερβολικού ελλείμματος», ορίστηκαν τα εξής: «1. ...4. Η Ελλάδα θεσπίζει τα

ακόλουθα μέτρα μέχρι τα τέλη Μαρτίου του 2011: α) ... δ) ένα μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό σχέδιο στρατηγικής που προσδιορίζει μόνιμα μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης ύψους τουλάχιστον 8% του ΑΕΠ (ορισμένα εκ των οποίων έχουν ήδη εντοπισθεί τον Μάιο του 2010), καθώς και ένα αποθεματικό για απρόβλεπτα, που θα εξασφαλίζει ότι θα επιτευχθούν οι στόχοι για το έλλειμμα έως το 2014, και ότι ο δείκτης χρέους προς το ΑΕΠ τίθεται σε σταθερά πτωτική πορεία. Το σχέδιο στρατηγικής θα δημοσιευθεί για δημόσια διαβούλευση πριν από το τέλος Μαρτίου. Το μεσοπρόθεσμο σχέδιο στρατηγικής περιλαμβάνει ειδικότερα: συνετές μακροοικονομικές προβλέψεις· προβλέψεις βασικών εσόδων και δαπανών για το κράτος και για τους άλλους δημόσιους φορείς· περιγραφή των μόνιμων δημοσιονομικών μέτρων, το χρονοδιάγραμμά τους και την ποσοτικοποίησή τους· ετήσια ανώτατα όρια δαπανών για κάθε υπουργείο και δημοσιονομικούς στόχους για άλλους δημόσιους φορείς έως το 2014· δημοσιονομικές προβλέψεις για τον δημόσιο τομέα μετά τα μέτρα, σύμφωνα με τους στόχους για το έλλειμμα και το χρέος· μακροπρόθεσμες προβλέψεις για το χρέος με βάση συνετές μακροοικονομικές προβλέψεις, σταθερά πρωτογενή πλεονάσματα από το 2014 και μετά, και σχέδια ιδιωτικοποιήσεων. Το μεσοπρόθεσμο σχέδιο στρατηγικής θα είναι συνδεδεμένο με τις συνεχιζόμενες μεταρρυθμίσεις στους τομείς της υγειονομικής περίθαλψης και των συντάξεων και με συγκεκριμένα τομεακά προγράμματα. Τα τομεακά προγράμματα (τα σχέδια των τομεακών προγραμμάτων πρέπει να είναι διαθέσιμα μέχρι το τέλος Μαρτίου) θα αφορούν ιδίως: ...· τα εκτός προϋπολογισμού ταμεία (νομικά πρόσωπα του δημόσιου τομέα και δεσμευμένοι λογαριασμοί)· ...· τις κοινωνικές δαπάνες... . Η διαχείριση κάθε τομεακού προγράμματος θα γίνεται από διυπουργικές ειδικές ομάδες... 5. ...».

17. Επειδή, ακολούθως, θεσπίστηκε ο ν. 3985/2011, «Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012 - 2015» (Α' 151/1.7.2011), στα πρότυπα της δημοσιονομικής διαχείρισης που εισήχθησαν με το ν. 3871/2010 (Α' 141). Ειδικότερα, στην αιτιολογική έκθεση του νόμου αυτού, ο οποίος είναι απλώς τυπικός, εξομοιούμενος με προϋπολογισμό περισσότερων ετών, αναφέρονται και τα εξής: «... Ως αποτέλεσμα της απότομης πτώσης της οικονομικής δραστηριότητας, η απασχόληση εκτιμάται ότι μειώθηκε κατά 3,2%, καταλήγοντας σε ένα ποσοστό ανεργίας της τάξης του 11,5% (σε

εθνικολογιστική βάση). Η μεταβολή στην αμοιβή ανά εργαζόμενο (- 1,8% σε ονομαστική βάση, - 6,2% σε πραγματική βάση) και ως αποτέλεσμα, στο κόστος μονάδας εργασίας (- 1,8% σε ονομαστική βάση), συνεισφέρει περισσότερο ευνοϊκά στη δυναμική της αγοράς εργασίας, υποστηριζόμενη επίσης από τις διαρθρωτικές αλλαγές.

2.2 Μεσοπρόθεσμες προοπτικές: Οι μακροοικονομικές προοπτικές αναμένεται να βελτιωθούν μεσοπρόθεσμα, με βάση τη δημοσιονομική εξυγίανση και τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, ειδικά αυτές που αφορούν την πιο ανταγωνιστική λειτουργία των αγορών εργασίας και προϊόντων. ... Η απασχόληση προβλέπεται να μειωθεί κατά 3,2% το 2011, ανακάμποντας σταδιακά από το 2013 και σημειώνοντας ένα μέσο ρυθμό αρνητικής μεταβολής - 0,2% για την περίοδο 2011 - 2015. Το ποσοστό ανεργίας προβλέπεται να αυξηθεί περαιτέρω το 2011 (14,5%), για να φθάσει στο ανώτατο σημείο του το 2012 (15%) πριν αρχίσει να μειώνεται σταθερά μέχρι το 13,6% το 2015. Η αγορά εργασίας αναμένεται να επηρεαστεί ευνοϊκά από τις ανάλογες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που έχουν ήδη εφαρμοσθεί ή προγραμματισθεί, αλλά και από τη συγκράτηση των μισθών που εκτιμάται ότι θα σημειωθεί για όλη την περίοδο μέχρι το 2015.

3. ΜΠΔΣ - ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ: ... Σε αυτό το πλαίσιο, πρέπει να πραγματοποιηθούν παρεμβάσεις που να μην περιορίζονται μόνο σε μείωση των δαπανών και αύξηση των εσόδων του Δημοσίου, αλλά να περιλαμβάνουν και δράσεις διαρθρωτικού χαρακτήρα, όπως η συρρίκνωση του δημόσιου τομέα και η ενίσχυση της αποτελεσματικότητάς του, αλλά και η διόρθωση των χρόνιων αγκυλώσεων και στρεβλώσεων της οικονομίας, της αγοράς εργασίας και του συστήματος υγείας και κοινωνικής ασφάλισης.

3.3. Μακροοικονομικοί και δημοσιονομικοί κίνδυνοι για το ΜΠΔΣ. 3.3.1 Μακροοικονομικοί κίνδυνοι: ...• Η επιδείνωση του μακροοικονομικού σεναρίου λόγω των ανωτέρω παραγόντων που θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά και την αγορά εργασίας, σε ό,τι αφορά την ανεργία, με περαιτέρω επιπτώσεις στην ιδιωτική κατανάλωση και τα έσοδα από ασφαλιστικές εισφορές. ... (σε σχέση με τις αποκλίσεις από τον προϋπολογισμό του έτους 2011): Από τα ανωτέρω, καθίσταται προφανές ότι η απόκλιση έρχεται κυρίως ως αποτέλεσμα της βαθύτερης, από το αναμενόμενο, ύφεσης της ελληνικής οικονομίας που επηρεάζει τα φορολογικά έσοδα, αλλά και τις ασφαλιστικές εισφορές. Ταυτόχρονα, υπογραμμίζει τις

πραγματικές δυσκολίες για τη μείωση του ελλείμματος σε περιοχές του προϋπολογισμού (αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής, μείωση λειτουργικών δαπανών κ.λπ.) ή υποτομών της γενικής κυβέρνησης όπου χρειάζονται μεγαλύτερες προσπάθειες (αντιμετώπιση της εισφοροδιαφυγής, δαπάνες σε νοσοκομεία, ΟΚΑ, ΟΤΑ, ΔΕΚΟ) ... Επιπλέον, η ύφεση είναι λίγο μεγαλύτερη από αυτήν που προέβλεπε το πρόγραμμα οικονομικής πολιτικής και ειδικά το τελευταίο τρίμηνο του 2010 έφτασε το 7,4%. Αυτό επηρεάζει και το 2011, καθώς συρρικνώνει τα φορολογικά έσοδα και τις ασφαλιστικές εισφορές και αυξάνει τις κοινωνικές παροχές του κράτους... Από το σκέλος των δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού για κοινωνική ασφάλιση και περίθαλψη υπάρχει απόκλιση κατά 1.132 εκατ. ευρώ η οποία οφείλεται, στις αυξημένες επιχορηγήσεις στο ΙΚΑ (600 εκατ. ευρώ) λόγω μειωμένων εσόδων...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΤΟ ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ (ΜΠΔΣ) ... Πίνακας 3.11. Παρεμβάσεις ΜΠΔΣ 2011- 2015 (ποσά σε εκατ. Ευρώ) 1. ... 8.3. Μείωση του εφάπαξ των συντάξεων σύμφωνα με τις εισφορές 120 [εκατ] για το 2011, ... 130 [εκατ.] για το 2012, 0 [για τα έτη 2013-2015] ποσοστό ΑΕΠ 0,1% ... 3.1 Κύριες παρεμβάσεις πολιτικής με δημοσιονομικές επιπτώσεις στον προϋπολογισμό του 2012: Ειδικά για το 2012, το οποίο αποτελεί το έτος προϋπολογισμού, γίνεται ειδική, πιο αναλυτική αναφορά στις νέες παρεμβάσεις που θα εισαχθούν κατά το έτος αυτό, προκειμένου να επιτευχθούν οι δημοσιονομικοί στόχοι. ... • μείωση των δαπανών για κοινωνική ασφάλιση (1.260 εκατ. ευρώ), μέσω προσαρμογής των επικουρικών συντάξεων, εξορθολογισμού των επιδομάτων και του αριθμού των δικαιούχων ΟΕΕ και ΟΕΚ, μείωσης συντάξεων ΟΓΑ και εισαγωγής αυστηρότερων κριτηρίων για τους δικαιούχους, μείωσης των δαπανών για επιδόματα κοινωνικής ασφάλισης μέσω επανελέγχου των στοιχείων των δικαιούχων ... ως αποτέλεσμα:...

- της επανεξέτασης της σκοπιμότητας και του επαναπροσδιορισμού του συνόλου των μεταβιβάσεων από τον κρατικό προϋπολογισμό μεταξύ άλλων και προς το ασφαλιστικό σύστημα
- εκτιμάται ότι θα επιτευχθεί σημαντική εξοικονόμηση στις δαπάνες επιχορήγησης του ασφαλιστικού συστήματος εν γένει, συνολικού ύψους 2.099,37 εκατ. ευρώ ή ποσοστό 15,3%. ... 7.2.2 Ασφάλιση, περίθαλψη και κοινωνική προστασία. Οι δαπάνες αυτές εκτιμάται ότι θα μειωθούν κατά 2.164 εκατ. ευρώ το 2015 σε σύγκριση με τη σχετική εκτίμηση για το 2011 προ των

παρεμβάσεων, παρά το γεγονός ότι οι δαπάνες για κοινωνική προστασία εμφανίζονται αυξημένες κατά 336,8 εκατ. ευρώ το 2015 σε σύγκριση με τη σχετική εκτίμηση για το 2011 προ των παρεμβάσεων, κυρίως λόγω των εκτιμώμενων αυξήσεων στη χρηματοδότηση του Ασφαλιστικού Κεφαλαίου Αλληλεγγύης Γενεών (ΑΚΑΓΕ) κατά 117 εκατ. ευρώ και της αύξησης των δαπανών για λοιπές εισοδηματικές ενισχύσεις κατά 219,8 εκατ. ευρώ την ίδια περίοδο. Συγκεκριμένα, εκτιμάται ότι θα ανέλθουν σε 17.664 εκατ. ευρώ ή 7,8% του ΑΕΠ το 2011, σε 15.722 εκατ. ευρώ ή 6,9% του ΑΕΠ το 2012, σε 16.567 εκατ. ευρώ ή 7,0% του ΑΕΠ το 2013, σε 15.497 εκατ. ευρώ ή 6,4% του ΑΕΠ το 2014 και σε 15.620 εκατ. ευρώ ή 6,2% του ΑΕΠ το 2015. ... 7.2.4 Αποδιδόμενοι πόροι: ... • οι αποδόσεις εσόδων προς τους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ) εκτιμάται ότι θα εμφανίσουν σημαντικότερη αύξηση κατά 245 εκατ. ευρώ ή ποσοστό 20,5% ... 8. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ: Ο κοινωνικός προϋπολογισμός περιλαμβάνει τρεις κατηγορίες φορέων: • τους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ), • τους Οργανισμούς Κοινωνικής Προστασίας (ΟΑΕΔ, ΟΕΕ, ΟΕΚ), • τα νοσοκομεία. Οι τρεις αυτές κατηγορίες φορέων αποτελούν τον υποτομέα των ταμείων κοινωνικής ασφάλισης της γενικής κυβέρνησης, σύμφωνα με τη μεθοδολογία του ESA 95. Ο υποτομέας αυτός από πλευράς μεγεθών αποτελεί το μεγαλύτερο της γενικής κυβέρνησης. Το ίδιο το μέγεθος του συγκεκριμένου υποτομέα, αλλά και οι εγγενείς διαρθρωτικές αδυναμίες και συντεχνιακές αγκυλώσεις που είχαν σωρευτεί επί δεκαετίες, είχαν ως αποτέλεσμα όχι μόνο τη μη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος, αλλά και τον άδικο αναδιανεμητικό χαρακτήρα της παροχής κοινωνικής ασφάλισης και προστασίας προς τις διάφορες κοινωνικές ομάδες. Η Κυβέρνηση θεώρησε πρωταρχικής σημασίας την ανάγκη παρέμβασης στο ασφαλιστικό σύστημα, και για το λόγο αυτό προχώρησε στην ψήφιση τριών νόμων (ν. 3762/2009, ν. 3863/2010 και ν. 3883/2010) για την αναμόρφωση του συστήματος. ... Για την περίοδο 2011 - 2015 το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων έχει προγραμματίσει μια δεύτερη δέσμη μέτρων ύψους 8,6 δισ. ευρώ, που στοχεύουν τόσο στον εξορθολογισμό των δαπανών, όσο και στην εξασφάλιση της είσπραξης εσόδων. Η δεύτερη αυτή δέσμη παρεμβάσεων εξασφαλίζει πλέον οριστικά τη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος της χώρας μας, δημιουργώντας ταυτόχρονα ένα σύγχρονο και δίκαιο σύστημα. ... Οι

συνολικές δαπάνες των ΟΚΑ μειώνονται κατά 4,7 δισ. το 2015 ως απόρροια των παρεμβάσεων που σχεδιάζονται για την περίοδο 2011-2015. ...».

18. Επειδή, οι προβλεπόμενες στο ν. 3985/2011 παρεμβάσεις στο πλαίσιο της δεύτερης δέσμης μέτρων για τη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος πραγματοποιήθηκαν με το ν. 3986/2011 «Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012 - 2015» (Α' 152/1.7.2011). Ειδικότερα ως προς τις εφάπαξ παροχές στο άρθρο 44 παρ. 5.α του νόμου τούτου ορίστηκαν τα εξής: «Στους ασφαλισμένους του Τομέα Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων του ΤΠΔΥ και του Κλάδου Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ του ΤΑΥΤΕΚΩ, που εξήλθαν ή θα εξέλθουν της Υπηρεσίας, από 1.1.2010 και μετά, το ποσό του εφάπαξ βοηθήματος που χορηγούν τα Ταμεία αυτά, σύμφωνα με τις καταστατικές τους διατάξεις, μειώνεται κατά ποσοστό 10% και 15% αντίστοιχα σε όσους δεν έχει εκδοθεί η σχετική απόφαση χορήγησης του εφάπαξ βοηθήματος». Κατά την αιτιολογική έκθεση του νόμου «Με την προτεινόμενη διάταξη της παρ. 5 προβλέπεται ότι το ποσό του εφάπαξ βοηθήματος, που καταβάλλουν ο Τομέας Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων του ΤΠΔΥ και ο Κλάδος Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ του ΤΑΥΤΕΚΩ, όπως αυτό προκύπτει από τις καταστατικές τους διατάξεις, μειώνεται κατά ποσοστό 10% και 15% αντίστοιχα για όσους εξήλθαν ή θα εξέλθουν της Υπηρεσίας, από 1.1.2010 και μετά και δεν έχει εκδοθεί η σχετική απόφαση χορήγησης του εφάπαξ βοηθήματος, έτσι ώστε να αντιμετωπιστεί το οξύ πρόβλημα της καταβολής του προαναφερόμενου ποσού από τα παραπάνω Ταμεία και να μειωθεί ο χρόνος απόδοσής του στους δικαιούχους».

19. Επειδή, σχεδόν παράλληλα με τις ρυθμίσεις του εφαρμοστικού του «Μεσοπροθέσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής» ν. 3986/2011, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης προέβη στην έκδοση νέας απόφασης για τη λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της κατάστασης υπερβολικού ελλείμματος (2011/734 της 12ης Ιουλίου 2011, ΕΕ L 296/15.11.2011), ενόψει του ότι «[τ]ον Ιούνιο του 2011, κατέστη προφανές ότι, λαμβανομένων υπόψη της δημοσιονομικής διολίσθησης του 2010 και της εκτέλεσης του προϋπολογισμού μέχρι τον Μάιο, με αμετάβλητες πολιτικές, ο στόχος του 2011 για το έλλειμμα δεν θα επιτυγχάνετο, και μάλιστα με σημαντική απόκλιση, γεγονός που θα έθετε σε κίνδυνο τη συνολική αξιοπιστία του

προγράμματος. Στο άρθρο 1 παρ. 1 ορίζεται ότι «η Ελλάδα τερματίζει την παρούσα κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος το ταχύτερο δυνατόν, και το αργότερο έως το 2014» και στο άρθρο 2 ότι «1. ... 2. ... 6. Η Ελλάδα θεσπίζει τα ακόλουθα μέτρα μέχρι το τέλος Ιουλίου του 2011: α) ... β) ... ια) εις βάθος επανεξέταση της λειτουργίας των δημόσιων ταμείων συμπληρωματικών/επικουρικών συντάξεων, συμπεριλαμβανομένων των ταμείων πρόνοιας και των συστημάτων χορήγησης εφάπαξ παροχών. Στόχος της επανεξέτασης είναι η σταθεροποίηση των συνταξιοδοτικών δαπανών, η εγγύηση της δημοσιονομικής ουδετερότητας αυτών των συστημάτων και η διασφάλιση της μεσοπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του συστήματος. Η επανεξέταση επιτυγχάνει: περαιτέρω μείωση του αριθμού των υφιστάμενων ταμείων· εξάλειψη των ανισορροπιών στα ταμεία που εμφανίζουν ελλείμματα· σταθεροποίηση των τρεχουσών δαπανών σε διατηρήσιμο επίπεδο, μέσω των κατάλληλων προσαρμογών που πρόκειται να γίνουν από την 1η Ιανουαρίου 2012..., ιβ) προσδιορισμό των συστημάτων για τα οποία τα καταβαλλόμενα κατά τη συνταξιοδότηση εφάπαξ δεν αντιστοιχούν στις εισφορές που έχουν καταβληθεί, με στόχο την προσαρμογή των καταβαλλόμενων ποσών μέχρι το τέλος Δεκεμβρίου 2011...». Περαιτέρω, στο Παράρτημα Ι της ίδιας απόφασης, «Μέτρα μεσοπρόθεσμης δημοσιονομικής στρατηγικής (όπως αναφέρεται στο άρθρο 2 παράγραφος 5 της παρούσας απόφασης)» αναφέρονται τα εξής: «Η μεσοπρόθεσμη δημοσιονομική στρατηγική (ΜΔΣτρ) μέχρι το 2015 θα περιλαμβάνει τα εξής: ... Περικοπές στις κοινωνικές παροχές κατά τουλάχιστον 1.188 εκατ. ευρώ το 2011, και επιπλέον 1.230 εκατ. ευρώ το 2012, 1.025 εκατ. ευρώ το 2013, 1.010 εκατ. ευρώ το 2014 και 700 εκατ. ευρώ το 2015, μέσω της προσαρμογής των συστημάτων επικουρικής συνταξιοδότησης και ακολούθως πάγωμα μέχρι το 2015· πάγωμα των βασικών συντάξεων· ... περικοπές στα εφάπαξ ποσά που καταβάλλονται κατά τη συνταξιοδότηση...».

20. Επειδή, στη συνέχεια, με την παρ. 6 του άρθρου 2 του νόμου 4024/2011 «Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, ενιαίο μισθολόγιο - βαθμολόγιο, εργασιακή εφεδρεία και άλλες διατάξεις εφαρμογής του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012-2015» (Α' 226/27.10.2011) που τέθηκε σε ισχύ από της δημοσιεύσεώς του (βλ. άρθρο 43 του ίδιου νόμου) ορίστηκε ότι «Η παράγραφος 5.α του άρθρου 44 του ν. 3986/2011 αντικαθίσταται ως εξής:

5.α. Στους ασφαλισμένους του Τομέα Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων του ΤΠΔΥ και του Κλάδου Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ του ΤΑΥΤΕΚΩ, που εξήλθαν της Υπηρεσίας, από 1.1.2010 μέχρι και την 31.12.2010, το ποσό του εφάπαξ βοηθήματος που χορηγούν τα Ταμεία αυτά, σύμφωνα με τις καταστατικές τους διατάξεις, μειώνεται κατά ποσοστό 15% και 25% αντίστοιχα σε όσους δεν έχει εκδοθεί η σχετική απόφαση χορήγησης του εφάπαξ βοηθήματος. Στους ασφαλισμένους του Τομέα Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων του ΤΠΔΥ και του Κλάδου Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ του ΤΑΥΤΕΚΩ, που εξήλθαν ή θα εξέλθουν της Υπηρεσίας, από 1.1.2011 και μετά, το ποσό του εφάπαξ βοηθήματος που χορηγούν τα Ταμεία αυτά, σύμφωνα με τις καταστατικές τους διατάξεις, μειώνεται κατά ποσοστό 20% και 30% αντίστοιχα σε όσους δεν έχει εκδοθεί η σχετική απόφαση χορήγησης του εφάπαξ βοηθήματος».

21. Επειδή, ακολούθως, εκδόθηκε η 2011/791/ΕΕ απόφαση του Συμβουλίου της 8ης Νοεμβρίου 2011, με την οποία τροποποιήθηκε η ανωτέρω 2011/734/ΕΕ απόφαση του Συμβουλίου, διά της οποίας ειδοποιείται η Ελλάδα να λάβει τα αναγκαία μέτρα για τη μείωση του υπερβολικού ελλείμματος (ΕΕ L 320/3.12.2011). Σύμφωνα με το άρθρο 1 της απόφασης αυτής «το άρθρο 2 της απόφασης 2011/734/ΕΕ τροποποιείται ως εξής: 1. προστίθεται η ακόλουθη παράγραφος: «6α. Η Ελλάδα θεσπίζει και εφαρμόζει τα ακόλουθα μέτρα χωρίς καθυστέρηση: α) ... δ) μείωση στις κύριες και στις επικουρικές συντάξεις καθώς και στα εφάπαξ που καταβάλλονται με τη συνταξιοδότηση, με στόχο την εξοικονόμηση τουλάχιστον 219 εκατ. ευρώ το 2011 και τη μεταφορά 446 εκατ. ευρώ στο 2012, επιπλέον των εξοικονομήσεων που αρχικά προέβλεπε η ΜΠΔΣ: ...2. η παράγραφος 7 τροποποιείται ως εξής: α) ... γ) προστίθενται τα ακόλουθα στοιχεία: ... “ιγ) ... Ριζική αναθεώρηση της λειτουργίας των δημόσιων κύριων/επικουρικών ταμείων συντάξεων, περιλαμβανομένων των ταμείων πρόνοιας και των συστημάτων εφάπαξ, με στόχο τη σταθεροποίηση της συνταξιοδοτικής δαπάνης, τη διασφάλιση της δημοσιονομικής ουδετερότητας των συστημάτων αυτών και τη διασφάλιση της μεσοπρόθεσμης και βραχυπρόθεσμης βιωσιμότητας του συστήματος. Η αναθεώρηση επιτυγχάνει: περαιτέρω μείωση του αριθμού των υφιστάμενων ταμείων· εξάλειψη των ανισορροπιών στα ταμεία που εμφανίζουν ελλείμματα· σταθεροποίηση των τρεχουσών δαπανών σε διατηρήσιμο επίπεδο, μέσω των

κατάλληλων προσαρμογών που πρόκειται να γίνουν από την 1η Ιανουαρίου 2012...».

22. Επειδή, ακολούθως, καταρτίσθηκε σχέδιο νέου Μνημονίου Συνεννόησης, το οποίο εγκρίθηκε με τον ν. 4046/2012 «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας» (Α' 28/14.2.2012). Στο Παράρτημα V 1 του ν. 4046/2012 με τίτλο «Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής» αναφέρεται ότι η Ελληνική Δημοκρατία έως τα τέλη Ιουνίου θα εισαγάγει μεταρρυθμίσεις για να εξαλείψει τις ληξιπρόθεσμες οφειλές και τα ελλείμματα στα ταμεία εφάπαξ. Στο Παράρτημα V 2 με τίτλο «Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής» αναφέρεται ότι στο 1ο τρίμηνο του 2012 η Κυβέρνηση εντοπίζει τα ταμεία για τα οποία τα εφάπαξ ποσά που καταβλήθηκαν κατά τη συνταξιοδότηση δεν είναι εναρμονισμένα με τις εισφορές που καταβλήθηκαν, και αναπροσαρμόζει τις πληρωμές.

23. Επειδή, στη συνέχεια, εκδόθηκε η 2012/211/ΕΕ απόφαση του Συμβουλίου της 13ης Μαρτίου 2012 για την τροποποίηση της απόφασης 2011/734/ΕΕ η οποία απευθύνεται προς την Ελλάδα με σκοπό την ενίσχυση και την εμπάθυνση της δημοσιονομικής εποπτείας, και με την οποία ειδοποιείται η Ελλάδα να λάβει μέτρα μείωσης του ελλείμματος που κρίνονται αναγκαία για την αντιμετώπιση της κατάστασης υπερβολικού ελλείμματος (ΕΕ L 113/25.4.2012). Κατά το άρθρο 1 της απόφασης αυτής «Η απόφαση 2011/734/ΕΕ τροποποιείται ως εξής: 1. ... 3. στο άρθρο 2 η παράγραφος 8 τροποποιείται ως εξής: α) ... β) προστίθενται τα ακόλουθα στοιχεία: “ θ) προσδιορισμός των συστημάτων για τα οποία τα καταβαλλόμενα κατά τη συνταξιοδότηση εφάπαξ ποσά δεν αντιστοιχούν στις εισφορές που έχουν καταβληθεί, και προσαρμογή των πληρωμών...”».

24. Επειδή, τέλος, με το άρθρο πρώτο, υποπαράγραφος ΙΑ.5. περ. 2 του νόμου 4093/2012 «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013 – 2016 - Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν. 4046/2012 και

του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013 - 2016» (Α' 222/12.11.2012), που επίσης τέθηκε σε ισχύ από της δημοσιεύσεώς του (βλ. άρθρο τρίτο του ίδιου νόμου), ορίσθηκε ότι: «2. Στους ασφαλισμένους μέχρι 31.12.1992 που αποχώρησαν ή θα αποχωρήσουν της υπηρεσίας από 1.8.2010 και μετά, στους οποίους δεν έχει εκδοθεί η σχετική απόφαση χορήγησης του εφάπαξ βοηθήματος, το ποσό του εφάπαξ βοηθήματος μειώνεται ποσοστιαία κατά φορέα - τομέα πρόνοιας. Συγκεκριμένα: ... στον Τομέα Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων του ΤΠΔΥ κατά 22,67%, ... 3. Οι ανωτέρω μειώσεις στους ασφαλισμένους του Τομέα Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων του ΤΠΔΥ και του Κλάδου Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ του ΤΑΥΤΕΚΩ διενεργούνται μετά την εφαρμογή των μειώσεων που προβλέπονται με τις διατάξεις της παρ. 6 του άρθρου 2 του ν. 4024/2011 (Α' 226). ... 6. Κάθε άλλη γενική ή ειδική διάταξη που ορίζει διαφορετικά τα θέματα των προηγουμένων περιπτώσεων καταργείται. 7. Με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, που εκδίδεται μέχρι 31.12.2012, μετά από σύμφωνη γνώμη της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής καθορίζεται η νέα τεχνική βάση για τις εφάπαξ παροχές των φορέων – τομέων πρόνοιας, καθώς και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την υλοποίησή της. Από 1.1.2014 το εφάπαξ βοήθημα που χορηγείται σε όλους τους ασφαλισμένους των φορέων – τομέων πρόνοιας υπολογίζεται σύμφωνα με τη νέα τεχνική βάση για τις εφάπαξ παροχές». Με βάση την τελευταία αυτή εξουσιοδοτική διάταξη εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 30854/3809/31.12.2012 απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας «Ανασχεδιασμός Τεχνικής Βάσης Εφάπαξ Παροχών» (Β' 3498/ 31.12.2012), η οποία αντικαταστάθηκε με την Φ.80.000/1093/26/10.2.2014 απόφαση του ίδιου Υπουργού «Αντικατάσταση Υπουργικής Απόφασης 30854/3809/31.12.2012 (3498 Β') – Ανασχεδιασμός Τεχνικής Βάσης Εφάπαξ Παροχών» (Β' 313/12.2.2014). Ακολούθως, σύμφωνα με το άρθρο 18 παρ. 2Γ του ν. 4242/2014 (Α' 50) «Για ασφαλισμένους που αποχώρησαν από την υπηρεσία ή την εργασία ή το επάγγελμά τους μέχρι 31.8.2013, η εφάπαξ παροχή υπολογίζεται σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις των οικείων καταστατικών και τη γενικότερη νομοθεσία. Για ασφαλισμένους που αποχώρησαν από την υπηρεσία ή την εργασία ή το επάγγελμά τους από 1.9.2013 και μετά το εφάπαξ υπολογίζεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στην

υπουργική απόφαση που προβλέπεται στο πρώτο εδάφιο της περίπτωσης 7 της υποπαραγράφου ΙΑ.5 της παραγράφου ΙΑ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 (Α΄ 222), όπως εκάστοτε ισχύει.». Στην αιτιολογική έκθεση του νόμου τούτου αναφέρονται τα εξής: «Γ) Μειώσεις εφάπαξ βοηθημάτων. Με τις προτεινόμενες διατάξεις ρυθμίζονται θέματα που αφορούν τα εφάπαξ βοηθήματα. Συγκεκριμένα, η Πολιτεία μετά την ψήφιση του ν. 3845/2010 (Α΄ 65) και του Μνημονίου Συνεννόησης του ν. 4046/2012 (Α΄ 28), έχει αναλάβει την υποχρέωση της λήψης συγκεκριμένων μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος της χώρας. Βασικός στόχος είναι η διαφύλαξη του υπάρχοντος ασφαλιστικού κεφαλαίου και η καταβολή όσο το δυνατόν εξορθολογισμένων παροχών, προκειμένου να διασφαλισθεί η βιωσιμότητα των φορέων κοινωνικής ασφάλισης και η εξασφάλιση της μελλοντικής συνέχισης της καταβολής των παροχών τους στους δικαιούχους. Ειδικότερα, στο Μνημόνιο Συνεννόησης του ν. 4046/2012 προβλέπεται η ρητή δέσμευση - υποχρέωση της Ελληνικής Κυβέρνησης να προβεί σε άμεσες ενέργειες, προκειμένου να εντοπίσει τα ταμεία πρόνοιας για τα οποία τα εφάπαξ ποσά που καταβάλλονται κατά την συνταξιοδότηση δεν είναι εναρμονισμένα με τις εισφορές που καταβλήθηκαν και να αναπροσαρμόσει αναλόγως το ύψος των βοηθημάτων αυτών. Επιπλέον έως 30.6.2012 έπρεπε να γίνουν μεταρρυθμίσεις για να εξαιρεθούν οι ληξιπρόθεσμες οφειλές και τα ελλείμματα στα ταμεία πρόνοιας. Βάσει του ανωτέρω πλαισίου εκπονήθηκε Αναλογιστική Μελέτη Ελέγχου Περιπτώσεων (Case study) από την οποία προέκυψαν οι αναλογιστικές εκτιμήσεις, ανά τομέα πρόνοιας, περιπτώσεων μέσων όρων για την ανταποδοτικότητα εισφορών - παροχών των μέχρι 31.12.1992 ασφαλισμένων που δικαιώθηκαν εφάπαξ βοηθήματα τα έτη 2010 και 2011, προκειμένου να αναπροσαρμοστεί στη συνέχεια το ύψος των χορηγούμενων εφάπαξ βοηθημάτων. Με την προτεινόμενη διάταξη μειώνονται ποσοστιαία τα εφάπαξ βοηθήματα που χορηγούν οι φορείς - τομείς πρόνοιας στους ασφαλισμένους τους μέχρι 31.12.1992, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Αναλογιστικής Μελέτης Ελέγχου Περιπτώσεων (Case study), από την οποία προέκυψαν οι αναλογιστικές εκτιμήσεις αναφορικά με την ανταποδοτικότητα εισφορών - παροχών. Καθορίζεται, επίσης, ότι οι μειώσεις στα εφάπαξ βοηθήματα στους ασφαλισμένους του Τομέα Πρόνοιας

Δημοσίων Υπαλλήλων του ΤΠΔΥ και του Κλάδου Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ του ΤΑΥΤΕΚΩ διενεργούνται μετά την εφαρμογή των μειώσεων που έχουν επιβληθεί στα εφάπαξ βοηθήματα από το έτος 2010 και εφεξής. Με τις διατάξεις της παρ. 6 του άρθρου 2 του ν. 4024/2011 (Α' 226) αντικαταστάθηκε η παρ. 5α του άρθρου 44 του ν. 3986/2011 (Α' 152) και προβλέφθηκε ότι στους ασφαλισμένους του Τομέα Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων του ΤΠΔΥ και του Κλάδου Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ του ΤΑΥΤΕΚΩ, που αποχώρησαν από την υπηρεσία τους από τις 1.1.2010 μέχρι και την 31.12.2010 και δεν έχει εκδοθεί ακόμη η σχετική απόφαση χορήγησης εφάπαξ, το ποσό του εφάπαξ βοηθήματος καταβάλλεται μειωμένο σε ποσοστό 15% και 25% αντίστοιχα, ενώ στους ασφαλισμένους του Τομέα Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων του ΤΠΔΥ και του Κλάδου Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ του ΤΑΥΤΕΚΩ, που αποχώρησαν από την υπηρεσία τους από 1.1.2011 και μετά και δεν έχει εκδοθεί ακόμη η σχετική απόφαση χορήγησης εφάπαξ, το ποσό του εφάπαξ βοηθήματος καταβάλλεται μειωμένο σε ποσοστό 20% και 30% αντίστοιχα. Οι μειώσεις στα εφάπαξ βοηθήματα στους ασφαλισμένους του Τομέα Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων του ΤΠΔΥ και του Κλάδου Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ του ΤΑΥΤΕΚΩ διενεργούνται μετά την εφαρμογή των μειώσεων που έχουν επιβληθεί με βάση την προαναφερόμενη νομοθεσία».

25. Επειδή, από τα στοιχεία του φακέλλου προκύπτουν τα εξής: Η προσφεύγουσα - ενάγουσα, η οποία τερμάτισε την υπηρεσία της ως εκπαιδευτικός λειτουργός στις 31.8.2010 λόγω παραιτήσεως με συνολική συντάξιμη υπηρεσία 28 έτη, 10 μήνες και 2 ημέρες, συνταξιοδοτήθηκε με την 38.595/29.11.2010 συνταξιοδοτική πράξη του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους. Στις 20.1.2011 περιήλθε στο καθ' ου Ταμείο Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων αντίγραφο της ανωτέρω πράξεως κανονισμού συντάξεως και η αίτησή της προς το εν λόγω Ταμείο για την χορήγηση εφάπαξ βοηθήματος. Με την 329.708/13.2.2013 απόφαση της Διευθύντριας του Ταμείου της χορηγήθηκε η πιο πάνω ασφαλιστική παροχή συνολικού ποσού 31.267,81 ευρώ. Με την ίδια απόφαση η παροχή αυτή υπολογίσθηκε με βάση τις καταστατικές διατάξεις του Ταμείου στο ποσό των 47.569,72 ευρώ, το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 6 του ν. 4024/2011 μειώθηκε κατά ποσοστό 15%, το οποίο αντιστοιχεί σε 7.135,46 ευρώ, περαιτέρω δε, σύμφωνα με το

άρθρο πρώτο, υποπαράγραφος ΙΑ.5. περ. 2 του ν. 4093/2012 μειώθηκε κατά 22,67%, το οποίο αντιστοιχεί σε 9.166,45 ευρώ. Μετά τις αφαιρέσεις των δύο αυτών ποσών προέκυψε το ανωτέρω τελικώς χορηγηθέν σε αυτήν ποσό των 31.267,81 ευρώ. Κατά της αποφάσεως αυτής η προσφεύγουσα - ενάγουσα άσκησε την από 22.4.2013 ένσταση ενώπιον του Διοικητικού Συμβουλίου του Ταμείου, η οποία απορρίφθηκε ως αβάσιμη με την υπ' αριθμ. 23/19.6.2013 απόφασή του. Κατά της αποφάσεως αυτής η ανωτέρω άσκησε την από 15.7.2013 προσφυγή – αγωγή ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, ακολούθως δε με την από 17.7.2013 αίτησή της ζήτησε κατ' επίκληση του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 3900/2010 να εισαχθεί προς εκδίκαση ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, αίτημα που έγινε δεκτό κατά τα ανωτέρω αναφερόμενα (σκ. 1 και 5). Στο πλαίσιο της υποθέσεως αυτής, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων) με το υπ' αριθμ. Α.Π. Φ. 30215/34945/1126/6.5.2014 έγγραφό του προς το Συμβούλιο της Επικρατείας γνώρισε ότι οι φορείς – τομείς πρόνοιας στην πλειονότητά τους έχουν συσσωρευμένα ελλείμματα και αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα και για το λόγο αυτό ήταν επιτακτική ανάγκη να γίνουν μεταρρυθμίσεις προκειμένου να εξαλειφθούν οι ληξιπρόθεσμες οφειλές και τα συσσωρευμένα ελλείμματά τους, εις τρόπον ώστε να υπάρξει αποτελεσματική και βιώσιμη λύση για την αντιμετώπιση του οικονομικού προβλήματος που παρουσιάζουν, άλλως σε σύντομο χρόνο δεν θα ήταν σε θέση να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Ειδικότερα στο ΤΠΔΥ έχει διαταραχθεί κατά τα τελευταία χρόνια η σχέση εισερχομένων και εξερχομένων, η οποία οφείλεται στην αθρόα και μαζική έξοδο δημοσίων υπαλλήλων και τη δέσμευση για πρόσληψη ενός νέου υπαλλήλου στη θέση πέντε αποχωρούντων υπαλλήλων, τα ανωτέρω δε είχαν ως συνέπεια να προκληθεί διόγκωση των ήδη συσσωρευμένων ελλειμμάτων του Ταμείου. Τα ελλείμματα αυτά οφείλονται εξ άλλου και στην κατάργηση της επιχορηγήσεως προς το ταμείο από τον κρατικό προϋπολογισμό και στις εκάστοτε ευεργετικές νομοθετικές ρυθμίσεις που θεσπίστηκαν στο παρελθόν υπέρ κατηγοριών υπαλλήλων. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών, προβλέφθηκε μείωση του χορηγούμενου εφάπαξ βοηθήματος από το Ταμείο διαδοχικά με τα άρθρα 44 παρ. 5α του ν. 3986/2011, 2 παρ. 6 του ν. 4024/2011 και, στα

πλαίσια του ν. 4046/2012, με τον οποίο είχε αναληφθεί η υποχρέωση να γίνουν οι απαραίτητες μειώσεις για να εξαιρεθούν τα ελλείμματα των ταμείων πρόνοιας, με το άρθρο πρώτο υποπαράγραφος ΙΑ.5. περ. 2 του ν. 4093/2012. Στο Μνημόνιο Συνεννόησης του ν. 4046/2012 προβλέφθηκε η ρητή «δέσμευση – υποχρέωση» της Ελληνικής Κυβέρνησης να προβεί σε άμεσες ενέργειες, προκειμένου να εντοπισθούν τα Ταμεία Πρόνοιας για τα οποία τα εφ' άπαξ ποσά, τα οποία καταβάλλονται κατά τη συνταξιοδότηση, δεν είναι εναρμονισμένα με τις εισφορές που καταβλήθηκαν και να προβούν σε ανάλογη αναπροσαρμογή των ποσών των καταβαλλομένων βοηθημάτων. Με βάση το ανωτέρω μνημόνιο εκπονήθηκε το Μάρτιο του 2012 Αναλογιστική Μελέτη Ελέγχου Περιπτώσεων (Case Study) της Διεύθυνσης Αναλογιστικών Μελετών της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικών Ασφαλίσεων του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, από την οποία προέκυψαν οι αναλογιστικές εκτιμήσεις ανά τομέα πρόνοιας, μεταξύ των οποίων και του Τομέα Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων του ΤΠΔΥ. Η μελέτη αυτή στηρίχθηκε στο μέσο όρο ανταποδοτικότητας εισφορών – παροχών των μέχρι 31.12.1992 ασφαλισμένων που δικαιώθηκαν εφάπαξ βοηθήματα ή υπέβαλαν σχετική αίτηση τα έτη 2010 και 2011, προκειμένου να αναπροσαρμοσθεί στη συνέχεια το ύψος των χορηγουμένων εφ' άπαξ βοηθημάτων. Η μείωση των εφ' άπαξ βοηθημάτων των καταβαλλομένων από τον Τομέα Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων, η οποία επήλθε με την ανωτέρω διάταξη του ν. 4093/2012, βασίσθηκε στην ανωτέρω μελέτη. Η Διοίκηση επισημαίνει με τις απόψεις της (ανωτέρω υπ' αριθμ. Α.Π. Φ. 30215/34945/1126/6.5.2014 έγγραφο προς το Συμβούλιο της Επικρατείας) ότι η λειτουργία του Ταμείου βασίζεται στην αρχή της ανταποδοτικότητας, η οποία έχει καταστρατηγηθεί, κατά τις εν λόγω απόψεις, εξ αιτίας σειράς ευεργετικών νομοθετικών ρυθμίσεων, όπως με τους νόμους 1476/1984 και 2190/1994 για τη μονιμοποίηση συμβασιούχων, το νόμο 1600/1988 που αφορά μονιμοποίηση ιδιωτικών εκπαιδευτικών, τους νόμους 1397/1983, 1759/1988 και 1813/1988 που αφορούν νοσηλευτικά ιδρύματα, το νόμο 1897/1990 που αφορά θύματα τρομοκρατικών ενεργειών, την εφαρμογή των υπουργικών και δικαστικών αποφάσεων για την εξίσωση των αποδοχών των δικαστών με τις αποδοχές των ιατρών του ΕΣΥ, καθώς επίσης και το αναλογιστικό ισοδύναμο για τους υπαλλήλους που μεταβαίνουν σε ευρωπαϊκές χώρες για άσκηση επαγγέλματος. Όπως ειδικότερα

διευκρινίζεται με το από 19.5.2014 υπόμνημα του Ταμείου, το οποίο περιήλθε στο Δικαστήριο στις 20.5.2014 με το ν. 1476/1984 μονιμοποιήθηκαν χιλιάδες συμβασιούχοι υπάλληλοι, οι οποίοι υπήχθησαν στην ασφάλιση του Ταμείου και απέκτησαν δικαίωμα προσμέτρησης όλης της προϋπηρεσίας τους στην ασφάλισή του με συνέπεια να τους χορηγηθεί εφ' άπαξ βοήθημα για όλη την υπηρεσία τους στο Δημόσιο. Με τον ν. 1600/1986 μονιμοποιήθηκαν εκπαιδευτικοί προερχόμενοι από ιδιωτικά σχολεία και η προϋπηρεσία τους σε αυτά λογίσθηκε ως χρόνος ασφάλισης στο Ταμείο. Με τους νόμους 1397/1983, 1759/1988 και 1831/1988 υπήχθησαν στην ασφάλιση του Ταμείου οι εργαζόμενοι στα ενταχθέντα στο εθνικό σύστημα υγείας (ΕΣΥ) νοσηλευτικά ιδρύματα, έτσι ώστε το Ταμείο υποχρεώθηκε να τους καταβάλει παροχές για όλο το χρόνο υπηρεσίας τους, χωρίς ουσιαστική συμμετοχή αυτών στην ασφάλισή του. Με το ν. 1897/1990 το Ταμείο υποχρεώθηκε να καταβάλει σε θύματα τρομοκρατικών ενεργειών εφάπαξ βοήθημα σε ύψος διπλάσιο του κατά τις καταστατικές διατάξεις του Ταμείου οφειλομένου. Με το ν. 2190/1994 μονιμοποιήθηκαν χιλιάδες συμβασιούχοι στο Δημόσιο με ανάλογες συνέπειες για το Ταμείο με αυτές του ν. 1476/1984. Με το ν. 2592/1998 (αναλογιστικό ισοδύναμο) το Ταμείο υποχρεώθηκε σε μεταφορά παροχών εφάπαξ στην Ευρωπαϊκή Ένωση για λογαριασμό πρώην ασφαλισμένων αυτού κατ' αποδοχή αιτήσεων ασφαλισμένων του. Εάν όμως είχαν εφαρμοσθεί οι καταστατικές διατάξεις, δεν θα εκταμιεύονταν τα ποσά αυτά, διότι σε ορισμένες περιπτώσεις θα επιστρέφονταν εισφορές. Με υπουργικές αποφάσεις σε εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων καταβλήθηκαν αναδρομικώς αποδοχές σε δικαστικούς λειτουργούς λόγω εξίσωσης των αποδοχών τους προς αυτές των ιατρών του ΕΣΥ. Το Ταμείο με αποφάσεις του ΔΣ αυτού εισέπραξε μόνο το 41,5% των εισφορών που αντιστοιχούσαν σε αναδρομικές αποδοχές των δικαστικών λειτουργών, σε εκτέλεση δε σωρείας δικαστικών αποφάσεων εκταμίευσε, πολλές φορές εντόκως, σημαντικά ποσά για την καταβολή των σχετικών παροχών. Από τις ανωτέρω ρυθμίσεις επιβαρύνθηκε το ταμείο με τα εξής ποσά: α) με τους νόμους 1476/1984 και 2190/1994 (μονιμοποίηση συμβασιούχων) 178.853.500.000 δραχμές, β) με το ν. 1600/1986 (μονιμοποίηση εκπαιδευτικών) 19.265.000 δραχμές, γ) με τους νόμους 1397/1983, 1759/1988 και 1813/1990 (εθνικό σύστημα υγείας) 12.250.000.000 δραχμές, δ) με το ν. 1897/1990 (αντιπρομοκρατικός νόμος)

300.000.000 δραχμές, ε) με την εξίσωση των αποδοχών των δικαστών με τις αποδοχές των ιατρών του ΕΣΥ 4.645.889.172 δραχμές, στ) με το αναλογιστικό ισοδύναμο 3.500.000.000 δραχμές. Η συνολική επιβάρυνση του Ταμείου από όλες αυτές τις επί μέρους επιβαρύνσεις ήταν 218.814.389.172 δραχμές ή, άλλως, 640.000.000 ευρώ περίπου, οι επιβαρύνσεις δε αυτές συνιστούν, κατά την άποψη της Διοικήσεως, καταστρατήγηση του ανταποδοτικού χαρακτήρα του Ταμείου. Οι ανωτέρω ευεργετικές ρυθμίσεις, ως και η κατάργηση από το έτος 1994 της ενισχύσεως του Ταμείου από τον κρατικό προϋπολογισμό έχουν συμβάλει στη διόγκωση των ελλειμμάτων του Ταμείου. Οι ανωτέρω περιορισμοί της χορηγηθείσας εφάπαξ παροχής, σύμφωνα με τις απόψεις της Διοικήσεως, ουδεμία συνταγματική διάταξη ή συνταγματική αρχή παραβιάζουν, ενώ εξ άλλου, είναι σύμφωνοι με το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, καθόσον η τελευταία αυτή διάταξη εγγυάται το θεσμό της κοινωνικής ασφαλίσεως και επιτρέπει στο συνταγματικό νομοθέτη να λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου. Με το ίδιο έγγραφο η Διοίκηση ενημερώνει το Δικαστήριο ότι από 1.1.1994 διεκόπη η επιχορήγηση του Ταμείου από τον κρατικό προϋπολογισμό και ότι το Ταμείο έλαβε και πάλι έκτακτη επιχορήγηση από το Δημόσιο ποσού 40.000.000,00 ευρώ για το έτος 2012 και 1.098.951.260,00 ευρώ για το έτος 2013 ενώ οι ληξιπρόθεσμες οφειλές του Ταμείου στις 31.12.2013 ανέρχονταν στο ποσό των 623.046.412,00 ευρώ. Με τις ανωτέρω έκτακτες επιχορηγήσεις το Ταμείο κάλυψε τις υποχρεώσεις απέναντι στους συνταξιούχους, που είχαν υποβάλει αίτηση χορηγήσεως εφάπαξ βοηθήματος από τον Οκτώβριο του 2010 μέχρι το Σεπτέμβριο του 2012. Περαιτέρω, όπως, μεταξύ άλλων, προκύπτει από το υπ' αριθμ. πρωτ. 2781/15.1.2014 έγγραφο του Ταμείου προς το Συμβούλιο της Επικρατείας, στις 31.12.2013 εκκρεμούσαν 39.668 αιτήσεις και ότι τα επόμενα τέσσερα χρόνια εκτιμάτο ότι επρόκειτο να συνταξιοδοτηθούν 60.000 ασφαλισμένοι, ενώ το Ταμείο μπορούσε να ικανοποιήσει 40.000 αιτήσεις, προσέτι δε από 1.1.2011 οι ασφαλισμένοι του Ταμείου υποχρεούνταν σε καταβολή έκτακτης ειδικής εισφοράς 1% επί του συνόλου των αποδοχών τους. Από το υπ' Αρ. Πρωτ.: οικ. 14528/1024/7.5.2014 έγγραφο του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας προς την Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων, το οποίο περιήλθε στο Συμβούλιο της Επικρατείας στις

8.5.2014, προκύπτει ότι η προσφεύγουσα – ενάγουσα είχε καταβάλει υπέρ του ΤΠΔΥ συσσωρευμένες εισφορές ποσού 24.727,03 ευρώ. Συσσωρευμένες δε εισφορές, κατά το έγγραφο τούτο, είναι αυτές που προκύπτουν από το μέσο ετήσιο δείκτη τιμών καταναλωτή (ΜΔΤΚ) και το λεγόμενο τεχνικό επιτόκιο (ΤΕ), δηλαδή το επιτόκιο προεξόφλησης ή, άλλως, απόδοσης επενδύσεων. Όπως δε προκύπτει από το υπ' αριθμ. πρωτ. 9659/6879/6.2.2014 έγγραφο του Ταμείου, η ανωτέρω προσφεύγουσα – ενάγουσα είχε καταβάλει συνολικώς εισφορές υπέρ του Ταμείου, χωρίς την πιο πάνω επικαιροποίηση, ποσό που αντιστοιχεί σε 10.386,89 ευρώ. Μεταξύ των στοιχείων του φακέλλου υπάρχει και η αναλογιστική μελέτη της SANY CONSULTING Sa του Αυγούστου του 2011, η οποία εκπονήθηκε με σκοπό την κατάρτιση αναλογιστικού ισοζυγίου για τον έλεγχο της βιωσιμότητας του Ταμείου σε μακροχρόνια βάση, αφού παρελήφθησαν τα ατομικά στοιχεία για κάθε ενεργό ασφαλισμένο. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανωτέρω αναλογιστικής μελέτης το ΤΠΔΥ εμφάνιζε κατά την 31.12.2010 το εξής αναλογιστικό ισοζύγιο: σύνολο εσόδων από εισφορές 4.486.642.320 ευρώ, από περιουσία 89.866.760 ευρώ και λοιπά έσοδα 53.491.368 ευρώ, δηλαδή γενικά έσοδα 4.630.000.448 ευρώ, σύνολο δε υποχρεώσεων για παροχές 8.498.830.066 ευρώ, δηλαδή αναλογιστικό έλλειμμα 3.926.330.691 ευρώ. Υπό την εκδοχή ότι το ύψος των παροχών θα μειωνόταν κατά 10% και το ύψος των εισφορών θα αυξανόταν κατά 1% το σύνολο των εσόδων από εισφορές θα ανερχόταν σε 5.519.043.997 ευρώ και το σύνολο των υποχρεώσεων για παροχές σε 7.648.947.059 ευρώ και το αναλογιστικό έλλειμμα σε 2.187.404.135 ευρώ. Εκπονήθηκε επίσης, με βάση το Μνημόνιο Συνεννόησης του ν. 4046/2012, η προηγουμένως μνημονευθείσα Αναλογιστική Μελέτη Ελέγχου Περιπτώσεων (Case Study) από την οποία προέκυψαν οι αναλογιστικές εκτιμήσεις ανά τομέα πρόνοιας, μεταξύ των οποίων και του Τομέα Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων του ΤΠΔΥ. Η μελέτη αυτή, η οποία εκπονήθηκε από τη Διεύθυνση Αναλογιστικών Μελετών της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικών Ασφαλίσεων του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, είχε σκοπό να διερευνηθεί κατά πόσον η σχέση εισφορών – παροχών εφάπαξ βοηθημάτων των ασφαλισμένων μέχρι 31.12.1992 όλων των τομέων πρόνοιας αρμοδιότητας του ως άνω Υπουργείου είναι ανταποδοτικές. Ειδικώς για τον Τομέα Πρόνοιας Δημοσίων

Υπαλλήλων του Ταμείου ελήφθησαν υπόψη τα εξής: η ηλικία συνταξιοδότησης 56,5 έτη, τα έτη ασφάλισης για εφάπαξ 29 έτη, ο μισθός του μήνα εξόδου από την υπηρεσία που ελήφθη υπ' όψη για τον υπολογισμό της εισφοράς 1.595,00 ευρώ, οι αποδοχές που ελήφθησαν υπόψη για τον υπολογισμό του εφάπαξ 1.400 ευρώ, το ποσό εφάπαξ κατά την έξοδο από την υπηρεσία 47.100 ευρώ, οι καταβληθείσες εισφορές για εφάπαξ 29.139,43 ευρώ, η διαφορά εφάπαξ παροχής και εισφορών 17.960,57 ευρώ, η οποία ισοδυναμεί σε ποσοστό 38,13% επί της εφάπαξ παροχής, με τη μείωση δε του ν. 4024/2011 η παρούσα αξία (ΠΑ) της εφάπαξ παροχής ήταν 37.680,00 ευρώ, η διαφορά τέλος της εφάπαξ παροχής από τη μείωση αυτή και των καταβληθεισών εισφορών ήταν 8.540,5 ευρώ. Ενόψει αυτών, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος του προδιαληφθέντος Μνημονίου Συνεννόησης για την εναρμόνιση της σχέσης παροχών – εισφορών, το εφάπαξ που χορηγεί ο Τομέας Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων του Ταμείου στους εξερχομένους της υπηρεσίας ασφαλισμένους του, οι οποίοι είχαν υπαχθεί στην ασφάλιση αυτού μέχρι 31.12.1992, σύμφωνα με τη μελέτη αυτή, έπρεπε να μειωθεί περαιτέρω κατά 22,67%.

26. Επειδή, η προσφεύγουσα - ενάγουσα προβάλλει με το κρινόμενο δικόγραφο ότι οι περικοπές του εφάπαξ βοηθήματός της, που έγιναν, κατά τα εκτεθέντα, με το άρθρο 2 παρ. 6 του ν. 4024/2011 και το άρθρο πρώτο, υποπαράγραφος ΙΑ.5 περ. 2 του ν. 4093/2012 προσκρούουν σε συνταγματικούς και υπερνομοθετικούς κανόνες και αρχές. Ειδικότερα, προβάλλει ότι με τις εν λόγω διατάξεις: α) παραβιάζεται το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος γενικώς λόγω των ανωτέρω περικοπών, αλλά και από την ειδικότερη άποψη ότι των περικοπών αυτών δεν προηγήθηκαν οι αναγκαίες αναλογιστικές ή άλλης φύσεως μελέτες, πράγμα το οποίο είναι κατά συνταγματική επιταγή αναγκαίο. Και ναι μεν προηγήθηκαν οι προεκτεθείσες δύο μελέτες, πλην αυτών, σύμφωνα με την προσφεύγουσα – ενάγουσα, είναι γενικόλογες και εν πολλοίς αόριστες και, συνεπώς, δεν πληρούν την κατά την ανωτέρω διάταξη του Συντάγματος επιταγή. β) παραβιάζονται οι αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προστατευομένης εμπιστοσύνης και της χρηστής διοίκησης, οι οποίες απορρέουν από την αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου, η οποία επιτάσσει την προστασία της νόμιμης προσδοκίας του ασφαλισμένου στη διατήρηση της ασφαλιστικής σχέσης και δεν επιτρέπει την

δραστική ανατροπή κεκτημένων δικαιωμάτων, όπως είναι της εφάπαξ παροχής, και των επί σειρά ετών διαμορφωμένων πραγματικών καταστάσεων. γ) με τις ανωτέρω μειώσεις του εφάπαξ βοηθήματος της προσφεύγουσας – ενάγουσας με συνολικό ποσοστό 34,27% παραβιάζεται η κατά το άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της αναλογικότητας, εφόσον μάλιστα οι μειώσεις αυτές έγιναν μετά την πάροδο πλέον των δύο ετών από την περιέλευση της σχετικής αιτήσεώς της στο Ταμείο, περαιτέρω δε υπήρξε παραβίαση και του άρθρου 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ, υπό την έννοια ότι δεν υφίσταται δίκαιη ισορροπία μεταξύ των σκοπών δημοσίου συμφέροντος και της ανάγκης προστασίας των περιουσιακών δικαιωμάτων αυτής, καθώς επίσης και του άρθρου 17 του Συντάγματος. δ) παραβιάζεται η κατά το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της ισότητας, από την άποψη ότι οι ανωτέρω περικοπές έγιναν με βάση το τυχαίο και αδιαφανές, σύμφωνα με το κρινόμενο δικόγραφο, κριτήριο του χρόνου εκδόσεως της περί χορηγήσεως της εφάπαξ παροχής πράξεως και όχι με βάση το αντικειμενικό κριτήριο του χρόνου εξόδου του υπαλλήλου από την υπηρεσία. Περαιτέρω δε, η εν λόγω αρχή παραβιάζεται ειδικώς ως προς τους εκπαιδευτικούς λειτουργούς, διότι αυτοί, σύμφωνα με το νόμο (άρθρο 4 παρ. 1 και 2 του ν. 3687/2008 – Α' 159), μπορούν να αποχωρήσουν από την υπηρεσία μόνο κατά το χρονικό διάστημα από το τέλος του σχολικού έτους μέχρι τη 10η Αυγούστου, κατά το υπόλοιπο δε έτος, μόνο για εξαιρετικούς λόγους όπως είναι οι λόγοι υγείας. ε) παραβιάζεται, τέλος, και η κατά το άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος ισότητα στην κατανομή των δημοσίων βαρών, καθόσον οι ίδιοι πολίτες, όπως, κατά κανόνα, είναι και οι δημόσιοι υπάλληλοι, επιβαρύνονται κυρίως με την αντιμετώπιση της παρούσης σοβαρότατης οικονομικής κρίσεως και, ιδίως, με την υψηλή φορολογική επιβάρυνση αφ' ενός και με την περικοπή των πάσης φύσεως αποδοχών ή κοινωνικοασφαλιστικών παροχών, όπως είναι, εν προκειμένω, η κατά τα ανωτέρω περικοπή του εφάπαξ, αφ' ετέρου.

27. Επειδή, οι επίμαχες περικοπές του εφάπαξ βοηθήματος επήλθαν δυνάμει του άρθρου 2 παρ. 6 του ν. 4024/2011 και του άρθρου πρώτου, υποπαράγραφος ΙΑ.5 περ. 2 του ν. 4093/2012, δηλαδή ευρίσκουν έρεισμα στο νόμο και, κατά τα προεκτεθέντα, εντάσσονται, μαζί με τις περικοπές στις κύριες και επικουρικές συντάξεις, σε ένα ευρύτερο πρόγραμμα αφ' ενός για την αποκατάσταση της δημοσιονομικής

ισορροπίας της Χώρας και, αφ' ετέρου, για τη μεταρρύθμιση του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, χάριν της βιωσιμότητάς του, μεταρρύθμιση η οποία ευρίσκει έρεισμα στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, η θέσπιση δε των περικοπών αυτών εξυπηρετεί σκοπούς δημοσίου συμφέροντος και όχι απλώς το ταμειακό συμφέρον του Δημοσίου και των φορέων κοινωνικής ασφάλισης. Από τα μακροοικονομικά στοιχεία (δημοσιονομικά και μη), τα οποία εκτίθενται στις παρατεθείσες αιτιολογικές εκθέσεις προκύπτει εναργώς ότι η βιωσιμότητα του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων, το οποίο περιλαμβάνει και φορείς εφάπαξ παροχών κατά την συνταξιοδότηση, θα ήταν ανέφικτη χωρίς τη λήψη μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών μέτρων και χωρίς την μακροπρόθεσμη διαρθρωτική μεταρρύθμιση του θεσμού. Επομένως, η συγκεκριμένη νομοθετική επιλογή, η οποία εκδηλώθηκε με τις πιο πάνω διατάξεις και εντάσσεται στο δημοσιονομικό - διαρθρωτικό σκέλος της ασφαλιστικής μεταρρύθμισης (σε αντίθεση με το αμιγώς διαρθρωτικό), αιτιολογείται προσηκόντως, κατά τα λοιπά, δε, εκφεύγει του δικαστικού ελέγχου, αντικείμενο του οποίου είναι μόνο η υπέρβαση των ακραίων λογικών ορίων της έννοιας του δημοσίου συμφέροντος (ΣτΕ 1094, 2289/1987 Ολομ.). Κατ' ακολουθίαν δε τούτων, ο λόγος περί παραβίασεως του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Ο περαιτέρω δε λόγος ότι για την αιτιολογημένη επιβολή των επίμαχων περικοπών απαιτείτο η εκπόνηση οικονομικής ή αναλογιστικής μελέτης είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι, σύμφωνα με τα ανωτέρω εκτεθέντα, σύνταξη τέτοιας μελέτης απαιτείται πριν από την λήψη νομοθετικών επεμβάσεων σε ασφαλιστικούς οργανισμούς και χάριν της βιωσιμότητας αυτών και, πάντως, σύνταξη οικονομικής ή αναλογιστικής μελέτης δεν απαιτείται, όταν πρόκειται να ληφθούν μέτρα που έχουν και δημοσιονομικό χαρακτήρα, όπως οι επίμαχες περικοπές (ΣτΕ 1285/2012 Ολομ. σκ. 12, 13), εν πάση όμως περιπτώσει τέτοιες μελέτες, όπως ανωτέρω εκτίθεται, έχουν συνταχθεί και με το προεκτεθέν περιεχόμενό τους δικαιολογούν τις ως άνω μειώσεις. Περαιτέρω, εν όψει του διακηρυχθέντος στόχου του περιορισμού της αύξησης των κοινωνικών δαπανών, καθώς και του ότι οι επίμαχες μειώσεις, οι οποίες

εντάσσονται στο πλαίσιο ενός ευρύτερου μεσοπρόθεσμου προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής και είναι αναγκαίες για την επιβίωση του Ταμείου, δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ως μη αναγκαίες, διότι ο πολιτικός στόχος του περιορισμού της αύξησης των κοινωνικών δαπανών από τη φύση του επιτυγχάνεται με την μείωση των επιχορηγήσεων και όχι με την περαιτέρω χρηματοδότηση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, διότι στη δεύτερη περίπτωση ο στόχος καθίσταται επαχθέστερος, δεδομένου ότι απολήγει στην περαιτέρω επιβάρυνση των υπολοίπων πολιτών με την επιβολή φορολογίας. Εξ άλλου, ακόμη και μετά τις ανωτέρω περικοπές, οι οποίες αθροιστικά αντιστοιχούν σε ποσοστό περίπου 34,27% του συνολικού ποσού του εφάπαξ βοηθήματος, υπολογιζομένου σύμφωνα με τις καταστατικές διατάξεις του Ταμείου, το τελικώς καταβληθέν στην προσφεύγουσα - ενάγουσα εφάπαξ ποσό (31.267,81 ευρώ) υπερβαίνει σημαντικά τις καταβληθείσες από αυτήν εισφορές καθ' όλη τη διάρκεια της υπηρεσίας της (24.727,03 ευρώ), όπως αυτές είχαν διαμορφωθεί μετά την κατά νόμο αξιοποίηση του κεφαλαίου αυτών είτε με έντοκη κατάθεσή του στην Τράπεζα της Ελλάδος ή σε ασφαλή εμπορική τράπεζα είτε με άλλη ασφαλή επένδυσή του, περαιτέρω δε μετά την τιμαριθμική αναπροσαρμογή αυτού (ν. 1611/1950 – Α' 304, άρθρο τρίτο του ν. 2216/1994 – Α' 83, άρθρο 15 παρ. 11 ν. 2469/1997 – Α' 38, άρθρο 14 ν. 2042/1992 – Α' 75, άρθρο 2 του ν. 3586/2007 – Α' 151). Τέλος, οι επίμαχες μειώσεις εντάσσονται στο πλαίσιο ενός ευρύτερου μεσοπρόθεσμου προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής, η επιχειρούμενη δε δημοσιονομική προσαρμογή δεν στηρίζεται μόνο στη μείωση των δαπανών των κοινωνικοασφαλιστικών οργανισμών, αλλά και στη λήψη διάφορων δημοσιονομικών, διαρθρωτικών και χρηματοπιστωτικών μέτρων, η συνδυασμένη εφαρμογή των οποίων εκτιμάται από το νομοθέτη ότι θα συμβάλει στην έξοδο της Χώρας από την κρίση και στη βελτίωση των δημοσιονομικών της μεγεθών, κατά τρόπο που αναμένεται να διατηρηθεί και στο μέλλον, λαμβανομένης υπόψη της υποχρέωσης του Κράτους να μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων ανάλογα με τις εκάστοτε ισχύουσες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες. Εν όψει όλων αυτών και

σύμφωνα ιδίως με τις σκέψεις 11 και 12, οι διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 6 του ν. 4024/2011 και του άρθρου πρώτου, υποπαράγραφος ΙΑ 5 περ. 2 του ν. 4093/2012, με τις οποίες επήλθαν οι ανωτέρω μειώσεις της εφάπαξ παροχής δεν αντίκεινται στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, όπως πιο πάνω εκτέθηκε, ούτε παραβιάζουν την αρχή της αναλογικότητας δεδομένου μάλιστα ότι, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, ειδικώς η δεύτερη μείωση του εφάπαξ βοηθήματος έγινε σε εφαρμογή της αποφάσεως του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και απέβλεπε στην εξομάλυνση της αναλογίας εισφορών και εφάπαξ παροχών. Ενόψει δε και του τελευταίου αυτού σκοπού και δεδομένου ότι κατά τα ήδη εκτεθέντα το καταβληθέν ποσό υπερβαίνει το σύνολο των καταβληθεισών από αυτήν εισφορών, δεν παραβιάζεται η αρχή της ανταποδοτικότητας, όπως εσφαλμένως προβάλλεται, αλλά ούτε και η αρχή της ισότητας. Επομένως, τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα με το κρινόμενο δικόγραφο περί παραβάσεως των ως είρηται υπερνομοθετικής φύσεως διατάξεων είναι απορριπτέα ως αβάσιμα. Περαιτέρω δε, δεν παραβιάζεται η παρ. 5 του άρθρου 4 του Συντάγματος, σύμφωνα με την οποία οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους, καθόσον, κατά τα ήδη εκτεθέντα, το Ταμείο Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων αντιμετώπιζε άμεσα και πιεστικότερα οικονομικά προβλήματα, συνεπεία των οποίων αδυνατούσε να ανταποκριθεί επικαίρως στις υποχρεώσεις του, η αντιμετώπιση δε των προβλημάτων αυτών έπρεπε να γίνει με έκτακτη οικονομική ενίσχυση από το Κράτος, που ήδη έλαβε χώρα κατά τα εκτεθέντα στην 25η σκέψη, αλλά και με περικοπές του χορηγούμενου εφάπαξ βοηθήματος και τούτο για την αποφυγή επιβολής φορολογίας και άλλων επιβαρύνσεων σε βάρος του κοινωνικού συνόλου. Ενόψει αυτών ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος. Εξάλλου, κατά την κρατήσασα στο Δικαστήριο γνώμη, η δια το παρελθόν μείωση της ανωτέρω εφάπαξ παροχής είναι σύμφωνη με το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, αλλά και με το άρθρο 17 του Συντάγματος, καθόσον, σύμφωνα με τα γενόμενα δεκτά στις σκέψεις 11 και 12, η για το παρελθόν μείωση ασφαλιστικής παροχής είναι, κατ' αρχήν, συμβατή

με το εσωτερικό ελληνικό δίκαιο, περαιτέρω δε η εν προκειμένω μείωση της εφάπαξ παροχής της προσφευγούσης – εναγούσης δεν συνιστά υπέρμετρη επιβάρυνση της περιουσίας της ούτε ανατρέπεται η δίκαιη ισορροπία μεταξύ του γενικού συμφέροντος και του συμφέροντος αυτής, εφόσον η μείωση αυτή έγινε για τους προεκτεθέντες σοβαρούς λόγους δημοσίου συμφέροντος και ιδίως λόγω της σοβαρής αδυναμίας του Ταμείου να ανταποκριθεί επικαίρως στις υποχρεώσεις του, εν πάση δε περιπτώσει το τελικώς καταβληθέν στην προσφεύγουσα - ενάγουσα εφάπαξ ποσό (31.267,81 ευρώ) υπερβαίνει σημαντικά τις καταβληθείσες από αυτήν εισφορές καθ' όλη τη διάρκεια της υπηρεσίας της (24.727,03 ευρώ), όπως αυτές είχαν διαμορφωθεί μετά την κατά νόμο αξιοποίηση του κεφαλαίου αυτών, σύμφωνα με τα πιο πάνω εκτεθέντα. Τέλος, οι αρχές της προστατευόμενης εμπιστοσύνης και της ασφάλειας δικαίου δεν εμποδίζουν τον νομοθέτη, ο οποίος υποχρεούται να μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, να λαμβάνει μέτρα εντός του πλαισίου της συνταγματικής τάξεως, ακόμη και σε ήδη συνεστημένες έννομες σχέσεις ή καταστάσεις, όταν αδήριτες ανάγκες το επιβάλλουν. Αντίθετη εκδοχή, κατά την οποία απαγορεύεται η μεταβολή του ευνοϊκού για τους ασφαλισμένους νομοθετικού καθεστώτος είτε για το μέλλον είτε για το παρελθόν, θα κατέληγε σε παράλυση της δράσης του νομοθέτη και, ειδικά στο πεδίο του οικονομικού προγραμματισμού (ΣΤΕ 490/2000 σκ. 5), σε ματαίωση να ρυθμίζει τις έννομες σχέσεις σύμφωνα με τις επιταγές του δημοσίου συμφέροντος, ακόμη και τις ήδη γεννημένες. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, οι σχετικοί λόγοι της προσφεύγουσας - ενάγουσας είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι. Μειοψήφησαν ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου Σωτ. Ρίζος, ο Αντιπρόεδρος Νικ. Ρόζος και οι Σύμβουλοι Διον. Μαρινάκης, Μιχ. Βηλαράς, Π. Ευστρατίου, Αντ. Ντέμσιας, Διομ. Κυριλλόπουλος και Αντ. Χλαμπέα, προς την γνώμη των οποίων προσεχώρησε και η Πάρεδρος Τ. Βαρουφάκη, οι οποίοι, ακολουθώντας τις βασικές θέσεις τους, όπως εκτίθενται στη σκέψη 11, υπεστήριξαν τα εξής: Επειδή, εν προκειμένω, από τα νομοθετήματα του ελληνικού κράτους (μεταξύ των οποίων και τα μνημονευόμενα ειδικώς στα υπομνήματα της Διοικήσεως) και τα παρατιθέμενα κείμενα της Ευρωπαϊκής Ενώσεως προκύπτουν τα εξής: τα

αλληπάλληλα μέτρα μειώσεως της εφάπαξ ασφαλιστικής παροχής υπήρξαν αποτέλεσμα όχι κάποιου σχεδιασμού της ελληνικής Πολιτείας, αλλά των συγκεκριμένων προδιαγραφών, οι οποίες περιέχονται σε κείμενα της Ε.Ε. (βλ. σκέψεις 19, 21 και 23), τα οποία ο Έλληνας νομοθέτης μετασχηματίζει σε διατάξεις τυπικών νόμων. Το γεγονός αυτό, μαζί με άλλα, εξηγεί γιατί δεν προηγήθηκε των εκάστοτε επίμαχων μειώσεων οιαδήποτε συγκεκριμένη συνθετική μελέτη με το περιεχόμενο το οποίο θα έπρεπε να έχει, κατά την διατυπωθείσα στη σκέψη 11 άποψη της μειοψηφίας. Τέτοιες μελέτες δεν συνιστούν οι αναφερόμενες στη σκέψη 25 α) η ανευρισκόμενη στο φάκελο «αναλογιστική μελέτη» συνταχθείσα από την ΕΠΕ Sany Consulting με αναφορά στο πρώτο φύλλο «Αύγουστος 2011», καθ' όσον σε αυτή γίνεται απλή περιγραφή της καταστάσεως του Ταμείου Πρόνοιας Δ.Υ. (έσοδα, εισφορές, αριθμός ασφαλισμένων, γενικές αναφορές στο δημογραφικό πρόβλημα) με μία υπόθεση εξυγιάνσεως με μειώσεις των παροχών 10% και καμιά συσχέτιση με το συγκεκριμένο περιβάλλον της οικονομικής κρίσεως, των άλλων επιβαρύνσεων που έχουν υποστεί οι ασφαλισμένοι κατά την ίδια περίοδο και των λοιπών παραμέτρων. Εξ άλλου η μελέτη αυτή έχει πρόβλημα κύρους ως προερχόμενη από μία ιδιωτική εταιρεία χωρίς προσδιοριζόμενη ταυτότητα και ειδίκευση ενώ ουδόλως προκύπτει ότι ελήφθη υπ' όψιν από το νομοθέτη κατά την επιβολή των επίμαχων μειώσεων. β) η «αναλογιστική μελέτη ελέγχου, ανά τομέα πρόνοιας περιπτώσεων μέσω των όρων για την ανταποδοτικότητα των εφάπαξ παροχών των μέχρι 31/12/1992 ασφαλισμένων που δικαιώθηκαν εφάπαξ (ή εξήλθαν από την υπηρεσία τους) τα έτη 2010 και 2011 (case study)», συνταχθείσα τον Μάρτιο 2012 από την Διεύθυνση αναλογιστικών μελετών του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης. Διότι η μελέτη αυτή, εκτεινόμενη σε 8 σελίδες, εξετάζει μόνο και αποκλειστικώς το ειδικό θέμα της ανταποδοτικότητας, δηλ. της σχέσεως εισφορών – παροχών εφάπαξ βοηθημάτων σε όλους τους Τομείς Πρόνοιας, αρμοδιότητας του Υπουργείου και με την προϋπόθεση «η διερεύνηση αυτή να βασισθεί στα άτομα που δικαιώθηκαν (ή υπέβαλαν ανάλογο αίτημα) εφάπαξ κατά τα έτη 2010 και 2011». Είναι πρόδηλο ότι ούτε και αυτή η διερεύνηση συνιστά την απαιτούμενη κατά τα ανωτέρω συνθετική μελέτη. Περαιτέρω, οι ισχυρισμοί της διοικήσεως (βλ. αναλυτική καταγραφή στη σκέψη 25) περί των αιτίων του ελλείμματος του ΤΠΔΥ και της καταστρατηγήσεως της αρχής της

ανταποδοτικότητα με επί σειρά δεκαετιών επιχορηγήσεις από το κράτος και διάφορα ευεργετικά για διάφορες κατηγορίες υπαλλήλων νομοθετήματα δεν δύνανται να αιτιολογήσουν τις επανειλημμένες μειώσεις του εφάπαξ βοηθήματος. Διότι ενώ αποσκοπούν να θεμελιώσουν την άποψη περί του αμιγώς – κατά δίκαιο – ανταποδοτικού χαρακτήρα του Ταμείου και επομένως της απαλλαγής του Κράτους από την υποχρέωση εγγυήσεως του ασφαλιστικού κεφαλαίου, επιτυγχάνουν το αντίθετο, καθόσον καταδεικνύουν ότι ο χαρακτήρας αυτός καθ' οδόν είχε απολεσθεί με τις πράξεις του ίδιου του νομοθέτη, ο οποίος συνέβαλε αποφασιστικά στην ελλειμματικότητα του Ταμείου. Επί πλέον κατατείνουν οι ίδιοι ισχυρισμοί αλλά και οι αιτιολογικές εκθέσεις των επίμαχων νομοθετημάτων να επιρρίψουν τα βάρη των σφαλμάτων του κράτους στους ασφαλισμένους γενικώς και μάλιστα σε μία γενεά, αυτή που εξέρχεται του εργασιακού βίου στην περίοδο της κρίσεως, κατά παράβαση της αρχής της ισότητας και της προστατευομένης εμπιστοσύνης. Περαιτέρω η εν προκειμένω δια το παρελθόν μείωση, εις βάρος της αιτούσης, του ως άνω εφάπαξ βοηθήματος σε ποσοστό μάλιστα 34,27% με την ανωτέρω από 13.2.2013 απόφαση της Διευθύντριας του Ταμείου, ενώ το σχετικό δικαίωμα ήταν ήδη γεννημένο από την έξοδο της προσφευγούσης – εναγούσης από την υπηρεσία (31.8.2010) (βλ. ΣΤΕ 2031/1994 επταμ., 1712/1978, 2999/2009, πρβλ. 3487/2008 Ολομ. - σχετικώς σκ. 15) και ενώ εκκρεμούσε ενώπιον του Ταμείου η αίτηση χορηγήσεως της παροχής αυτής, η εν λόγω μείωση, η οποία συντελέσθηκε μετά την πάροδο δύο και ήμισυ περίπου ετών από την γέννηση του δικαιώματος, συνιστά υπό τις συνθήκες αυτές, ανεπίτρεπτη, κατά το άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ, επέμβαση στο σχετικό περιουσιακό δικαίωμα αυτής. Εν όψει των ανωτέρω, κατά την μειοψηφήσασα γνώμη, οι διατάξεις οι οποίες εφαρμόσθηκαν ως βάση για τις περικοπές της εφάπαξ παροχής της αιτούσης είναι ανίσχυρες, διότι προσκρούουν αφ' ενός μεν στις συνταγματικές αρχές της εγγυημένης από το Κράτος κοινωνικής ασφαλίσεως, της προστατευμένης εμπιστοσύνης και της ισότητας, αφ' ετέρου δε στο πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ. Κατά την **ειδικότερη γνώμη των Συμβούλων Διον. Μαρινάκη και Διομ. Κυριλλόπουλου**, η πρώτη αναλογιστική μελέτη, αναφερόμενη αφ' ενός μεν σε λεπτομερή αναλογιστικά στοιχεία, αφ' ετέρου δε και στις μεταβολές που πρέπει να γίνουν για το μέλλον (μείωση παροχών και αύξηση εισφορών) για

να αντιμετωπισθούν οι άμεσες υποχρεώσεις του Ταμείου και εν γένει η εξαιρετικά δύσκολη κατάσταση αυτού, δικαιολογεί επαρκώς την ανωτέρω μείωση της εφάπαξ παροχής με βάση το άρθρο 2 παρ. 6 του ν. 4024/2011.

28. Επειδή, τέλος, προβάλλεται ότι οι επίμαχες διατάξεις περί μείωσης της εφάπαξ παροχής (των ν. 4024/2011 και 4093/2012) αντίκεινται στην αρχή της ισότητας και στην ειδικότερη αρχή της ισότητας στα δημόσια βάρη (άρθρο 4 παρ. 1 και 5 του Συντ.), αφ' ενός διότι εξήρτησαν την μείωση από τον χρόνο απονομής του βοηθήματος και όχι από τον χρόνο αποχωρήσεως από την υπηρεσία και αφετέρου διότι δεν έλαβαν υπ' όψη τους ότι οι εκπαιδευτικοί υπάλληλοι δύνανται να παραιτηθούν μόνον μετά την 1η Ιουλίου και μέχρι την 19η Αυγούστου εκάστου έτους, ενώ οι άλλοι διοικητικοί υπάλληλοι οποτεδήποτε. Ο λόγος, κατά το πρώτο σκέλος, είναι απορριπτέος προεχόντως, διότι κατά τα γενόμενα δεκτά ανωτέρω από την πλειοψηφία δεν εκωλύετο ο νομοθέτης να ορίσει αναδρομικώς τις μειώσεις και δη από το χρονικό σημείο που καθόρισαν οι δύο νόμοι, ενώ κατά την μειοψηφία οι ρυθμίσεις αυτές, ως προς την αναδρομικότητα, αντιτίθενται στο Π.Π.Π. της ΕΣΔΑ. Κατά το δεύτερο σκέλος, ο λόγος είναι απορριπτέος, εκτός της αοριστίας του, και διότι η παραίτηση οφειλόταν στην ελεύθερη βούληση της αιτούσης, ο δε νομοθέτης δεν υπεχρεούτο να θεσπίσει ειδικές ρυθμίσεις για τέτοιες περιπτώσεις.

29. Επειδή, το Δικαστήριο μετά την επίλυση του ζητήματος της συνταγματικότητας του άρθρου 2 παρ. 6 του ν. 4024/2011 και του άρθρου πρώτου υποπαράγραφος ΙΑ.5. περ. 2 του ν. 4093/2012, παραπέμπει την υπόθεση στο Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών για την περαιτέρω εκδίκαση της κρινόμενης προσφυγής - αγωγής.

2.2. ΣΤΕ (Α΄ Τμήμα επταμελής σύνθεση) 660/2016

Πρόεδρος: Ν. Σακελλαρίου,

Εισηγητής: Π. Μπραϊμή

Δικηγόροι: Δ. Μπούρλος, Β. Κουζιώρτη (εναγόντων), Θ. Αντωνίου (Ε.Τ.Ε.Α.)

Πρότυπη δίκη – Αγωγή - Διακοπή καταβολής μηνιαίας επικουρικής σύνταξης, που ελάμβαναν συνταξιούχοι εκπρόσωποι εργατικών και επαγγελματικών οργανώσεων, βάσει των διατάξεων της περ. 4 της υποπαρ. ΙΑ.6 του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012

Οι επικουρικές συντάξεις που χορηγούνταν στους εκπροσώπους συνδικαλιστικών οργανώσεων παρουσίαζαν σε σχέση με τις λοιπές επικουρικές συντάξεις ιδιαιτερότητες, οι οποίες ήταν οι ακόλουθες: α) χορηγούνταν λόγω ιδιότητας και όχι λόγω απασχολήσεως, κατά παρέκκλιση από το γενικώς ισχύον συνταξιοδοτικό

σύστημα, με ιδιαίτερα ευνοϊκές προϋποθέσεις, β) δεν απαιτείτο προηγούμενη συνταξιοδότηση από φορέα κύριας ασφάλισης, γ) δεν εφαρμόζονταν σε αυτές οι διατάξεις περί διπλοσυνταξιούχων και δ) χορηγούνταν παράλληλα με την επικουρική σύνταξη λόγω απασχολήσεως. Από την εισηγητική έκθεση του ν. 4093/2012 προκύπτει ότι με την επίμαχη ρύθμιση (διακοπή καταβολής της συντάξεως στους εκπροσώπους των συνδικαλιστικών οργανώσεων λόγω της ιδιότητάς τους αυτής) ο νομοθέτης, απέβλεψε, πρωτίστως, στον εξορθολογισμό του ασφαλιστικού συστήματος με την κατάργηση μιας προνομιακής παροχής σε μια συγκεκριμένη κατηγορία συνταξιούχων που λαμβάνει και συνταξιοδοτικές παροχές λόγω απασχολήσεως, δευτερευόντως δε στην εξοικονόμηση πόρων από την κατάργηση της συντάξεως αυτής. Η διακοπή καταβολής των ως άνω συντάξεων των εκπροσώπων των συνδικαλιστικών οργανώσεων μειώνει μεν το ύψος του εισοδήματος των δικαιούχων αυτών από συντάξεις δεν θίγει όμως τον πυρήνα του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, διότι οι δικαιούχοι αυτών εξακολουθούν να λαμβάνουν συνταξιοδοτικές παροχές λόγω απασχολήσεως. Εξάλλου, δεν τίθεται ζήτημα παραβίασεως της ανταποδοτικότητας μεταξύ καταβληθεισών εισφορών και οφειλομένων από το Ταμείο παροχών. Περαιτέρω, δεδομένου ότι η επίδικη ρύθμιση απέβλεψε πρωτίστως στον εξορθολογισμό του ασφαλιστικού συστήματος και δευτερευόντως στην εξοικονόμηση πόρων, είναι απορριπτέοι οι προβαλλόμενοι λόγοι: α) ότι η ρύθμιση αυτή παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος, διότι το νομοθετικό μέτρο της καταργήσεως των συντάξεων των εκπροσώπων των εργατοϋπαλληλικών οργανώσεων παρίσταται απρόσφορο, και μάλιστα προδήλως, για την επίτευξη του στόχου της δημοσιονομικής εξυγίανσης, αφού το όφελος για τον κρατικό προϋπολογισμό εμφανίζεται μικρό έως ασήμαντο σε σχέση με τη θυσία στην οποία υποβάλλονται οι ενάγοντες και β) ότι το επίμαχο νομοθετικό μέτρο είναι αντισυνταγματικό, διότι, κατά παράβαση του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος, δεν συνοδεύεται από αναλογιστική μελέτη που να τεκμηριώνει την προσφορότητά του για τη βιωσιμότητα των ταμείων ή την προαγωγή της κοινωνικής ασφάλισης. Συνακόλουθα αβασίμως προβάλλεται ότι η επίμαχη ρύθμιση αντίκειται στις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 70 του Μέρους XII της Διεθνούς Συμβάσεως «περί του Ευρωπαϊκού Κώδικος Κοινωνικής Ασφάλειας», που είχε υπογραφεί στο Στρασβούργο στις 16.4.1964 και κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 1136/1981 (Α' 61), επιδιώκει δε την καθιέρωση ενός ελαχίστου ορίου κοινωνικής ασφάλειας υψηλότερου εκείνου που προβλέπει η με αριθμ. 102 Διεθνής Σύμβαση Εργασίας. Και τούτο, διότι με τις διατάξεις του άρθρου 70 παρ. 3 του Ευρωπαϊκού Κώδικα Κοινωνικής Ασφάλειας απευθύνονται απλές κατευθυντήριες υποδείξεις προς τα συμβαλλόμενα κράτη να λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα προσαρμογής της εθνικής νομοθεσίας τους όσον αφορά την περιοδική εκπόνηση των οικονομικών και αναλογιστικών μελετών αναγκαίων για την εξασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας των οργανισμών που παρέχουν κοινωνικοασφαλιστικές παροχές, περαιτέρω δε τα συμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να υιοθετήσουν μέτρα για την εκπόνηση αντιστοίχου περιεχομένου μελετών πριν από την μεταβολή του ύψους των χορηγούμενων παροχών ή των ασφαλιστικών εισφορών και των λοιπών κοινωνικών πόρων μέσω των οποίων χρηματοδοτούνται τα συστήματα αυτά. Στην επίδικη περίπτωση, όμως, ζήτημα παραβίασεως των πιο πάνω διατάξεων της παρ. 3 του άρθρου 70 του Μέρους XII της παραπάνω Διεθνούς Συμβάσεως δεν τίθεται, προεχόντως διότι το επίμαχο μέτρο δεν αντίκειται στις διατάξεις του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος που είναι εναρμονισμένες με τις προβλέψεις της εν λόγω Διεθνούς Συμβάσεως (πρβ. ΣτΕ 1286/2012 Ολομ. σκ. 13). Περαιτέρω, η ως άνω διακοπή από 1.12.2013 της καταβολής των συντάξεων των εκπροσώπων των συνδικαλιστικών οργανώσεων δεν αντίκειται ούτε στην αρχή του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, η οποία πηγάζει από το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, δεδομένου ότι αυτοί λαμβάνουν, πλην της καταργηθείσας επικουρικής

συντάξεως λόγω ιδιότητας, και άλλες συνταξιοδοτικές παροχές λόγω απασχολήσεως. Για το λόγο δε αυτόν, δεν απαιτείτο περαιτέρω εκτίμηση από το νομοθέτη των επιπτώσεων του επίμαχου νομοθετικού μέτρου στο βιοτικό επίπεδο των συνταξιούχων αυτών με τη σύνταξη σχετικής μελέτης. Άλλωστε, μετά τις 2287-8/2015 αποφάσεις της Ολομελείας του Δικαστηρίου, με τις οποίες κρίθηκε ότι οι διατάξεις των ν. 4051/2012 και 4093/2012 περί μείωσης συνταξιοδοτικών παροχών (κύριων και επικουρικών) είναι αντισυνταγματικές, οι κύριες και επικουρικές συντάξεις λόγω απασχολήσεως που λαμβάνουν οι ενάγοντες θα επανέλθουν στο επίπεδο που ήταν πριν από τις περικοπές με τους ως άνω νόμους, και, επομένως, θα υπάρξει αύξηση των εισοδημάτων τους από συντάξεις. Η λήψη του επίμαχου νομοθετικού μέτρου απέβλεπε σε σκοπό δημοσίου συμφέροντος, ο οποίος συνίσταται πρωτίστως στον εξορθολογισμό του ασφαλιστικού συστήματος και δευτερευόντως στην εξοικονόμηση πόρων. Το μέτρο αυτό, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της καταργηθείσας συνταξιοδοτικής παροχής και της χρηματοδοτήσεώς της κυρίως από έσοδα των ασφαλιστικών οργανισμών και της Εργατικής Εστίας, δεν παρίσταται απρόσφορο, και μάλιστα προδήλως για την επίτευξη του σκοπού αυτού, ούτε μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν ήταν αναγκαίο, λαμβανομένου άλλωστε υπ' όψιν ότι η εκτίμηση του νομοθέτη ως προς τα ληπτέα μέτρα για την επίτευξη σκοπού δημοσίου συμφέροντος υπόκειται σε οριακό δικαστικό έλεγχο. Περαιτέρω, με το επίμαχο μέτρο, το οποίο αναφέρεται σε κατάργηση μόνο της ειδικής επικουρικής συντάξεως, που χορηγείτο στους εκπροσώπους των συνδικαλιστικών οργανώσεων λόγω της ιδιότητάς τους, και ως εκ τούτου συνεπάγεται μείωση των συνολικώς καταβαλλομένων στους ενάγοντες συνταξιοδοτικών παροχών και όχι στέρηση αυτών, εξασφαλίζεται, καταρχήν, ισορροπία ανάμεσα στις απαιτήσεις του, κατά την εκτίμηση του νομοθέτη, συντρέχοντος εν προκειμένω γενικού συμφέροντος και την ανάγκη προστασίας των περιουσιακών δικαιωμάτων των συνταξιούχων, ενόψει και του ότι, για λόγους κοινωνικής μέριμνας προς τις πλέον ευπαθείς ομάδες, προβλέφθηκε στο νόμο ότι, κατ' εξαίρεση, εξακολουθούν να καταβάλλονται οι ως άνω συντάξεις στους εκπροσώπους των συνδικαλιστικών οργανώσεων και στα δικαιοδόχα μέλη τους, εφόσον δεν εργάζονται και δεν λαμβάνουν σύνταξη από άλλο φορέα κύριας ή επικουρικής ασφάλισης ή το Δημόσιο. Συνεπώς, δεν υφίσταται παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου αλλά ούτε και της αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης, εφόσον δεν κατοχυρώνεται από καμία συνταγματική ή άλλη διάταξη δικαίωμα ορισμένου ύψους συντάξεων και δεν αποκλείεται, καταρχήν, η διαφοροποίηση αυτών ανάλογα με τις συντρέχουσες εκάστοτε συνθήκες.

1. ...

2. ...

3. Επειδή, με το άρθρο 1 του ν. 3900/2010 εισάγεται ο θεσμός της «δίκης – πιλότου» ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας σε θέματα που, ως εκ της φύσεώς τους, έχουν γενικότερο ενδιαφέρον και, συνεπώς, αναμένεται να προκαλέσουν σημαντικό αριθμό διαφορών με τον κίνδυνο να εκδοθούν αντιφατικές αποφάσεις και να υπάρξει σημαντική καθυστέρηση για τους διαδίκους ενώπιον του τακτικών διοικητικών δικαστηρίων. Στις περιπτώσεις αυτές δίνεται η δυνατότητα στους διαδίκους (καθώς και στα διοικητικά δικαστήρια, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου 1 του ν. 3900/2010) να απευθύνονται απευθείας στο Συμβούλιο της Επικρατείας ώστε

αυτό να επιλύει τα σχετικά ζητήματα, διασφαλίζοντας την ενότητα της νομολογίας και την ασφάλεια δικαίου (βλ. σχετική εισηγητική έκθεση του νόμου). Ειδικότερα, κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, εφόσον αίτημα διαδίκου να εισαχθεί στο Συμβούλιο της Επικρατείας ένδικο βοήθημα ή μέσο αρμοδιότητας των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων για τον λόγο ότι με αυτό τίθεται ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος με συνέπειες για ευρύ κύκλο προσώπων, γίνει δεκτό από την προβλεπόμενη τριμελή Επιτροπή, η οποία αποφασίζει εκ των ενόντων βάσει των προβαλλόμενων ισχυρισμών και των στοιχείων του φακέλου που διαθέτει, το Δικαστήριο αυτό εκδικάζει σε Ολομέλεια ή σε Τμήμα το ένδικο βοήθημα ή μέσο, εφαρμόζοντας ως προς την πληρεξουσιότητα τα οριζόμενα στις διατάξεις του άρθρου 27 του π.δ/τος 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμου για το Συμβούλιο της Επικρατείας» (Α' 8) και κατά τα λοιπά, ως προς το παραδεκτό και το βάσιμο του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου, τις ισχύουσες για το ένδικο βοήθημα ή μέσο οικείες διατάξεις (βλ. ΣΤΕ 601/2012 Ολομ, 690, 2741/2013 7μ).

4. Επειδή, εν προκειμένω, με την ως άνω ΠΑ/11.2.2014 πράξη της Τριμελούς Επιτροπής του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 3900/2010, η οποία δημοσιεύθηκε στις ... στις εφημερίδες «ΕΣΤΙΑ» και «ΤΑ ΝΕΑ», η κρινόμενη αγωγή εισήχθη στο Συμβούλιο της Επικρατείας, κατόπιν αιτήσεως των εναγόντων, προκειμένου να κριθεί το γενικότερο ενδιαφέροντος ζήτημα της συνταγματικότητας και της συμφωνίας με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου των διατάξεων της περ. 4 της υποπαρ. ΙΑ.6 του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012. Με την αγωγή αυτή οι ενάγοντες συνταξιούχοι, οι οποίοι είχαν διατελέσει εκπρόσωποι εργατικών και επαγγελματικών οργανώσεων και, με την ιδιότητά τους αυτή, ελάμβαναν από το Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης (Ε.Τ.Ε.Α.) μηνιαία επικουρική σύνταξη, ζητούν, κατ' επίκληση των άρθρων 105 και 106 του Εισ.Ν.Α.Κ., να υποχρεωθεί το Ε.Τ.Ε.Α. να τους καταβάλει ως αποζημίωση τα ποσά των συντάξεων που στερήθηκαν κατά τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο του έτους 2013 λόγω της διακοπής καταβολής τους βάσει των ως άνω διατάξεων του ν. 4093/2012. Ειδικότερα οι ενάγοντες ζητούν την καταβολή των εξής ποσών: α) ο πρώτος 467,34 ευρώ (233,67×2), β) ο δεύτερος 450,89 ευρώ (210,91 για τον Ιανουάριο + 239,98 για τον Φεβρουάριο), γ) ο τρίτος 561,78 ευρώ (254,48 για τον Ιανουάριο + 307,30 για τον Φεβρουάριο), δ) ο τέταρτος 430,62 ευρώ (260,77 για τον Ιανουάριο + 223,85 για τον Φεβρουάριο), ε) ο πέμπτος 393,38 ευρώ (188,89 για τον Ιανουάριο + 204,49 για τον Φεβρουάριο), στ) ο έκτος 501,26 ευρώ (224,22 για τον Ιανουάριο + 277,04 για τον Φεβρουάριο), ζ) ο έβδομος 419,44 ευρώ (190,27 για τον Ιανουάριο + 229,17 για τον Φεβρουάριο), η) ο όγδοος 368,36 ευρώ (184,18×2), θ) ο ένατος 500,58 ευρώ (226,77 για τον Ιανουάριο + 273,81 για τον Φεβρουάριο), ι) ο δέκατος 716,56 ευρώ (358,28×2), κ) ο ενδέκατος 418,77 ευρώ (196,44 για τον Ιανουάριο + 222,63 για τον Φεβρουάριο) και λ) ο δωδέκατος 373,17 ευρώ (178,35 για τον Ιανουάριο + 194,82 για τον Φεβρουάριο).

5. Επειδή, για την άσκηση της κρινόμενης καταψηφιστικής αγωγής κατά του εναγόμενου οργανισμού κοινωνικής ασφάλισης δεν απαιτείται, κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 274 του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 2717/1999 (Α'97) Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, όπως αυτή αντικαταστάθηκε με το άρθρο 34 του ν. 3659/2008 (Α' 77), καταβολή τέλους δικαστικού ενσήμου, διότι τα χρηματικά ποσά των οποίων ζητείται η

καταψήφιση, κατά τα ανωτέρω εκτεθέντα, είναι κατώτερα των 6.000 ευρώ. Συνεπώς, τα καταβληθέντα για την άσκηση της αγωγής αυτής τέλη δικαστικού ενσήμου (242763,428469/2014 ειδικά έντυπα δικαστικού ενσήμου) πρέπει να επιστραφούν στους ενάγοντες (βλ. ΣτΕ 2607/2013 7μ., 3410/2014 7μ.).

6. Επειδή, το Σύνταγμα ορίζει, στο άρθρο 2 παρ. 1, ότι «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας»· στο άρθρο 4 ότι «Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου» (παρ. 1) και ότι «συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους» (παρ. 5)· στο άρθρο 22 παρ. 5 ότι «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει»· στο δε άρθρο 25 ότι «Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους», ότι «Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει ... να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας...» (παρ. 1) και ότι «Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης» (παρ. 4). Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 106 παρ. 1 του Συντάγματος, «Για την εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης και την προστασία του γενικού συμφέροντος το Κράτος προγραμματίζει και συντονίζει την οικονομική δραστηριότητα στη Χώρα, επιδιώκοντας να εξασφαλίσει την οικονομική ανάπτυξη όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας». **Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγονται τα εξής: Το Σύνταγμα, με το άρθρο 22 παρ. 5, κατοχυρώνει το θεσμό της κοινωνικής ασφαλίσεως των εργαζομένων και ανάγει τη μέριμνα για την προαγωγή του σε σκοπό του Κράτους. Βασικό περιεχόμενο της εν λόγω ασφαλίσεως αποτελεί η, έναντι καταβολής εισφοράς, προστασία του ασφαλισμένου από την επέλευση κινδύνων (γήρας, ασθένεια, αναπηρία κλπ.) οι οποίοι αναιρούν την ικανότητά του να εργάζεται (ασφαλιστικοί κίνδυνοι), και, συνακόλουθα, τείνουν να υποβαθμίσουν τις συνθήκες διαβιώσεώς του. [Οι ανωτέρω καταστάσεις (γήρας, ασθένεια, αναπηρία) –ασυνδέτως, όμως, προς την παροχή εργασίας και την καταβολή εισφοράς– αποτελούν, μεταξύ άλλων, και περιπτώσεις που, κατά το άρθρο 21 παρ. 1, 2, 3 και 6 του Συντάγματος, επιβάλλουν στο κράτος την παροχή διακεκριμένης μορφής κοινωνικής προστασίας, υπό μορφήν παροχών**

εις χρήμα ή εις είδος, προς συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού, με σκοπό την εξασφάλιση στοιχειώδους επιπέδου αξιοπρεπούς, κατά το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, διαβίωσης («κοινωνική πρόνοια»)]. Εφόσον επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος, ο ασφαλισμένος παύει να καταβάλλει εισφορές και αποκτά, κατ' αρχήν, αξίωση έναντι του ασφαλιστικού φορέα να του χορηγήσει παροχή, η οποία, χωρίς να απαιτείται να αντιστοιχεί ευθέως σε καταβληθείσες εισφορές του ή να αντισταθμίζει πλήρως την απώλεια του εισοδήματός του, πρέπει να είναι ικανή να του εξασφαλίσει ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης, όσο το δυνατόν εγγύτερο προς εκείνο που είχε κατακτήσει κατά τη διάρκεια του εργασιακού του βίου. Πέραν του ανωτέρω δημοσίου σκοπού, μέσω του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης, εκδηλώνεται –όπως και μέσω της κοινωνικής πρόνοιας– η κοινωνική αλληλεγγύη και ασκείται κοινωνική πολιτική, ειδικότερα δε, αναδιανομή εισοδήματος με σκοπό την άμβλυνση κοινωνικών αντιθέσεων και ανισοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, δεν κατοχυρώνεται συνταγματικώς στην κοινωνική ασφάλιση η ευθεία αναλογία (αμιγής ανταποδοτικότητα) μεταξύ εισφορών και παροχών (ΣΤΕ 3487/2008 Ολομ. κ.ά.), επιτρέπονται δε η θέσπιση ανωτάτου ορίου παροχών, η απονομή συντάξεως επί εργατικού ατυχήματος ανεξαρτήτως καταβολής εισφορών ή η μη χορήγηση συντάξεως, παρά την καταβολή εισφορών, σε περίπτωση μη θεμελιώσεως του ασφαλιστικού δικαιώματος. Ενόψει των ανωτέρω και, ιδιαιτέρως, του προπεριγραφέντος δημοσίου σκοπού (διασφάλιση στους εργαζομένους ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης εγγύς εκείνου που είχαν κατά τον εργασιακό τους βίο), δικαιολογείται, κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, η κατοχύρωση από το νομοθέτη της κοινωνικής ασφάλισης ως υποχρεωτικής (με θέσπιση υποχρεώσεως καταβολής ασφαλιστικών εισφορών) και, εντεύθεν, η παροχή αυτής αποκλειστικώς από το κράτος ή από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ΑΕΔ 87/1997, ΣΤΕ 5024/1987 Ολομ., 2690,2692/1993 Ολομ., 3096-3101/2001 Ολομ). Η ανάθεση, με την ως άνω συνταγματική διάταξη, της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, τόσο της κύριας όσο και της επικουρικής, σε δημόσιους φορείς (κράτος ή ν.π.δ.δ.) έγινε για λόγους δημοσίου συμφέροντος και, ειδικότερα, ως εγγύηση προς όσους

υποχρεωτικώς ασφαρίζονται ή καταβάλλουν ασφαλιστικές εισφορές έναντι των επιχειρηματικών κινδύνων που συνδέονται με την άσκηση της ασφαλιστικής λειτουργίας από ιδιωτικούς φορείς (ΑΕΔ 87/1997, ΣΤΕ 5024/1987 Ολομ.). Εξάλλου, η κρατική μέριμνα για την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (κύρια και επικουρική) δεν εξαντλείται στην ίδρυση από το κράτος των οικείων δημοσίων φορέων, στον ορισμό των διοικούντων αυτούς οργάνων, στην άσκηση εποπτείας της δραστηριότητάς τους και της διαχειρίσεως της περιουσίας τους και στη θέσπιση των σχετικών κανόνων, αλλά περιλαμβάνει και τη μέριμνα για την προστασία του ασφαλιστικού τους κεφαλαίου, δηλαδή για τη βιωσιμότητά τους χάριν και των επόμενων γενεών, μέριμνα η οποία εκδηλώνεται, μεταξύ άλλων, με τη θέσπιση ρυθμίσεων για την προστασία και την αξιοποίηση της περιουσίας τους και την επωφελή διαχείριση των αποθεματικών τους, με τον καθορισμό εκάστοτε των οικείων συνταξιοδοτικών προϋποθέσεων, με την πρόβλεψη κοινωνικών πόρων, και, κυρίως, με την απ' ευθείας συμμετοχή στην χρηματοδότηση των εν λόγω φορέων μέσω του κρατικού προϋπολογισμού. Και τούτο διότι, εφόσον καθιερώνει υποχρέωση των εργαζομένων και των εργοδοτών τους να καταβάλλουν ασφαλιστικές εισφορές, το κράτος, ως εγγυητής, οφείλει να διασφαλίζει την επάρκεια των παροχών και τη βιωσιμότητα των οικείων ασφαλιστικών οργανισμών (η οποία, κατά τα ανωτέρω, δεν συναρτάται, αποκλειστικώς ή προεχόντως, με το ύψος των εισφορών), φέρει δε την κύρια ευθύνη για την κάλυψη των ελλειμμάτων τους (βλ. γνωμοδότηση Ολομελείας Ελεγκτικού Συνεδρίου 24.6.2010). [Ήδη, τακτική συμμετοχή του κράτους στη χρηματοδότηση των οργανισμών υποχρεωτικής κύριας ασφαλίσεως προβλέπεται με το άρθρο 22 παρ. 1 του ν. 2084/1992, ειδικώς δε ως προς το Ι.Κ.Α.-Ε.Τ.Α.Μ. με το άρθρο 4 παρ. 1-5 του ν. 3029/2002]. Το ύψος της κρατικής συμμετοχής στη χρηματοδότηση των φορέων της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφαλίσεως –συμμετοχής η οποία πρέπει να είναι επαρκής για την εξυπηρέτηση των προεκτεθέντων συνταγματικώς επιβεβλημένων σκοπών (επάρκεια παροχών προς διασφάλιση ικανοποιητικού κατά τα ανωτέρω επιπέδου διαβιώσεως και διασφάλιση της βιωσιμότητας του οικείου ασφαλιστικού φορέα)– προσδιορίζεται

εκάστοτε από τον κρατικό προϋπολογισμό, λαμβανομένων υπ' όψιν και των διατάξεων του Κώδικα Δημοσίου Λογιστικού (ν. 2362/1995, Α' 247) περί μεταφοράς πιστώσεων (άρθρο 15 παρ. 3-5, όπως αυτό αντικαταστάθηκε από το άρθρο 17 του ν. 3871/2010, Α' 141 ήδη άρθρο 71 παρ. 2-5 ν. 4270/2014, Α' 143) και περί συμπληρωματικών προϋπολογισμών (άρθρο 8Α του ν. 2362/1995, που προστέθηκε με το άρθρο 12 του ν. 3871/2010· ήδη άρθρο 60 ν. 4270/2014). Όταν, όμως, σε περιπτώσεις εξαιρετικά δυσμενών δημοσιονομικών συνθηκών, προκύπτει αιτιολογημένως ότι το κράτος αδυνατεί να παράσχει επαρκή, κατά τα άνω, χρηματοδότηση στους ασφαλιστικούς οργανισμούς και ότι δεν υφίσταται δυνατότητα διασφάλισης της βιωσιμότητας αυτών με άλλα μέσα (τροποποίηση συνταξιοδοτικών προϋποθέσεων, αποτελεσματικότερη διαχείριση αποθεματικών και περιουσίας, πρόβλεψη κοινωνικών πόρων, αύξηση ασφαλιστικών εισφορών), δεν αποκλείεται, κατά το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, στο πλαίσιο της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, η επέμβαση του νομοθέτη για τη μείωση και των απονεμηθειών ακόμη συντάξεων, εφεξής. Σε τέτοιες, άλλωστε, εξαιρετικές περιπτώσεις, ο νομοθέτης μπορεί, κατ' αρχήν, να θεσπίζει για την περιστολή των δημοσίων δαπανών (μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι δαπάνες χρηματοδότησης των φορέων υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης), μέτρα που συνεπάγονται σοβαρή οικονομική επιβάρυνση μεγάλων κατηγοριών του πληθυσμού, όπως είναι η μείωση των συντάξεων όσων συνταξιοδοτούνται από το δημόσιο ή από χρηματοδοτούμενους από αυτό ασφαλιστικούς οργανισμούς, λόγω της άμεσης εφαρμογής και της αποτελεσματικότητας των μέτρων αυτών για τον περιορισμό του δημοσίου ελλείμματος. Και στις εξαιρετικές, όμως, αυτές περιπτώσεις, η δυνατότητα του νομοθέτη να περικόπτει τις ασφαλιστικές παροχές δεν είναι απεριόριστη, αλλά οριοθετείται κατά πρώτον από τις αρχές της κοινωνικής αλληλεγγύης (άρθρο 25 παρ. 4 του Συντάγματος) και της ισότητας στα δημόσια βάρη (άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος), οι οποίες επιτάσσουν να κατανέμεται εξ ίσου το βάρος της δημοσιονομικής προσαρμογής μεταξύ όλων των πολιτών, καθώς και από την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος),

σύμφωνα με την οποία το συγκεκριμένο μέτρο πρέπει να είναι πράγματι πρόσφορο και αναγκαίο για την αντιμετώπιση του προβλήματος (πρβ. ΣτΕ 2192-2196/2014 Ολομ). Σε κάθε δε περίπτωση, η περικοπή των συντάξεων δεν μπορεί να παραβιάζει αυτό που αποτελεί, κατά τα ανωτέρω, τον συνταγματικό πυρήνα του κοινωνικοασφαλιστικού δικαιώματος, τη χορήγηση δηλαδή στον συνταξιούχο παροχών τέτοιων που να του επιτρέπουν να διαβιώνει με αξιοπρέπεια, εξασφαλίζοντας τους όρους όχι μόνο της φυσικής του υποστάσεως (διατροφή, ένδυση, στέγαση, βασικά οικιακά αγαθά, θέρμανση, υγιεινή και ιατρική περίθαλψη όλων των βαθμίδων), αλλά και της συμμετοχής του στην κοινωνική ζωή με τρόπο που δεν αφήνεται, πάντως, ουσιωδώς από τις αντίστοιχες συνθήκες του εργασιακού του βίου (πρβ. απόφαση του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της Γερμανίας της 9.2.2010, -1 BvL 1/09-, -1 BvL 3/09-, -1 BvL 4/09-, ιδίως Rn. 135). Προκειμένου, εξάλλου, να ανταποκριθεί στις εν λόγω δεσμεύσεις του και να μην υπερβεί τα όρια που χαράσσει το Σύνταγμα, ο νομοθέτης, όταν λαμβάνει μέτρα συνιστάμενα, κατά τα ανωτέρω, σε περικοπή συνταξιοδοτικών παροχών, οφείλει, ενόψει και της γενικότερης υποχρεώσεώς του για «προγραμματισμό και συντονισμό της οικονομικής δραστηριότητας για την εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης» (ανωτ. άρθρο 106 παρ. 1 του Συντάγματος), να έχει προβεί σε ειδική, εμπειριστατωμένη και επιστημονικά τεκμηριωμένη μελέτη, από την οποία να προκύπτει αφενός μεν ότι τα συγκεκριμένα μέτρα είναι πράγματι πρόσφορα αλλά και αναγκαία για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος βιωσιμότητας των φορέων κοινωνικής ασφαλίσεως, ενόψει και των παραγόντων που το προκάλεσαν, έτσι ώστε η λήψη των μέτρων αυτών να είναι σύμφωνη με τις πιο πάνω συνταγματικές αρχές της αναλογικότητας και της ισότητας στα δημόσια βάρη, αφετέρου δε ότι οι επιπτώσεις από τα μέτρα αυτά στο βιοτικό επίπεδο των πληττομένων προσώπων, συνδυαζόμενες με άλλα τυχόν ληφθέντα μέτρα (φορολογικά κ.ά.), αλλά και με το σύνολο των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών της δεδομένης συγκυρίας, δεν έχουν, αθροιστικά λαμβανόμενες, αποτέλεσμα τέτοιο που να οδηγεί σε ανεπίτρεπτη, κατά τα προεκτεθέντα, παραβίαση του πυρήνα του

συνταγματικού δικαιώματος σε κοινωνική ασφάλιση. Με δεδομένο, άλλωστε, τον κατ' εξοχήν πολύπλοκο και τεχνικό χαρακτήρα των σχετικών ζητημάτων, η έλλειψη τέτοιας μελέτης, και μάλιστα διατυπωμένης με τρόπο κατανοητό και ελέγξιμο από το δικαστή κατά τις βασικές της θέσεις, θα καθιστούσε κατ' ουσίαν ανέφικτο το δικαστικό έλεγχο των οικείων νομοθετικών μέτρων από τις ανωτέρω συνταγματικές απόψεις. Έλεγχος, ο οποίος να μην δεν εκτείνεται στην ορθότητα των πολιτικών εκτιμήσεων και επιλογών, οφείλει όμως, ως προς το αντικείμενό του, την τήρηση δηλαδή των συνταγματικών υποχρεώσεων του νομοθέτη, να ασκείται με ουσιαστικό και αποτελεσματικό τρόπο. Παρεκκλίσεις ως προς την αναγκαιότητα της υπάρξεως ή ως προς το περιεχόμενο της ανωτέρω μελέτης θα μπορούσαν να δικαιολογηθούν μόνο σε ακραίες περιπτώσεις, όταν συντρέχει άμεση απειλή κατάρρευσης της οικονομίας της Χώρας και τα συγκεκριμένα μέτρα λαμβάνονται κατεπειγόντως για την αποτροπή του κινδύνου. Σε τέτοιες περιπτώσεις θα μπορούσε, από τη φύση του πράγματος, να είναι σε πρώτη φάση αρκετή η αιτιολογημένη εκτίμηση του νομοθέτη για την ύπαρξη, τη σοβαρότητα και τον άμεσο χαρακτήρα της απειλής, καθώς και για την ανάγκη, ενόψει των περιστάσεων, να ληφθούν τα συγκεκριμένα μέτρα για την άμεση αντιμετώπιση της καταστάσεως. Και τούτο, όμως, υπό την προϋπόθεση ότι τα μέτρα δεν παρίστανται προδήλως απρόσφορα ή μη αναγκαία και ότι δεν υφίστανται σοβαρές ενδείξεις ότι υπερβαίνουν το όριο θυσίας των θιγομένων από αυτά' πάντως δε, ενόσω εξακολουθεί να συντρέχει στην ίδια ένταση ο κατεπείγων λόγος που υπαγόρευσε την επιβολή τους (ΣΤΕ 2287-90/2015 Ολομ.).

7. Επειδή, με τον α.ν. 971/1937 «Περί ασφαλίσεως των υπαλλήλων των Εργατικών Επαγγελματικών Οργανώσεων» (Α' 482) συστάθηκε νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με τον τίτλο «Ταμείο Ασφαλίσεως των Υπαλλήλων των Εργατικών Επαγγελματικών Οργανώσεων». Σκοπός του Ταμείου αυτού, σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 2 του ανωτέρω α.ν., ήταν η επικουρική ασφάλιση των προσώπων του άρθρου 2 του ίδιου α.ν. από τους κινδύνους της αναπηρίας, του γήρατος και του θανάτου. Ειδικότερα, στο άρθρο 2 του α.ν. οριζόταν ότι: «1. Εις το Ταμείον τούτο ασφαλίζονται

υποχρεωτικώς οι υπάλληλοι και υπηρετεί των νομίμως αναγνωρισμένων και λειτουργουσών Εργατικών και Υπαλληλικών Οργανώσεων. 2. Εν τη εννοία του όρου υπάλληλοι περιλαμβάνονται δια την εφαρμογήν του παρόντος νόμου και τυγχάνουσι παροχών και οι κατά τας διατάξεις των οικείων καταστατικών υπέρ την τριετίαν διατελέσαντες ή διατελούντες εκάστοτε εκπρόσωποι των οργανώσεων τούτων. 3. ...». Επομένως, σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις, στο προαναφερθέν Ταμείο ασφαλιζονταν υποχρεωτικά τόσο οι υπάλληλοι των νομίμων συνδικαλιστικών οργανώσεων, όσο και οι διατελέσαντες εκπρόσωποι συνδικαλιστικών οργανώσεων, με τις ειδικότερες προϋποθέσεις που ορίζονταν εκάστοτε στο Καταστατικό του Ταμείου αυτού.

8. Επειδή, σύμφωνα με το άρθρο 17 του Καταστατικού (22926/Σ.407/30.8.1951 απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Β' 173, όπως τροποποιήθηκε με την 108/1033/7.9.1992 απόφαση του Υφυπουργού Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Β'561) του Ταμείου Επικουρικής Ασφαλίσεως Εκπροσώπων και Υπαλλήλων Εργατικών Επαγγελματικών Οργανώσεων (Τ.Ε.Α.Ε.Υ.Ε.Ε.Ο), οι εκπρόσωποι των εργατικών και υπαλληλικών οργανώσεων δικαιούνταν: 1) συντάξεως γήρατος με τις εξής προϋποθέσεις: α) όσοι απέκτησαν ασφαλιστέα ιδιότητα για πρώτη φορά πριν την 27.4.1978 μετά τη συμπλήρωση συντάξιμης υπηρεσίας 12 ετών (τουλάχιστον ανάλογα με την ιδιότητα: Πρόεδρος τριτοβάθμιας συνδικαλιστικής οργανώσεως, Γενικός Γραμματέας αυτής κ.ά) και του 55ου έτους της ηλικίας τους και β) όσοι απέκτησαν ασφαλιστέα ιδιότητα για πρώτη φορά μετά την 27.5.1978 μετά τη συμπλήρωση συντάξιμης «υπηρεσίας» 15 ετών και του 58ου έτους της ηλικίας τους, 2) συντάξεως λόγω αναπηρίας: α) με ποσοστό τουλάχιστον 67% και συντάξιμη υπηρεσία 6 ετών με απαραίτητη προϋπόθεση η αναπηρία να έχει επέλθει πριν από την παύση της ασφαλιστέας ιδιότητας, β) ανεξαρτήτως χρόνου ασφαλίσεως, εφόσον η ανικανότητα οφείλεται σε βίαιο γεγονός που έχει επέλθει κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας. Επιπλέον, προβλεπόταν η χορήγηση και επιδόματος απολύτου αναπηρίας, 3) συντάξεως λόγω θανάτου ασφαλισμένου ή συνταξιούχου που κατά το χρόνο του θανάτου είχε συντάξιμη υπηρεσία 6 ετών στα δικαιούχα μέλη αυτού με τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο ως άνω άρθρο. Περαιτέρω, στο άρθρο 5 του ως άνω Καταστατικού του Ταμείου ορίζονταν οι πόροι αυτού ως εξής: «1. Εισφορά ποσοστού 3% των Εργατικών

Επαγγελματικών Συνδικαλιστικών Οργανώσεων, που χαρακτηρίζονται ως εργοδότες για τους ασφαλισμένους στο Ταμείο εκπροσώπους... 2. Ισόποσος εισφορά των ασφαλισμένων εκπροσώπων ... προς την τοιαύτην των Σωματείων ή Ενώσεων... 3. Εισφορά του πάσης φύσεως προσωπικού του Ταμείου που είναι ασφαλισμένο σ' αυτό και στο ΤΕΑΠΟΚΑ από 6%,... 4. Η δια του Νόμου 4114/44 επιβληθείσα υπέρ του Ταμείου εκ 1/2% υποχρεωτική εισφορά εις βάρος πάντων των Οργανισμών Κοιν. Ασφαλίσεως αρμοδιότητος του Υπουργείου Εργασίας υπαχθέντων ή μη εις την αρμοδιότητα του Υπουργείου Κοινωνικών Υπηρεσιών δια του Ν.Δ/τος υπ' αριθμ. 1 της 21/11/1968. 5. Η δια του Ν. 678/1977 επιβληθείσα εισφορά προς ενίσχυσιν του Ταμείου (10% των εσόδων της Εργατικής Εστίας). 6. Πάσα πρόσοδος εκ της περιουσίας του Ταμείου, ως και πάσα πρόσοδος εκ χαριστικής αιτίας». Εξάλλου, με τον Κανονισμό Παροχών του Κλάδου Προνοίας του ΤΕΑΕΥΕΕΟ (59360/Σ1509/24.1.1950 απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Β' 21) προβλέφθηκε καταβολή εφάπαξ βοηθήματος σε όλους τους συνταξιούχους του Ταμείου (άρθρο 4, όπως τροποποιήθηκε με την 108/2568/2.8.1975 απόφαση του Υπουργού Κοινωνικών Υπηρεσιών, Β' 1010). Ως πόροι του Κλάδου ορίζονταν: « α) Το 1/23 των εν γένει εσόδων του Κλάδου Συντάξεων του Ταμείου, β) Αι πρόσοδοι εκ της περιουσίας του Κλάδου Προνοίας και γ) Πάσα πρόσοδος εκ χαριστικής αιτίας υπέρ του Κλάδου Προνοίας» (άρθρο 2, όπως τροποποιήθηκε με την 108/2568/2.8.1975 απόφαση του Υπουργού Κοινωνικών Υπηρεσιών και την 108/3/1814/14.7.1979 απόφαση του ίδιου Υπουργού, Β' 743). Ορίστηκε επίσης ότι: «Κάθε τυχόν οφειλή του ασφαλισμένου και της οικείας οργανώσεως μέχρι 5.000 δραχμές, κατ' ανώτατο όριο, από ασφαλιστικές εισφορές, πρόσθετα τέλη κ.λπ. εξοφλείται πλήρως με παρακράτηση από το βοήθημα του παρόντος άρθρου, η δε οφειλή αυτή, καμμία επίδραση δεν ασκεί ως προς την έναρξη του χρόνου συνταξιοδότησης του ασφαλισμένου» (άρθρο 5 παρ. 3, όπως τροποποιήθηκε με την 108/3/748/17.3.1982 απόφαση του Υπουργού Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Β' 158).

9. Επειδή, με την παρ. 1 του άρθρου 26 του ν. 2676/1999 (Α' 1), στα πλαίσια της οργανωτικής και λειτουργικής αναδιορθώσεως των φορέων κοινωνικής ασφαλίσεως που επιχειρήθηκε με το νόμο αυτόν, το ανωτέρω Ταμείο Επικουρικής Ασφαλίσεως Εκπροσώπων και Υπαλλήλων Εργατικών

Επαγγελματικών Οργανώσεων (Τ.Ε.Α.Ε.Υ.Ε.Ε.Ο.) συγχωνεύθηκε στον Τομέα Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών του ΙΚΑ (Ι.Κ.Α. – Τ.Ε.Α.Μ.). Με την παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου ορίστηκε ότι: «Οι ασφαλισμένοι του Ταμείου καθίστανται ασφαλισμένοι του ΙΚΑ – ΤΕΑΜ. Η ασφαλιστική σχέση των ασφαλισμένων αυτών, μετά από τη συγχώνευση, διέπεται από τις διατάξεις του Καταστατικού του Ταμείου αυτού που εξακολουθούν ισχύουσες...». Περαιτέρω, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου «οι υφιστάμενες κατά τη δημοσίευση του νόμου αυτού οργανικές θέσεις του Τ.Ε.Α.Ε.Υ.Ε.Ε.Ο., μόνιμες και ιδιωτικού δικαίου, με το υπηρετούν προσωπικό, μεταφέρονται στο ΙΚΑ», ενώ, με την παράγραφο 5 του ίδιου άρθρου ορίστηκε ότι: «Πρόσωπα τα οποία αποκτούν μετά τη συγχώνευση την ιδιότητα εκπροσώπου συνδικαλιστικών οργανώσεων, για την οποία υπήγοντο στην ασφάλιση του Ταμείου, σύμφωνα με τη νομοθεσία του, εξαιρούνται από την ασφάλιση του ΙΚΑ – ΤΕΑΜ, για την ιδιότητά τους αυτή. Τα πρόσωπα αυτά σε κάθε περίπτωση υπάγονται στους οικείους φορείς επικουρικής ασφάλισης για την απασχόλησή τους». Τέλος, στην παράγραφο 6 του ίδιου ως άνω άρθρου 26 ορίστηκε ότι: « Οι συνταξιούχοι του Ταμείου καθίστανται συνταξιούχοι του ΙΚΑ – ΤΕΑΜ. Οι συντάξεις αυτών εξακολουθούν να καταβάλλονται αμετάβλητες,... Σε περίπτωση καταβολής συντάξεων από το Τ.Ε.Α.Υ.Ε.Ε.Ο. και το ΙΚΑ – ΤΕΑΜ ή από άλλο επικουρικό φορέα, οι διατάξεις περί διπλοσυνταξιούχων δεν εφαρμόζονται. Οι ανωτέρω συντάξεις αυξάνονται κατά τον τρόπο αύξησης των λοιπών συντάξεων των συνταξιούχων του ΙΚΑ – ΤΕΑΜ». Συνεπώς, σύμφωνα με τις ως άνω διατάξεις του ν. 2676/1999, οι μεν εργαζόμενοι στο συγχωνευθέν Τ.Ε.Α.Ε.Υ.Ε.Ε.Ο. μεταφέρθηκαν πλέον στο ΙΚΑ – ΤΕΑΜ, ακολουθώντας το ασφαλιστικό καθεστώς των λοιπών υπαλλήλων του ασφαλιστικού αυτού οργανισμού, οι δε εκπρόσωποι συνδικαλιστικών οργανώσεων που απέκτησαν την ιδιότητα αυτή μετά τη δημοσίευση του ν. 2676/1999 δεν υπάγονταν πλέον στην ασφάλιση του Ταμείου. Ωστόσο, εξακολούθησαν να ασφαρίζονται στο ΙΚΑ-ΤΕΑΜ τα πρόσωπα που ήταν ήδη ασφαλισμένα σύμφωνα με το προγενέστερο του ν. 2676/1999 νομοθετικό καθεστώς ως εκπρόσωποι συνδικαλιστικών οργανώσεων και εξακολούθησαν να καταβάλλονται οι ήδη απονεμηθείσες από το Τ.Ε.Α.Ε.Υ.Ε.Ε.Ο. συντάξεις, με προνομιακό, μάλιστα, καθεστώς έναντι των λοιπών επικουρικών συντάξεων που απονέμονταν από το ΙΚΑ – ΤΕΑΜ. Εξάλλου, με την παρ. 8

του ως άνω άρθρου 26 του ν. 2676/1999 καταργήθηκε από την ημερομηνία συγχωνεύσεως του Τ.Ε.Α.Ε.Υ.Ε.Ε.Ο στο ΙΚΑ-ΤΕΑΜ ο κλάδος Προνοίας του Ταμείου και προβλέφθηκε, κατά τα οριζόμενα στην ανωτέρω παράγραφο, η διανομή των αποθεματικών του κλάδου αυτού στους ασφαλισμένους του κλάδου.

10. Επειδή, ακολούθως, με το νόμο 4093/2012 «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 – Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016» (Α' 222/12.11.2012) και, ειδικότερα, με την περ. 4 της υποπαραγράφου ΙΑ.6 με τίτλο «ΑΝΩΤΑΤΟ ΟΡΙΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΕΩΝ ΑΠΟΔΟΧΩΝ – ΑΝΑΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΑΝΑΣΦΑΛΙΣΤΩΝ – ΕΝΙΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ» της παραγράφου ΙΑ του άρθρου πρώτου του νόμου αυτού ορίστηκε ότι: «4. Από 1.1.2013 διακόπτεται η καταβολή της σύνταξης από το ΕΤΕΑ (τέως ΕΤΕΑΜ) στους εκπροσώπους συνδικαλιστικών οργανώσεων και τα δικαιοδόχα μέλη τους που συνταξιοδοτήθηκαν για την ιδιότητά τους αυτή με βάση καταστατικές διατάξεις του τ. Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης Εκπροσώπων και Υπαλλήλων Εργατικών Επαγγελματικών Οργανώσεων (ΤΕΑΕΥΕΕΟ) του α.ν. 971/1937 (Α' 482). Κατ' εξαίρεση, εξακολουθούν να καταβάλλονται συντάξεις στα πρόσωπα της ανωτέρω κατηγορίας και τα δικαιοδόχα μέλη τους, εφόσον δεν εργάζονται και δεν λαμβάνουν σύνταξη από άλλο φορέα κύριας ή επικουρικής ασφάλισης, ανεξαρτήτως ονομασίας και νομικής μορφής, ή το Δημόσιο. Από την ίδια ως άνω ημερομηνία εξαιρούνται από την ασφάλιση στο ΕΤΕΑ (τ. ΕΤΕΑΜ) οι εκπρόσωποι συνδικαλιστικών οργανώσεων που απέκτησαν την ιδιότητά τους αυτή μέχρι τη συγχώνευση του τ. ΤΕΑΕΥΕΕΟ στο ΕΤΕΑΜ. Οι ασφαλισμένοι του τ. ΤΕΑΕΥΕΕΟ, οι οποίοι ήταν υπάλληλοι συνδικαλιστικών οργανώσεων ή του συγχωνευθέντος Ταμείου, καθώς και οι συνταξιούχοι της κατηγορίας αυτής, διέπονται από 1.1.2013 από τις καταστατικές διατάξεις του ΕΤΕΑ (τ. ΕΤΕΑΜ), καθώς και τις διατάξεις της γενικότερης νομοθεσίας, όπως ισχύουν. Οι εκκρεμείς αιτήσεις συνταξιοδότησης, για τις οποίες δεν έχει εκδοθεί μέχρι 31.12.2012 οριστική απόφαση συνταξιοδότησης, διέπονται από τις καταστατικές διατάξεις του ΕΤΕΑ (τ. ΕΤΕΑΜ)». Με τις διατάξεις του νόμου αυτού έπαυσε από 1.1.2013 να καταβάλλεται σύνταξη στους εκπροσώπους

συνδικαλιστικών οργανώσεων και στα δικαιοδόχα μέλη αυτών λόγω της ιδιότητάς τους αυτής. Μόνη εξαίρεση στον κανόνα αυτό προβλέφθηκε για όσα συνδικαλιστικά στελέχη ελάμβαναν τη σύνταξη του συνδικαλιστικού εκπροσώπου και δεν εργάζονται ούτε λαμβάνουν οποιαδήποτε σύνταξη από ασφαλιστικό φορέα ή το Δημόσιο. Παράλληλα, με τις ανωτέρω διατάξεις του ν. 4093/2012, όσοι εκπρόσωποι συνδικαλιστικών οργανώσεων εξακολουθούσαν να υπάγονται στην ασφάλιση του ΕΤΕΑ (πρώην ΙΚΑ –ΤΕΑΜ, μετέπειτα ΕΤΕΑΜ) λόγω της ιδιότητάς τους αυτής επειδή ήταν ήδη ασφαλισμένοι στο τ. ΤΕΑΕΥΕΕΟ πριν από την, κατά τα ανωτέρω, συγχώνευσή του στον κλάδο Επικουρικής Ασφάλισης του ΙΚΑ, εξαιρέθηκαν πλέον από την ασφάλιση λόγω της ιδιότητας αυτής. Επομένως, με το ν. 4093/2012 καταργήθηκε πλέον οποιαδήποτε ασφάλιση ή καταβολή συντάξεως σε εκπροσώπους συνδικαλιστικών οργανώσεων λόγω της ιδιότητάς τους αυτής. Τέλος, με το νόμο αυτόν από τους ασφαλισμένους του πρώην ΤΕΑΕΥΕΕΟ διατηρήθηκε μόνο η κατηγορία των υπαλλήλων συνδικαλιστικών οργανώσεων του τ. ΤΕΑΕΥΕΕΟ που είχαν υπαχθεί στην ασφάλιση ή έχουν ήδη συνταξιοδοτηθεί με την ιδιότητα αυτή. Και για την κατηγορία αυτή, ωστόσο, ήρθη το προνομιακό καθεστώς που είχε διατηρηθεί εν μέρει με το ν. 2676/1999 και ορίστηκε πλέον ότι και για τα πρόσωπα που ανήκουν στην κατηγορία αυτή θα ισχύουν, χωρίς εξαιρέσεις, οι καταστατικές διατάξεις του ΕΤΕΑ.

11. Επειδή, στην αιτιολογική έκθεση του ως άνω νόμου 4093/2012 σχετικά με τις ανωτέρω ρυθμίσεις αναφέρεται ότι «... Εξακολουθούν μέχρι σήμερα να καταβάλλονται από το τ. ΕΤΕΑΜ (νυν ΕΤΕΑ) συντάξεις σε συνδικαλιστές για την ιδιότητά τους αυτή, εκτός της επικουρικής σύνταξης για την παροχή εργασίας. Οι συντάξεις αυτές υπολογίζονται σε μη ανταποδοτική βάση ασφαλιστικών εισφορών και παροχών. Στο γενικότερο πλαίσιο εξορθολογισμού του ασφαλιστικού συστήματος και εξοικονόμησης πόρων, προβλέπεται η διακοπή από 1.1.2013 των συντάξεων που καταβάλλονται από το Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης (τ. ΕΤΕΑ) σε εκπροσώπους συνδικαλιστικών οργανώσεων που ασφαλιζόνταν για την ιδιότητά τους αυτή στο τέως ΤΕΑΕΥΕΕΟ, καθώς και στα δικαιοδόχα μέλη τους. Για λόγους κοινωνικής μέριμνας προς τις πλέον ευπαθείς ομάδες προβλέπεται η συνέχιση καταβολής σύνταξης στα πρόσωπα της ανωτέρω κατηγορίας και τα μέλη της οικογένειάς τους, εφόσον δεν εργάζονται και δεν λαμβάνουν σύνταξη

από οποιονδήποτε άλλο φορέα κύριας ή επικουρικής ασφάλισης, ανεξαρτήτως ονομασίας ή νομικής μορφής, ή το Δημόσιο. Προβλέπεται, επίσης, ότι από 1.1.2013 διακόπτεται η ασφάλιση στο ΕΤΕΑ (τ. ΕΤΕΑΜ) των συνδικαλιστών που ήταν ήδη ασφαλισμένοι, για την ιδιότητά τους αυτή, στο τ. ΤΕΑΕΥΕΕΟ. Προτείνεται, τέλος, για τη δεύτερη κατηγορία ασφαλισμένων του τ. ΤΕΑΕΥΕΕΟ (υπάλληλοι επαγγελματικών οργανώσεων και του τ. Ταμείου) η κατάργηση των ευνοϊκών καταστατικών διατάξεων του τέως Ταμείου, οι οποίες εξακολούθησαν να ισχύουν μετά τη συγχώνευσή του στο τ. ΕΤΕΑΜ, καθώς δημιουργούν άνιση μεταχείριση σε βάρος των λοιπών ασφαλισμένων του τ. ΕΤΕΑΜ και προβλήματα στις υπηρεσίες του ΙΚΑ – ΕΤΑΜ, από τις οποίες εξυπηρετείται το εν λόγω Ταμείο».

12. Επειδή, από τις ανωτέρω διατάξεις που παρατέθηκαν στις σκέψεις 8 και 9, προκύπτει ότι οι επικουρικές συντάξεις που χορηγούνταν στους εκπροσώπους συνδικαλιστικών οργανώσεων παρουσίαζαν σε σχέση με τις λοιπές επικουρικές συντάξεις ιδιαιτερότητες, οι οποίες ήταν οι ακόλουθες: α) χορηγούνταν λόγω ιδιότητας και όχι λόγω απασχολήσεως, κατά παρέκκλιση από το γενικώς ισχύον συνταξιοδοτικό σύστημα, με ιδιαίτερα ευνοϊκές προϋποθέσεις, β) δεν απαιτείτο προηγούμενη συνταξιοδότηση από φορέα κύριας ασφάλισης, γ) δεν εφαρμόζονταν σε αυτές οι διατάξεις περί διπλοσυνταξιούχων και δ) χορηγούνταν παράλληλα με την επικουρική σύνταξη λόγω απασχολήσεως. Όπως προκύπτει δε από το με αριθ. πρωτ. 169206/19.9.2014 έγγραφο των απόψεων της Διοικήσεως προς το Δικαστήριο, οι ενάγοντες, πλην των Κ. Χ. (8ος) και Θ.Ι. (10ος), οι οποίοι ελάμβαναν, λόγω απασχολήσεως, μόνο κύρια σύνταξη, ελάμβαναν, πέραν της κυρίας συντάξεως λόγω απασχολήσεως, δύο επικουρικές συντάξεις από το Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών (ΕΤΕΑΜ, καθολικό διάδοχο του ΙΚΑ-ΤΕΑΜ σύμφωνα με το άρθρο 6 του ν. 3029/2002, Α' 160, και ήδη ΕΤΕΑ, μετά την ένταξη του ΕΤΕΑΜ σ' αυτό κατά το άρθρο 36 του ν. 4052/2012, Α' 41): μία λόγω απασχολήσεως και μία λόγω της συνδικαλιστικής ιδιότητας.

13. Επειδή, εξάλλου, στους πόρους του Ταμείου (ΤΕΑΕΥΕΕΟ), κατά τα ήδη εκτεθέντα στη σκέψη 8, περιλαμβάνονταν, μεταξύ άλλων, εισφορά 0,5% στα έσοδα που εισπράττουν γενικώς οι φορείς κοινωνικής

ασφαλίσεως, πλην εκείνων που ασφαλίζουν πρόσωπα ασκούντα ελευθέρια επαγγέλματα, και το 10% των εσόδων της Εργατικής Εστίας. Όπως αναφέρεται στο έγγραφο των απόψεων της Διοικήσεως προς το Δικαστήριο, τα έσοδα από τις δύο αυτές πηγές κάλυπταν κατά την ημερομηνία της συγχωνεύσεως του ΤΕΑΕΥΕΕΟ στο ΕΤΕΑΜ το 85% περίπου των συνολικών εσόδων του, έναντι 4% περίπου που απέδιδαν οι εισφορές ασφαλισμένων και εργοδοτών (3% + 3%), οι οποίες υπολογίζονταν σε πολύ χαμηλές τεκμαρτές ασφαλιστικές κλάσεις, το υπόλοιπο δε 11% προερχόταν από προσόδους της περιουσίας. Επιπλέον, σε όσους από τους ασφαλισμένους του ΤΕΑΕΥΕΕΟ απονεμήθηκε κατά τη λήξη της ασφαλίσεώς τους, εκτός από τη συνταξιοδοτική παροχή, και εφάπαξ βοήθημα, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, οι οφειλόμενες εισφορές συμψηφίζονταν με το εφάπαξ βοήθημα. Για την καταβολή δε του εφάπαξ βοηθήματος δεν προβλέφθηκε στον Κανονισμό Παροχών του Κλάδου Προνοίας, που παρατέθηκε ανωτέρω, καταβολή εισφορών των ασφαλισμένων αλλά προβλέφθηκε μόνο ως πόρος τους Κλάδου αυτού το 1/23 των εν γένει εσόδων του Κλάδου Συντάξεων του Ταμείου, στα οποία περιλαμβάνονταν και ασφαλιστικές εισφορές των ασφαλισμένων. Δηλαδή, οι ασφαλισμένοι του Τ.Ε.Α.Ε.Υ.Ε.Ε.Ο που έλαβαν συνταξιοδοτική παροχή και εφάπαξ βοήθημα, ενώ κατέβαλαν μόνο τις ασφαλιστικές εισφορές που προβλέπονταν στο Καταστατικό του Ταμείου για τον Κλάδο Συντάξεων, έλαβαν δύο ασφαλιστικές παροχές: μία περιοδική (σύνταξη) και μία εφάπαξ (εφάπαξ βοήθημα). Εξάλλου, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, τα ποσά των συντάξεων που έλαβαν οι ενάγοντες μέχρι τη διακοπή τους (1.1.2013) ήταν πολλαπλάσια των ασφαλιστικών εισφορών που είχαν καταβάλει. Ενδεικτικά, ο δεύτερος ενάγων Γ.Σ. κατέβαλε ως εισφορές για ασφάλιση 16 ετών, 9 μηνών και 3 ημερών ποσό 572.722 δραχμών ή 1.681 ευρώ, δικαιώθηκε δε από 9.5.2011 συντάξεως γήρατος συνδικαλιστικού εκπροσώπου ποσού 353,27 ευρώ μηνιαίως. Ο τρίτος ενάγων Π.Π. κατέβαλε ως εισφορές για ασφάλιση 17 ετών, 4 μηνών και 1 ημέρας ποσό 393.475 δραχμών ή 1.154,73 ευρώ και δικαιώθηκε από 1.3.1992 συντάξεως γήρατος συνδικαλιστικού εκπροσώπου ποσού 68.980 δραχμών ή 202,44 ευρώ μηνιαίως, έλαβε δε και εφάπαξ

βοήθημα ύψους 1.172.660 δραχμών ή 3.441,41 ευρώ. Ο πέμπτος ενάγων Β.Ε. κατέβαλε ως εισφορές για ασφάλιση 15 ετών, 5 μηνών και 13 ημερών ποσό 232.310 δραχμών ή 681,76 ευρώ και δικαιώθηκε από 1.5.1988 συντάξεως γήρατος συνδικαλιστικού εκπροσώπου ποσού 21.630 δραχμών ή 63,48 ευρώ μηνιαίως, έλαβε δε και εφάπαξ βοήθημα ύψους 324.450 δραχμών ή 952,16 ευρώ. Ο έκτος ενάγων Χ.Μ. κατέβαλε ως εισφορές για ασφάλιση 13 ετών, 2 μηνών και 1 ημέρας ποσό 202.777 δραχμών ή 595,09 ευρώ και δικαιώθηκε από 1.4.1991 συντάξεως γήρατος συνδικαλιστικού εκπροσώπου ποσού 40.340 δραχμών μηνιαίως ή 118,39 ευρώ, έλαβε δε και εφάπαξ βοήθημα ύψους 524.420 δραχμών ή 1.539 ευρώ. Ο ένατος ενάγων Μ.Γ. κατέβαλε ως εισφορές για ασφάλιση 24 ετών και 26 ημερών ποσό 1.602.755 δραχμών ή 4.703,61 ευρώ και δικαιώθηκε συντάξεως αναπηρίας συνδικαλιστικού εκπροσώπου από 1.12.1993 ποσού 66.000 δραχμών μηνιαίως ή 193,69 ευρώ και από 1.3.2000 συντάξεως γήρατος ποσού 113.090 δραχμών μηνιαίως ή 331,89 ευρώ, έλαβε δε και εφάπαξ βοήθημα ύψους 1.584.000 δραχμών ή 4.648,57 ευρώ. Ο δέκατος ενάγων Θ.Ι. κατέβαλε ως εισφορές για ασφάλιση 11 ετών, 4 μηνών και 10 ημερών ποσό 197.546 δραχμών ή 579,74 ευρώ και δικαιώθηκε από 1.3.1984 συντάξεως αναπηρίας συνδικαλιστικού εκπροσώπου ποσού 12.110 δραχμών μηνιαίως ή 35,54 ευρώ, έλαβε δε και εφάπαξ βοήθημα ύψους 133.210 δραχμών ή 390,93 ευρώ. Ο ενδέκατος ενάγων Ν.Γ. κατέβαλε ως εισφορές για ασφάλιση 23 ετών, 4 μηνών και 10 ημερών ποσό 321.681 δραχμών ή 944,04 ευρώ και δικαιώθηκε συντάξεως γήρατος συνδικαλιστικού εκπροσώπου από 1.12.1990 ποσού 38.780 δραχμών ή 113,81 ευρώ μηνιαίως, έλαβε δε και εφάπαξ βοήθημα ύψους 891.940 δραχμών ή 2.617,58 ευρώ. Τέλος, ο δωδέκατος ενάγων Β.Τ. κατέβαλε ως εισφορές για ασφάλιση 17 ετών, 10 μηνών και 25 ημερών ποσό 166.655 δραχμών ή 489,08 ευρώ και δικαιώθηκε συντάξεως γήρατος συνδικαλιστικού εκπροσώπου από 2.11.1984 ποσού 16.500 δραχμών μηνιαίως ή 48,42 ευρώ, έλαβε δε και εφάπαξ βοήθημα ύψους 297.000 δραχμών ή 871,61 ευρώ.

14. Επειδή, από την ως άνω εισηγητική έκθεση του ν. 4093/2012 (σκέψη 11) προκύπτει ότι με την επίμαχη ρύθμιση (διακοπή καταβολής της συντάξεως στους εκπροσώπους των συνδικαλιστικών οργανώσεων λόγω της ιδιότητάς τους αυτής) ο νομοθέτης, απέβλεψε, πρωτίστως,

στον εξορθολογισμό του ασφαλιστικού συστήματος με την κατάργηση μιας προνομιακής παροχής, κατά τα εκτεθέντα στις δύο προηγούμενες σκέψεις, σε μια συγκεκριμένη κατηγορία συνταξιούχων που λαμβάνει και συνταξιοδοτικές παροχές λόγω απασχολήσεως, δευτερευόντως δε στην εξοικονόμηση πόρων από την κατάργηση της συντάξεως αυτής.

15. Επειδή, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, η διακοπή καταβολής των ως άνω συντάξεων των εκπροσώπων των συνδικαλιστικών οργανώσεων μειώνει μεν το ύψος του εισοδήματος των δικαιούχων αυτών από συντάξεις δεν θίγει όμως τον πυρήνα του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, διότι οι δικαιούχοι αυτών εξακολουθούν να λαμβάνουν συνταξιοδοτικές παροχές λόγω απασχολήσεως, τα περί του αντιθέτου δε προβαλλόμενα με την κρινόμενη αίτηση είναι απορριπτέα ως αβάσιμα. Εξάλλου, δεν τίθεται, κατά τα ήδη εκτεθέντα στη σκέψη 13, ζήτημα παραβιάσεως της ανταποδοτικότητας μεταξύ καταβληθεισών εισφορών και οφειλομένων από το Ταμείο παροχών, όπως προβάλλουν οι ενάγοντες. Περαιτέρω, δεδομένου ότι η επίδικη ρύθμιση, όπως προεκτέθηκε, απέβλεψε πρωτίστως στον εξορθολογισμό του ασφαλιστικού συστήματος και δευτερευόντως στην εξοικονόμηση πόρων, είναι απορριπτέοι οι προβαλλόμενοι λόγοι: α) ότι η ρύθμιση αυτή παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος, διότι το νομοθετικό μέτρο της καταργήσεως των συντάξεων των εκπροσώπων των εργατοϋπαλληλικών οργανώσεων παρίσταται απρόσφορο, και μάλιστα προδήλως, για την επίτευξη του στόχου της δημοσιονομικής εξυγίανσης, αφού το όφελος για τον κρατικό προϋπολογισμό εμφανίζεται μικρό έως ασήμαντο σε σχέση με τη θυσία στην οποία υποβάλλονται οι ενάγοντες και β) ότι το επίμαχο νομοθετικό μέτρο είναι αντισυνταγματικό, διότι, κατά παράβαση του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος, δεν συνοδεύεται από αναλογιστική μελέτη που να τεκμηριώνει την προσφορότητά του για τη βιωσιμότητα των ταμείων ή την προαγωγή της κοινωνικής ασφαλίσεως. Συνακόλουθα αβασίμως προβάλλεται ότι η επίμαχη ρύθμιση αντίκειται στις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 70 του Μέρους XII της Διεθνούς Συμβάσεως «περί του

Ευρωπαϊκού Κώδικος Κοινωνικής Ασφάλειας», που είχε υπογραφεί στο Στρασβούργο στις 16.4.1964 και κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 1136/1981 (Α' 61), επιδιώκει δε την καθιέρωση ενός ελαχίστου ορίου κοινωνικής ασφάλειας υψηλότερου εκείνου που προβλέπει η με αριθμ. 102 Διεθνής Σύμβαση Εργασίας. Και τούτο, διότι με τις διατάξεις του άρθρου 70 παρ. 3 του Ευρωπαϊκού Κώδικα Κοινωνικής Ασφάλειας απευθύνονται απλές κατευθυντήριες υποδείξεις προς τα συμβαλλόμενα κράτη να λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα προσαρμογής της εθνικής νομοθεσίας τους όσον αφορά την περιοδική εκπόνηση των οικονομικών και αναλογιστικών μελετών αναγκαίων για την εξασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας των οργανισμών που παρέχουν κοινωνικοασφαλιστικές παροχές, περαιτέρω δε τα συμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να υιοθετήσουν μέτρα για την εκπόνηση αντιστοίχου περιεχομένου μελετών πριν από την μεταβολή του ύψους των χορηγούμενων παροχών ή των ασφαλιστικών εισφορών και των λοιπών κοινωνικών πόρων μέσω των οποίων χρηματοδοτούνται τα συστήματα αυτά. Στην επίδικη περίπτωση, όμως, ζήτημα παραβίασεως των πιο πάνω διατάξεων της παρ. 3 του άρθρου 70 του Μέρους XII της παραπάνω Διεθνούς Συμβάσεως δεν τίθεται, προεχόντως διότι, όπως ήδη εκτέθηκε, το επίμαχο μέτρο δεν αντίκειται στις διατάξεις του άρθρου 22 παρ. 5 του Συντάγματος που είναι εναρμονισμένες με τις προβλέψεις της εν λόγω Διεθνούς Συμβάσεως (πρβ. ΣτΕ 1286/2012 Ολομ. σκ. 13).

16. Επειδή, περαιτέρω, η ως άνω διακοπή από 1.12.2013 της καταβολής των συντάξεων των εκπροσώπων των συνδικαλιστικών οργανώσεων δεν αντίκειται ούτε στην αρχή του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, η οποία πηγάζει από το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, όπως ισχυρίζονται οι ενάγοντες, δεδομένου ότι, όπως έχει εκτεθεί, αυτοί λαμβάνουν, πλην της καταργηθείσας επικουρικής συντάξεως λόγω ιδιότητας, και άλλες συνταξιοδοτικές παροχές λόγω απασχολήσεως. Για το λόγο δε αυτόν, δεν απαιτείτο περαιτέρω εκτίμηση από το νομοθέτη των επιπτώσεων του επίμαχου νομοθετικού μέτρου στο βιοτικό επίπεδο των συνταξιούχων αυτών με τη σύνταξη σχετικής μελέτης, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα στη σκέψη 6. Εξάλλου, αν και αναφέρουν στην αγωγή τους οι ενάγοντες ότι «το συνολικό ποσό από συντάξεις

(κύριες και επικουρικές) που συγκεντρώνουν οι εκπρόσωποι των εργατοϋπαλληλικών οργανώσεων ανέρχεται κατά μέσο όρο στα 700 ευρώ, ενώ η επικουρική σύνταξη που καταργείται κυμαίνεται ανάμεσα στα 160 και 220 ευρώ», δεν προσκομίζουν αποδεικτικά στοιχεία για το ύψος των κύριων και επικουρικών συντάξεων που λαμβάνουν ώστε να μπορεί να κριθεί εάν υπάρχει κίνδυνος για την αξιοπρεπή διαβίωσή τους, όπως ισχυρίζονται. Άλλωστε, μετά τις 2287-8/2015 αποφάσεις της Ολομελείας του Δικαστηρίου, με τις οποίες κρίθηκε ότι οι διατάξεις των ν. 4051/2012 και 4093/2012 περί μειώσεως συνταξιοδοτικών παροχών (κύριων και επικουρικών) είναι αντισυνταγματικές, οι κύριες και επικουρικές συντάξεις λόγω απασχολήσεως που λαμβάνουν οι ενάγοντες θα επανέλθουν στο επίπεδο που ήταν πριν από τις περικοπές με τους ως άνω νόμους, και, επομένως, θα υπάρξει αύξηση των εισοδημάτων τους από συντάξεις.

17. Επειδή, με τις διατάξεις του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ κατοχυρώνεται ο σεβασμός της περιουσίας του προσώπου, το οποίο μπορεί να τη στερηθεί μόνο για λόγους δημόσιας ωφέλειας. Στην έννοια της περιουσίας, η οποία έχει αυτόνομο περιεχόμενο, ανεξάρτητο από την τυπική κατάταξη των επιμέρους περιουσιακών δικαιωμάτων στο εσωτερικό δίκαιο, περιλαμβάνονται όχι μόνο τα εμπράγματα δικαιώματα, αλλά και όλα τα δικαιώματα «περιουσιακής φύσεως», καθώς και τα κεκτημένα «οικονομικά συμφέροντα». Καλύπτονται, κατ' αυτόν τον τρόπο, και τα ενοχικής φύσεως περιουσιακά δικαιώματα και, ειδικότερα, οι απαιτήσεις που απορρέουν από έννομες σχέσεις του δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, είτε αναγνωρισμένες με δικαστική ή διαιτητική απόφαση, είτε απλώς γεννημένες κατά το εθνικό δίκαιο, εφόσον υπάρχει νόμιμη προσδοκία, με βάση το ισχύον έως την προσφυγή στο δικαστήριο δίκαιο, ότι μπορεί να ικανοποιηθούν δικαστικώς, εφόσον, δηλαδή, υφίσταται σχετικώς μια επαρκής νομική βάση στο εσωτερικό δίκαιο του συμβαλλόμενου κράτους, προϋπόθεση που συντρέχει, ιδίως, όταν η απαίτηση θεμελιώνεται σε νομοθετική ή κανονιστική διάταξη ή σε παγιωμένη νομολογία των δικαιοδοτικών οργάνων του συμβαλλόμενου κράτους. Ενόψει των ανωτέρω, περιουσία, κατά την έννοια του άρθρου 1 του

Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, αποτελούν και οι έναντι των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης αξιώσεις για τη χορήγηση προβλεπόμενων από τη νομοθεσία του συμβαλλόμενου κράτους κοινωνικοασφαλιστικών παροχών, τόσο στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος υποχρεωτικώς είχε καταβάλει στο παρελθόν εισφορές, όσο και στην περίπτωση που η χορήγηση της συγκεκριμένης παροχής δεν εξαρτάται από την προηγούμενη καταβολή εισφορών, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται και οι λοιπές προϋποθέσεις που τίθενται, κατά περίπτωση, από το εθνικό δίκαιο. Πάντως, με το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου δεν κατοχυρώνεται το δικαίωμα σε σύνταξη ορισμένου ύψους, με συνέπεια να μην αποκλείεται, καταρχήν, διαφοροποίηση του ύψους της συνταξιοδοτικής παροχής αναλόγως με τις επικρατούσες εκάστοτε συνθήκες. Εξάλλου, για να είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου επέμβαση σε περιουσιακής φύσεως αγαθό, υπό την ανωτέρω έννοια, πρέπει να προβλέπεται από νομοθετικές ή άλλου είδους κανονιστικές διατάξεις, καθώς και να δικαιολογείται από λόγους γενικού συμφέροντος, στους οποίους περιλαμβάνονται, καταρχήν, και λόγοι συναπτόμενοι προς την αντιμετώπιση ενός ιδιαίτερος σοβαρού, κατά την εκτίμηση του εθνικού νομοθέτη, δημοσιονομικού προβλήματος ή προς την εξασφάλιση της βιωσιμότητας των ασφαλιστικών οργανισμών και τον εξορθολογισμό του ασφαλιστικού συστήματος. Η εκτίμηση δε του νομοθέτη ως προς την ύπαρξη λόγου δημοσίου συμφέροντος που επιβάλλει τον περιορισμό περιουσιακού δικαιώματος και ως προς την επιλογή της ακολουθητέας πολιτικής για την εξυπηρέτηση του δημόσιου αυτού συμφέροντος υπόκειται σε οριακό δικαστικό έλεγχο. Περαιτέρω, η επέμβαση στην περιουσία πρέπει να είναι πρόσφορη και αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από το νομοθέτη σκοπού γενικού συμφέροντος και να μην είναι δυσανάλογη προς αυτόν (πρβ. ΣΤΕ 668/2012 Ολομ. σκ. 34, 1286/2012 Ολομ. σκ. 15).

18. Επειδή, όπως εκτέθηκε ανωτέρω στη σκέψη 14, η λήψη του επίμαχου νομοθετικού μέτρου απέβλεπε σε σκοπό δημοσίου συμφέροντος, ο οποίος συνίσταται πρωτίστως στον εξορθολογισμό του ασφαλιστικού συστήματος και δευτερευόντως στην εξοικονόμηση

πόρων. Το μέτρο αυτό, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της καταργηθείσας συνταξιοδοτικής παροχής, που παρατέθηκαν στη σκέψη 12, και της χρηματοδοτήσεώς της κυρίως από έσοδα των ασφαλιστικών οργανισμών και της Εργατικής Εστίας, σύμφωνα με τα εκτεθέντα ανωτέρω στη σκέψη 13, δεν παρίσταται απρόσφορο, και μάλιστα προδήλως για την επίτευξη του σκοπού αυτού, ούτε μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν ήταν αναγκαίο, λαμβανομένου άλλωστε υπ' όψιν ότι η εκτίμηση του νομοθέτη ως προς τα ληπτέα μέτρα για την επίτευξη σκοπού δημοσίου συμφέροντος υπόκειται σε οριακό δικαστικό έλεγχο. Περαιτέρω, με το επίμαχο μέτρο, το οποίο αναφέρεται σε κατάργηση μόνο της ειδικής επικουρικής συντάξεως, που χορηγείτο στους εκπροσώπους των συνδικαλιστικών οργανώσεων λόγω της ιδιότητάς τους, και ως εκ τούτου συνεπάγεται μείωση των συνολικώς καταβαλλομένων στους ενάγοντες συνταξιοδοτικών παροχών και όχι στέρηση αυτών, εξασφαλίζεται, καταρχήν, ισορροπία ανάμεσα στις απαιτήσεις του, κατά την εκτίμηση του νομοθέτη, συντρέχοντος εν προκειμένω γενικού συμφέροντος και την ανάγκη προστασίας των περιουσιακών δικαιωμάτων των συνταξιούχων, ενόψει και του ότι, για λόγους κοινωνικής μέριμνας προς τις πλέον ευπαθείς ομάδες, προβλέφθηκε στο νόμο, κατά τα ήδη εκτεθέντα, ότι, κατ' εξαίρεση, εξακολουθούν να καταβάλλονται οι ως άνω συντάξεις στους εκπροσώπους των συνδικαλιστικών οργανώσεων και στα δικαιοδόχα μέλη τους, εφόσον δεν εργάζονται και δεν λαμβάνουν σύνταξη από άλλο φορέα κύριας ή επικουρικής ασφαλίσεως ή το Δημόσιο. Συνεπώς, δεν υφίσταται παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου αλλά ούτε και της αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης, εφόσον δεν κατοχυρώνεται από καμία συνταγματική ή άλλη διάταξη δικαίωμα ορισμένου ύψους συντάξεων και δεν αποκλείεται, καταρχήν, η διαφοροποίηση αυτών ανάλογα με τις συντρέχουσες εκάστοτε συνθήκες. Αβασίμως λοιπόν οι ενάγοντες υποστηρίζουν τα αντίθετα (πρβ. ΣτΕ 1283,1286/2012 Ολομ. και βλ. Ε.Δ.Δ.Α. Skorkiewicz κατά Πολωνίας, απόφαση επί του παραδεκτού της 1.6.1999, No 39860/98, Domalewski κατά Πολωνίας, απόφαση επί του παραδεκτού της 15.6.1999, No 34610/97, Kjartan Asmundsson κατά

Ισλανδίας, απόφαση της 30.3.2005, No 60669/00, Lakicevic and Others κατά Μοντενέγκρο και Σερβίας, απόφαση της 13.3.2012, Nos 27458, 37205, 37207, 33604/07, σκ. 60 επ. ιδίως δε σκέψη 70, Stefanetti και άλλοι κατά Ιταλίας, απόφαση της 15.4.2014, Nos 21838, 21849, 21852, 21855, 21860, 21863, 21869 και 21870/10, σκ. 60 επ.). Επίσης, ενόψει του σκοπού που επιδιώκεται με το επίμαχο μέτρο και της φύσεως του μέτρου αυτού που συνίσταται, κατά τα προεκτεθέντα, σε περιορισμό και όχι στέρηση περιουσιακών δικαιωμάτων, δεν απαιτείτο για τον περιορισμό αυτόν η πρόβλεψη από το νομοθέτη αποζημιώσεως (βλ. ΣτΕ 1283,1286/2012 Ολομ., πρβ., άλλωστε, αποφάσεις Ε.Δ.Δ.Α.: τέως Βασιλέας της Ελλάδας και λοιποί κατά Ελλάδα, της 23.11.2000, No 25701/94, σκέψη 89, Ιερές Μονές κατά Ελλάδα, της 9.12.1994, σκ. 71, James και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 21.2.1986, No 8793/79, σκ. 54).

19. Επειδή, στο άρθρο 23 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζεται ότι: «Το Κράτος λαμβάνει τα προσήκοντα μέτρα για τη διασφάλιση της συνδικαλιστικής ελευθερίας και την ανεμπόδιστη άσκηση των συναφών μ' αυτή δικαιωμάτων εναντίον κάθε προσβολής τους, μέσα στα όρια του νόμου». Με την κρινόμενη αγωγή προβάλλεται ότι η διακοπή της καταβολής των συντάξεων των εκπροσώπων των συνδικαλιστικών οργανώσεων είναι αντίθετη στην κατοχυρωμένη από το ως άνω άρθρο 23 παρ. 1 του Συντάγματος προστασία της συνδικαλιστικής ελευθερίας. Η προστασία αυτή, σύμφωνα με τους ενάγοντες, περιλαμβάνει και την υποχρεωτική (κύρια και επικουρική) ασφάλιση των συνδικαλιστικών στελεχών κατά το διάστημα που απέχουν από την εργασία τους λόγω της συνδικαλιστικής τους δράσης. Ειδικότερα, όπως προβάλλουν, η πρόβλεψη της εν λόγω συντάξεως απέβλεψε στην προστασία των προσώπων που διετέλεσαν εκπρόσωποι εργατικών και επαγγελματικών οργανώσεων από την τυχόν απώλεια εισοδήματος και τη συγκέντρωση μικρότερου συνολικά χρόνου ασφαλίσεως λόγω άδικων απολύσεων, διώξεων κλπ., τις οποίες υφίστανται εξαιτίας της συνδικαλιστικής τους δράσης.

20. Επειδή, ο νομοθέτης ανταποκρίθηκε στη συνταγματική του υποχρέωση να λάβει τα κατάλληλα νομοθετικά μέτρα για την προστασία της δράσης των συνδικαλιστικών στελεχών. Ειδικότερα, με το άρθρο 17 του ν. 1264/1982 «Για τον εκδημοκρατισμό του συνδικαλιστικού

κινήματος και την κατοχύρωση των συνδικαλιστικών ελευθεριών των εργαζομένων» (Α' 79) θέσπισε τις συνδικαλιστικές άδειες. Σύμφωνα με την παρ. 4 του ως άνω άρθρου ο χρόνος απουσίας των συνδικαλιστικών στελεχών κατά τη διάρκεια της αδείας τους θεωρείται χρόνος πραγματικής εργασίας για όλα τα δικαιώματα που απορρέουν από την εργασιακή και ασφαλιστική σχέση και το σύνολο των ασφαλιστικών εισφορών για το χρόνο της συνδικαλιστικής άδειας καταβάλλεται από την οικεία συνδικαλιστική οργάνωση. Επιπλέον, μεγάλο μέρος των συνδικαλιστικών στελεχών (συνδικαλιστές ΓΣΕΕ, Πρόεδροι και Γενικοί Γραμματείς Εργατικών Κέντρων και Ομοσπονδιών, βλ. άρθρο 6 παρ. 3 ν. 2224/1994, Α' 112) λαμβάνουν κατά τον χρόνο απουσίας τους λόγω συνδικαλιστικής άδειας το σύνολο των αποδοχών τους. Τέλος, με το άρθρο 14 του ν. 1264/1982 με τίτλο «Προστασία και διευκολύνσεις συνδικαλιστικής δράσης» τα συνδικαλιστικά στελέχη προστατεύονται από τυχόν παράνομες απολύσεις, διώξεις κλπ. εξαιτίας της συνδικαλιστικής τους δράσης. Ενόψει δε των μέτρων αυτών που έχει λάβει ο κοινός νομοθέτης για την προστασία της συνδικαλιστικής ελευθερίας, στην οποία (προστασία) δεν περιλαμβάνεται και η χορήγηση συνταξιοδοτικής παροχής στους εκπροσώπους των συνδικαλιστικών οργανώσεων λόγω της ιδιότητάς τους αυτής, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος ο ως άνω λόγος ότι η διακοπή καταβολής της εν λόγω συντάξεως στους εκπροσώπους των συνδικαλιστικών οργανώσεων αντίκειται στο άρθρο 23 παρ. 1 του Συντάγματος.

21. Επειδή, η αρχή της ισότητας, η οποία καθιερώνεται με το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος, αποτελεί συνταγματικό κανόνα που επιβάλλει την ομοιόμορφη μεταχείριση των προσώπων που τελούν υπό τις αυτές ή παρόμοιες συνθήκες. Ο κανόνας αυτός δεσμεύει τα συντεταγμένα όργανα της πολιτείας, μεταξύ των οποίων και τον κοινό νομοθέτη κατά την άσκηση του νομοθετικού έργου. Η παραβίαση της συνταγματικής αυτής αρχής ελέγχεται από τα δικαστήρια, ώστε να διασφαλίζεται η πραγμάτωση του κράτους δικαίου και η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας καθενός με ίσους όρους. Κατά τον δικαστικό αυτόν έλεγχο που είναι έλεγχος ορίων και όχι ορθότητας των νομοθετικών

επιλογών, αναγνωρίζεται στον κοινό νομοθέτη η ευχέρεια να ρυθμίζει με ενιαίο ή με διαφορετικό τρόπο τις ποικίλες προσωπικές ή πραγματικές καταστάσεις και σχέσεις, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες κοινωνικές, οικονομικές, επαγγελματικές ή άλλες συνθήκες, που συνδέονται με καθεμία από τις καταστάσεις ή σχέσεις αυτές, με βάση γενικά και αντικειμενικά κριτήρια που βρίσκονται σε συνάφεια προς το αντικείμενο της ρύθμισης. Πρέπει, όμως, η επιλεγόμενη ρύθμιση να κινείται μέσα στα όρια που διαγράφονται από την αρχή της ισότητας, τα οποία αποκλείουν τόσο την εκδήλως άνιση μεταχείριση είτε με τη μορφή της εισαγωγής ενός καθαρά χαριστικού μέτρου ή προνομίου μη συνδεόμενου προς αξιολογικά κριτήρια, είτε με τη μορφή της επιβολής αυθαίρετης επιβαρύνσεως ή της αφαιρέσεως δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται ή παρέχονται από τον προϋφιστάμενο ή συγχρόνως τιθέμενο γενικότερο κανόνα, όσο και την αυθαίρετη εξομοίωση διαφορετικών καταστάσεων ή την ενιαία μεταχείριση προσώπων που τελούν υπό διαφορετικές συνθήκες, με βάση όμως τυπικά ή συμπτωματικά ή άσχετα μεταξύ τους κριτήρια. Εξάλλου, η κατά τα ανωτέρω δέσμευση του νομοθέτη υφίσταται και κατά την εκδήλωση της κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος κρατικής μέριμνας για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων και επιβάλλει τη συμμετοχή αυτών με ίσους όρους στο σύστημα παροχών και αντιπαροχών της κοινωνικής ασφαλίσεως (ΣΤΕ 1286/2012 Ολομ. σκ. 9 κ.α.).

22. Επειδή, με την κρινόμενη αγωγή προβάλλεται ότι η διακοπή καταβολής της επίμαχης συντάξεως είναι αντίθετη στην αρχή της ισότητας (άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος) και στην ειδικότερη έκφανση αυτής που αφορά την ισότητα στα δημόσια βάρη (άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος). Και τούτο, διότι το ακραίο μέτρο της διακοπής της συνταξιοδοτήσεως και, επομένως, της εξ ολοκλήρου απώλειας της ως άνω επικουρικής συντάξεως, εφαρμόζεται αποκλειστικά και μόνο για τη συγκεκριμένη κατηγορία συνταξιούχων, η οποία καλείται, έτσι, να συνεισφέρει με τρόπο υπέρμετρο στα δημόσια βάρη έναντι των άλλων κατηγοριών συνταξιούχων αλλά και έναντι άλλων κατηγοριών αιρετών συνταξιούχων (βουλευτές – αιρετοί των ΟΤΑ), στους οποίους δεν διακόπτεται η καταβολή της συντάξεως αλλά μειώνονται μόνο τα ποσά αυτής (άρθρο πρώτο παρ. Β, περ. 1α του ν. 4093/2012). Ο λόγος αυτός, κατά το

πρώτο σκέλος του, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι οι ενάγοντες δεν τελούν υπό τις αυτές συνθήκες με τις λοιπές κατηγορίες των συνταξιούχων, οι οποίες, άλλωστε, με τον ίδιο νόμο υφίστανται μειώσεις στις συντάξεις τους, αφού αυτοί (οι ενάγοντες) ελάμβαναν, μέχρι την εισαγωγή της επίμαχης ρυθμίσεως, πέραν των συνταξιοδοτικών παροχών λόγω απασχολήσεως, που λαμβάνουν και οι άλλες κατηγορίες συνταξιούχων, επιπλέον σύνταξη λόγω της ιδιότητάς τους ως συνδικαλιστικών στελεχών. Εξάλλου, ο προαναφερθείς λόγος είναι απορριπτέος και κατά το δεύτερο σκέλος του, διότι οι κατηγορίες των συνταξιούχων βουλευτών και των αιρετών των ΟΤΑ δεν είναι όμοιες με εκείνη των εναγόντων και, επομένως, είναι επιτρεπτή η διαφορετική αντιμετώπιση αυτών σε σχέση με τους ενάγοντες. Κατά τα λοιπά δε, όπως αναφέρεται και ανωτέρω, απαραδέκτως επιδιώκεται ο περαιτέρω έλεγχος της ορθότητας της συγκεκριμένης νομοθετικής επιλογής.

23. Επειδή, στο άρθρο 12 παρ. 3 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη, ο οποίος κυρώθηκε με το νόμο 1426/1984 (Α' 32), ορίζεται ότι: «Για εξασφάλιση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος για κοινωνική ασφάλεια τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση... 3. Να καταβάλλουν προσπάθειες για την ανύψωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλειας σε υψηλότερο επίπεδο», ενώ στο άρθρο 34 παρ. 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. (2010/C 83/02) ορίζεται ότι: «1. Η Ένωση αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα πρόσβασης στις παροχές κοινωνικής ασφάλισης και στις κοινωνικές υπηρεσίες που εξασφαλίζουν προστασία σε περιπτώσεις όπως η μητρότητα, η ασθένεια, το εργατικό ατύχημα, η εξάρτηση, το γήρας καθώς και σε περίπτωση απώλειας της απασχόλησης, σύμφωνα με τους κανόνες που ορίζονται στο δίκαιο της Ένωσης και στις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές».

24. Επειδή, με την κρινόμενη αγωγή προβάλλεται ότι η διακοπή καταβολής της ως άνω συντάξεως στους ενάγοντες είναι αντίθετη στις διατάξεις των άρθρων 12 παρ. 3 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη και 34 παρ. 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. Ο λόγος αυτός, κατά το μέρος που αναφέρεται στο άρθρο 12 παρ. 3 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι το επίμαχο μέτρο της διακοπής καταβολής της συντάξεως στους εκπροσώπους συνδικαλιστικών οργανώσεων αποσκοπεί, κατά τα ήδη εκτεθέντα, κυρίως στον εξορθολογισμό

του ασφαλιστικού συστήματος και, επομένως, λαμβανομένων υπ' όψιν και όσων προαναφέρθηκαν, δεν παραβιάζει την ως άνω διάταξη, όπως ισχυρίζονται οι ενάγοντες (πρβ. ΣτΕ 1464/1995 Ολομ., σκ. 5, 278/2007 σκ. 6, 3258/2013 σκ. 6). Εξάλλου, ο ανωτέρω λόγος, και κατά το μέρος που αναφέρεται σε παράβαση διατάξεως του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε., είναι επίσης απορριπτός, διότι οι διατάξεις του κειμένου αυτού διέπουν τις δράσεις των κρατών μελών μόνο όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ενώσεως και δεν αφορούν, συνεπώς, τη λήψη από το κράτος μέλος μέτρων αμιγώς εσωτερικής πολιτικής (ΣτΕ 1286/2012 Ολομ, σκ. 21), όπως εν προκειμένω.

25. Επειδή, τέλος, με την υπό κρίση αγωγή προβάλλεται ότι η διακοπή καταβολής της επίμαχης συντάξεως στα δικαιοδόχα μέλη των εκπροσώπων των εργατοϋπαλληλικών οργανώσεων συνιστά παραβίαση της υποχρέωσης του Κράτους για προστασία της οικογένειας που απορρέει από το άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος, δεδομένου ότι με την κατάργηση αυτή τίθεται σε κίνδυνο η αξιοπρεπής διαβίωση των ανθρώπων αυτών που είναι συνήθως προχωρημένης ηλικίας. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτός ως αβάσιμος, διότι, εφόσον η καταβολή συντάξεως στα δικαιοδόχα μέλη δεν προβλέπεται ως αυτοτελές δικαίωμα των προσώπων αυτών αλλά εξαρτάται από την ύπαρξη ή μη δικαιώματος του αρχικού δικαιούχου, δηλαδή του εκπροσώπου των εργατοϋπαλληλικών οργανώσεων, ο νόμος δε που προβλέπει διακοπή της συντάξεως του προσώπου αυτού, κατά τα ήδη εκτεθέντα, δεν είναι αντίθετος στο Σύνταγμα ή σε άλλες διατάξεις υπερνομοθετικής ισχύος, δεν τίθεται ζήτημα αντιθέσεως προς τις συνταγματικές διατάξεις περί προστασίας της οικογένειας της διακοπής της συντάξεως στα δικαιοδόχα μέλη των εκπροσώπων συνδικαλιστικών οργανώσεων.

26. Επειδή, κατόπιν των ανωτέρω, η κρινόμενη αγωγή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της ως αβάσιμη.

2.3. ΔΠρΑθ. (30 Τμ.) 18906/2015

Πρόεδρος: Μ. Βογιάζα

Εισηγητής: Δ. Μαλαγάρη

Ασκούμενοι δικηγόροι – Εισφορές του άρθρου 48 παρ. 3 του Ν. 3996/2011 – Υποχρεωτική η καταβολή των εισφορών κατά την άσκηση - Συνταγματική αρχή της ισότητας (Μειοψηφία)

Η διάταξη του άρθρου 48 παρ. 3 του ν.3996/2011, στο βαθμό που εξομοιώνει τους ασκούμενους δικηγόρους με τους εν ενεργεία δικηγόρους της πρώτης πενταετίας αντιβαίνει στη συνταγματική αρχή της ισότητας (άρθρο 4 παρ. 1 του Σ.) σε συνδυασμό με το άρθρο 22 παρ.5 του Σ. καθώς τον θεσπίζει ενιαία ρύθμιση (υποχρεωτική υπαγωγή στον κλάδο πρόνοιας με αυτασφάλιση, ίδιο ύψος εισφορών) για διακεκριμένες κατηγορίες ασφαλισμένων, που υπάγονται σε διαφορετικό νομικό καθεστώς, δηλ. τελούν κάτω από διαφορετικές συνθήκες και οι οποίες δικαιολογούν και επιβάλλουν τη διαφοροποίηση της ασφαλιστικής τους κατάστασης.

1. Επειδή, με την κρινόμενη προσφυγή, για την άσκηση της οποίας καταβλήθηκε το νόμιμο παράβολο (βλ. σχετ. τα ... και ... σειράς Α' ειδικά έντυπα παράβολου), ο προσφεύγων ζητεί, παραδεκτώς, να εξαφανισθεί, άλλως να μεταρρυθμιστεί η υπ' αριθμ. πρωτ. .../3.7.2013 απόφαση της Διοικούσας Επιτροπής Νομικών του καθού Ταμείου, με την οποία απορρίφθηκε ένστασή του κατά της υπ' αριθμ.πρωτ. .../25.2.2013 απόφασης του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Ασφάλισης-Παροχών του Τομέα Υγείας- Πρόνοιας Δικηγόρων Αθηνών (Τ.Υ.Π.Δ.Α.) του καθού. Με την τελευταία αυτή απόφαση απορρίφθηκε αίτηση του προσφεύγοντος για απαλλαγή του από την αναδρομική καταβολή εισφορών άσκησης δικηγορίας για τον κλάδο υγείας και πρόνοιας του καθού Ταμείου για το χρονικό διάστημα από 5.8.2011 έως 13.2.2013.

2. ...

3. Επειδή, εξάλλου, στο άρθρο 14 του ν. 1090/1980 (Α' 263) ορίζονται τα ακόλουθα: «Ασκούμενοι δικηγόροι, από της εγγραφής των εις τον οικείον δικηγορικών σύλλογον, δύναται να ασφαλιζονται εις το Ταμείον Νομικών, τον κλάδον επικουρικής ασφαλίσεως δικηγόρων και ταμεία πρόνοιας και υγείας δικηγόρων, καταβάλλοντες τας εκάστοτε προβλεπομένας εισφοράς πρώτης πενταετίας. Ο κατά τα ανωτέρω χρόνος υπολογίζεται εις τον δυνάμενον να αναγνωρισθή χρόνον ασφαλίσεως κατά τας διατάξεις των παραγρ. 1 και 2 του άρθρου 18 του νόμου 4507/1966, των άρθρων 4 και 5 του αναγκαστικού νόμου 189/1967 και της παραγρ. 2 του άρθρου 16 του νόμου 984/1979...». **Με τη διάταξη αυτή θεσπίστηκε η δυνατότητα προαιρετικής ασφάλισης μεταξύ άλλων και στα ταμεία πρόνοιας και υγείας δικηγόρων των ασκούμενων δικηγόρων, από της εγγραφής τους στον οικείο δικηγορικό σύλλογο, ενώ ορίστηκε, ειδικότερα, ότι ο χρόνος της προαιρετικής ασφάλισης του ασκούμενου δικηγόρου υπολογίζεται στον δυνάμενο να αναγνωρισθεί πλασματικό χρόνο ασφάλισης των προαναφερθεισών διατάξεων.**

4. Επειδή, ακολούθως, με το άρθρο 48 παρ. 3 του ν.3996/2011 (Α170/5.8.2011) ορίστηκαν τα ακόλουθα: «3. Οι ασκούμενοι δικηγόροι από την έγγραφη τους στον οικείο Δικηγορικό Σύλλογο, υπάγονται υποχρεωτικά στην ασφάλιση των Τομέων Υγείας Δικηγόρων του Κλάδου Υγείας του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (Ε.Τ.Α.Α.), καταβάλλοντες τις προβλεπόμενες κάθε φορά ασφαλιστικές εισφορές πρώτης πενταετίας, εφόσον δεν υπάγονται στην υποχρεωτική ασφάλιση άλλου ασφαλιστικού οργανισμού για παροχές ασθένειας. Τα παραπάνω εφαρμόζονται αναλόγως και για τους ασκούμενους δικαστικούς επιμελητές από την εγγραφή τους στον οικείο Σύλλογο Δικαστικών Επιμελητών».

5. Επειδή, περαιτέρω, στο άρθρο 3 παρ. 1 του Καταστατικού του Ταμείου Πρόνοιας Δικηγόρων Αθήνας (Β.Δ. της 6/22.9.1956, Φ.209 Α`) ορίζεται ότι: «Μέλη του Ταμείου είναι υποχρεωτικώς πάντες οι νομίμως διωρισμένοι ήδη δικηγόροι, εγγεγραμμένοι εν τω Μητρώω του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, ως και οι εφεξής διοριζόμενοι και εγγραφόμενοι εις το αυτό Μητρώων, οι ασκούντες αποκλειστικούς το δικηγορικών λειτούργημα κατά τας κειμένας διατάξεις και διατηρούντες την επαγγελματικήν των εγκατάστασιν εν τη περιφερεία του Πρωτοδικείου Αθηνών...» και στο άρθρο 9 του ως άνω Καταστατικού ότι: «1. Προς χορήγησιν οιασδήποτε των εν τω παρόντι παροχών, δέον κατά τον χρόνον αυτής να συντρέχουν αι εξής δυο προϋποθέσεις εν τω προσώπω του πρὸς ὃν ἡ παροχή, ἤτοι: α) Να είναι μέλος του Ταμείου, εγγεγραμμένον εις το Μητρώων αυτού, κατόπιν αποφάσεως του Διοικητικού Συμβουλίου του Ταμείου. Προκειμένου δε περί εμμέσως ησφαλισμένων μελών, δέον ὅπως ταῦτα ἔχουσι

αναγνωριστή και εγγραφή εις το Μητρώον του Ταμείου, επίσης δ' αποφάσεως του Διοικητικού Συμβουλίου αυτού, β) Να έχη εκπληρώση άπασας τας προς το Ταμείον νομίμους υποχρεώσεις του...». Εξάλλου, στο άρθρο 1 του Κανονισμού Περίθαλψης Τ.Π.Δ.Α. (π.δ. 162/1998, Α' 122) ορίζονται τα ακόλουθα: 1. Στο Ταμείο Προνοίας Δικηγόρων Αθήνας ασφαλιζονται για παροχές ασθένειας τα εξής πρόσωπα : α) Οι νόμιμα διορισμένοι δικηγόροι, που έχουν εγγράφει στα μητρώα του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών και του Ταμείου Νομικών και ασκούν ενεργά και αποκλειστικό το δικηγορικό λειτουργήμα κατά τις κείμενες διατάξεις και διατηρούν την επαγγελματική τους εγκατάσταση στην περιφέρεια του Πρωτοδικείου Αθήνας, β) Οι ασκούμενοι δικηγόροι, που έχουν εγγράφει στα αντίστοιχα μητρώα του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών και στο Ταμείο Νομικών, εφόσον το ζητήσουν, γ)... στ) Τα μέλη οικογένειας των αναφερομένων στα υπό στοιχεία α, β, γ προσώπων της παραγράφου αυτής...» και στο άρθρο 2 αυτού ότι: «1. Δικαιούνται να λάβουν παροχές ασθένειας οι κατά το άρθρο 1 του παρόντος ασφαλισμένοι, εφόσον : α) Έχουν εγγράφει στο μητρώο του Ταμείου και προκειμένου περί εμμέσως ασφαλισμένων, εφόσον έχουν αναγνωρισθεί και εγγράφει. Η εγγραφή γίνεται μετά από αίτηση του άμεσα ασφαλισμένου. Τα αναγκαία δικαιολογητικά εγγραφής καθορίζονται με απόφαση του Δ.Σ. του Ταμείου, β) Έχουν εκπληρώσει έναντι του Ταμείου όλες τις κατά το νόμο οικονομικές τους υποχρεώσεις, γ) Έχει εκδοθεί ασφαλιστικό βιβλιário. Η ισχύς του βιβλιαρίου είναι ετήσια και απαιτείται θεώρηση του κάθε χρόνο. 2. Η ασφαλιστική κάλυψη του ασφαλισμένου αρχίζει από την ημέρα που θα Υποβληθεί η αίτησή του για εγγραφή στο μητρώο του Ταμείου ή της αίτησης για αναγνώριση και εγγραφή του έμμεσα ασφαλισμένου μέλους...».

6. Επειδή, τέλος, στον ισχύοντα κατά το χρόνο άσκησης του προσφεύγοντος Κώδικα Δικηγόρων (ν.δ. 3026/1954, Α' 235) ορίζονταν τα ακόλουθα: (άρθρο 1): «Ο Δικηγόρος είναι άμισθος Δημόσιος υπάλληλος...», (άρθρο 2): «1. Το λειτουργήμα του Δικηγόρου δύναται ν' ασκή μόνον ο εγγεγραμμένος εις το μητρώον ενός των εν τω Κράτει Δικηγορικών Συλλόγων κατά τα ειδικώτερον...», (άρθρο 3): «1...2. Δικηγόρος διορίζεται ο επιτυχών εις εξέτασιν επί πρακτικών θεμάτων διεξαγομένων εις την έδραν εκάστου Εφετείου...3. Δικαίωμα συμμετοχής εις την εξέτασιν έχει όστις κέκτηται πτυχίον του νομικού τμήματος της Νομικής Σχολής Ελληνικού ή αλλοδαπού ανεγνωρισμένου ομοταγούς Πανεπιστημίου, έχει συμπληρώσει πρακτικήν άσκησιν δέκα οκτώ μηνών παρά δικηγόρω...», (άρθρο 4): «Ο πτυχιούχος οφείλει εντός εξαμήνου από της λήψεως του πτυχίου του, να ζητήσει την εγγραφήν του εις ειδικόν βιβλίον του Δικηγορικού Συλλόγου του τόπου ασκήσεως, προσάγων το πτυχίον αυτού ως και βεβαίωσιν του παρ' ω ήρξατο ασκούμενος δικηγόρου. Από της εγγραφής ταύτης λογίζεται αρξαμένη η άσκησις...», (άρθρο 6) : «1. Η άσκησις γίνεται των μεν ασκουμένων εν τη έδρα των Πρωτοδικείων Αθηνών και Πειραιώς παρά δικηγόρω παρ' Αρείω Πάγω ή παρ' Εφέταις...2. Επί της εννόμου σχέσεως της συνδεούσης τον ασκούμενον μετά του ασκούντος δικηγόρου δεν έχουν εφαρμογήν αι διατάξεις του εργατικού δικαίου. 3. Εν αδυναμία εξευρέσεως υπό του πτυχιούχου, Δικηγόρου παρ' ω μέλλει να ασκηθή μεριμνά περί τούτου το Δ.Σ. του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου. 4. Η άσκηση μπορεί να γίνει και στην κεντρική υπηρεσία ή σε γραφείο νομικού συμβούλου ή σε δικαστικό γραφείο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (Ν.Σ.Κ.)... Η άσκηση ασκουμένων δικηγόρων μπορεί επίσης να γίνει και στο Γραφείο Δικαστικού του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας... (όπως η παράγραφος αυτή αντικαταστάθηκε με το άρθρο 14 παρ.7 του ν. 2227/1994, Α' 129 και όπως τα δύο τελευταία εδάφια αυτής προστέθηκαν με το άρθρο 138 παρ. 1 του ν. 4070/2012, ΦΕΚ Α 82) 5. Μέρος της άσκησης, διάρκειας έως έξι μηνών, μπορεί να γίνει στο Συμβούλιο της Επικράτειας ή στο πολιτικό και διοικητικό εφετείο ή πρωτοδικείο ή στην αντίστοιχη εισαγγελία ή στο ειρηνοδικείο της έδρας του Δικηγορικού Συλλόγου που είναι εγγεγραμμένος ο ασκούμενος... (όπως η παράγραφος αυτή τελικά αντικαταστάθηκε με το άρθρο 111 παρ. 2 του ν. 4055/2012, ΦΕΚ Α 51)», (άρθρο 7) : «1. Η άσκησις είναι συνεχής...», (άρθρο 9): «1. Ο ασκούμενος υπέχει τας αυτάς ως και ο Δικηγόρος ηθικός και δεοντολογικός υποχρεώσεις, τελών υπό την εποπτείαν και δικαιοδοσίαν του Διοικητικού και Πειθαρχικού Συμβουλίου του Δικηγορικού Συλλόγου του τόπου της ασκήσεως και κατά δεύτερον βαθμόν του Ανωτάτου Πειθαρχικού Συμβουλίου... 2. Ασκούμενος θεωρείται ο πτυχιούχος από της εγγραφής του εις το βιβλίον ασκουμένων του Δικηγορικού Συλλόγου μέχρι και του διορισμού του ως Δικηγόρου», (άρθρο 10): «1. Διαρκούσης της ασκήσεως ο ασκούμενος δύναται να παρίσταται ενώπιον του Πταισματοδικείου, του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου και του Ειρηνοδικείου, προκειμένου περί ενόρκων βεβαιώσεων του άρθρου 671 του ΚΠολΔ και περί διαφορών διαδικασίας των άρθρων 737, 738 παρ. 22 ΚΠολΔ. Τη εγγραφή εντολή του παρ' ω ασκείται Δικηγόρου δύναται ο ασκούμενος να παρίσταται ενώπιον του

Ειρηνοδικείου, δικάζοντας κατά την διαδικασία των μικροδιαφορών, 2. Ο ασκούμενος υποχρεούται να συμπάρισται μετά του παρ'ω ασκείται Δικηγόρου, ενώπιον των Πρωτοβαθμίων Δικαστηρίων συνυπογράφων τας προτάσεις. 3. Δι' αποφάσεων του Υπουργού Δικαιοσύνης, εκδομένων μετά πρότασιν της Συντονιστικής Επιτροπής των Δικηγορικών Συλλόγων, καθορίζονται τα της διεξαγωγής της πρακτικής ασκήσεως, ο τρόπος ελέγχου ταύτης υπό του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου, ως και τα δικαιώματα και αι υποχρεώσεις των ασκουμένων και των παρ' οίς ασκούνται ούτοι δικηγόρων. 4...», (άρθρο 11): «1. Τα κατά τα άρθρα 62 και 63 περί Δικηγόρων οριζόμενα ασυμβίβαστα ισχύουν και επί ασκουμένων. 2...», (άρθρο 12): «1. Ο ασκούμενος οφείλει να μετάσχη της αμέσως προσεχούς ή μεταπροσεχούς εξετάσεως μετά την συμπλήρωσιν του χρόνου της κατά νόμον ασκήσεως του ή της τυχόν προσθέτου τοιαύτης...». Εξάλλου στα επόμενα άρθρα του ο Κώδικας Δικηγόρων ρυθμίζει τους όρους άσκησης του δικηγορικού επαγγέλματος, τη νομική φύση του δικηγόρου, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του, θέματα πειθαρχικής φύσης, την αμοιβή του και τα ελάχιστα όρια αυτής κατά κατηγορίες πράξεων και άλλα θέματα. Τέλος, στη διάταξη της υποπαρ.ΙΓ.1. υποπερ.8 β` του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 (Α' 222) ορίστηκαν τα ακόλουθα: « Το άρθρο 92Α του ν.δ. 3026/1954 αντικαθίσταται ως εξής: «1. Ο δικηγόρος για τις παρεχόμενες με έμμισθη εντολή υπηρεσίες του αμειβεται με πάγια μηνιαία αμοιβή που καθορίζεται με ελεύθερη συμφωνία με τον εντολέα του. Η αμοιβή των ασκουμένων δικηγόρων δεν μπορεί να είναι κατώτερη του εκάστοτε ισχύοντος κατώτατου νόμιμου μισθού υπαλλήλου του ιδιωτικού τομέα. 2...».

7. Επειδή, από τις διατάξεις των άρθρων 4 έως 12 του ν.δ. 3026/1954 «Περί του Κώδικος των Δικηγόρων» προκύπτει ότι οι προτιθέμενοι να ασκήσουν το δικηγορικό επάγγελμα, πτυχιούχοι του νομικού τμήματος των νομικών σχολών των Α.Ε.Ι., μετά τη λήψη του πτυχίου τους, υποχρεούνται να ασκηθούν σε δικηγόρο (ή στο Γραφείο του Προέδρου ή των Νομικών Συμβούλων του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους). Επί της εννόμου δε σχέσεως της συνδέουσας τους ασκούμενους με τους ασκούντες δικηγόρους δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του εργατικού δικαίου και επομένως οι τελευταίοι δεν υποχρεούνται στην καταβολή μισθού ή οποιοσδήποτε αποζημίωσης για την παρεχόμενη από τους ασκούμενους εργασία, οι οποίοι κατά τη διάρκεια της άσκησης δύνανται να παρίστανται μόνον ενώπιον του Πταισματοδικείου, του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου και του Ειρηνοδικείου προκειμένου περί ενόρκων βεβαιώσεων του άρθρου 671 του Κ.Πολ.Δ και περί διαφορών διαδικασίας των άρθρων 737,738 παρ. 2 Κ.Πολ.Δ., καθώς και ενώπιον του Ειρηνοδικείου κατά τη διαδικασία των μικροδιαφορών, με την έγγραφη εντολή του δικηγόρου, στον οποίο ασκούνται. Εξάλλου, με τη διάταξη του άρθρου 3 του β.δ. της 6/22.9.1956 και την αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 1 του Κανονισμού Περίθαλψης ΤΠΔΑ σε συνδυασμό με αυτή του άρθρου 14 του ν. 1090/1980 προκύπτει ότι στα Ταμεία Προνοίας Δικηγόρων ασφαλιζονταν υποχρεωτικά μεν οι νόμιμα διορισμένοι δικηγόροι, οι εγγεγραμμένοι στο μητρώο του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών και ασκούντες ενεργά και αποκλειστικά το δικηγορικό λειτούργημα, προαιρετικά δε οι ασκούμενοι δικηγόροι, στους οποίους ο νομοθέτης, λόγω της ιδιόμορφης

επαγγελματικής θέσης τους παρέσχε σε αυτούς το δικαίωμα της προαιρετικής ασφάλισης στο οικείο Ταμείο Προνοίας Δικηγόρων προκειμένου να μην μένουν ανασφάλιστοι όσοι από αυτούς δεν είχαν δικαίωμα ασφαλίσεως σε άλλον οργανισμό και εφόσον βέβαια κατέβαλλαν τις προβλεπόμενες εισφορές της πρώτης πενταετίας. **Η δε κατά τα ανωτέρω εξομοίωση των ασκούμενων δικηγόρων, οι οποίοι, όπως προαναφέρθηκε, δεν ασκούν το δικηγορικό επάγγελμα, με τους δικηγόρους της πρώτης πενταετίας, ως προς την υποχρέωση καταβολής εισφορών ορισμένου ύψους, είχε ως δικαιολογητική βάση ακριβώς τον προαιρετικό χαρακτήρα της ανωτέρω ασφάλισης, ήτοι τη βάση δήλωσης βούλησης του ενδιαφερομένου προσώπου έναρξη της κοινωνικοασφαλιστικής σχέσης (πρβλ. υπ' αριθμ. 719/2002 γνωμ. Ν.Σ.Κ). Το καθεστώς αυτό, όμως, μεταβλήθηκε ακολούθως με τη διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 48 του ν. 3996/2011. Η εν λόγω διάταξη καθιστά υποχρεωτική την κοινωνική (υπό τη μορφή της υπαγωγής τους στον κλάδο πρόνοιας) ασφάλιση των ασκούμενων δικηγόρων, ήτοι προσώπων, τα οποία ούτε φέρουν την ιδιότητα του δικηγόρου ούτε μπορούν να χαρακτηρισθούν ως εργαζόμενοι με την έννοια των παρεχόντων μισθωτή εργασία και οι οποίοι δεν υπάγονται στην κύρια ασφάλιση ούτε του καθού Ταμείου ούτε κάποιου άλλου Οργανισμού ασφάλισης αυτοαπασχολούμενων ή μισθωτών. Η κατά τα ανωτέρω υποχρεωτική υπαγωγή τους, ενόψει του σκοπού τον οποίο εξυπηρετεί η Κοινωνική Ασφάλιση και της υποχρέωσης του Κράτους να προάγει και να προστατεύει αυτήν, δεν αντιβαίνει καταρχήν στην διάταξη του άρθρου 22 παρ. 5 του Σ., καθόσον, σύμφωνα με τα όσα έγιναν ερμηνευτικώς δεκτά σχετικά με το εν λόγω άρθρο του Σ., ο κοινός Νομοθέτης έχει την ευχέρεια να καθορίσει τις προϋποθέσεις υπαγωγής ορισμένης κατηγορίας προσώπων στην Κοινωνική Ασφάλιση επεκτείνοντας σε αυτούς την ασφαλιστική προστασία. Πλην όμως, κατά τη γνώμη που επικράτησε στο Δικαστήριο, οι ασκούμενοι, με την ανωτέρω διάταξη, υποχρεούνται ουσιαστικά να αυτοασφαλιστούν ως εργαζόμενοι και μάλιστα ως αυτοαπασχολούμενοι, καταβάλλοντας οι ίδιοι τις εισφορές τους, την ίδια στιγμή που νομοθετικά (βλ. Κώδικας Δικηγόρων) δεν αντιμετωπίζονται ως τελούντες εργασία ή εργασιακή απασχόληση, αλλά άσκηση-**

μαθητεία επαγγέλματος, ενώ η πιο πρόσφατη διάταξη της υποπαρ.ΙΓ.1. υποπερ.8 β` του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, που καθορίζει για τους ασκούμενους δικηγόρους κατώτατο όριο αμοιβής ίσο με τον εκάστοτε ισχύοντα νόμιμο μισθό υπαλλήλου ιδιωτικού τομέα τους προσδίδει χαρακτήρα μάλλον οιονεί μισθωτών παρά αυτοαπασχολούμενων. Επιπροσθέτως, έτσι, όπως καταστρώνεται η διάταξη του άρθρου 48 παρ. 3 του ν. 3996/2011, δεν λαμβάνει υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και την ιδιόμορφη θέση του ασκούμενου δικηγόρου τόσο σε σχέση με τους δικηγόρους όσο και με τους λοιπούς μισθωτούς, αφού καθιστά μεν υποχρεωτική την ασφάλιση των ανωτέρω προσώπων στον κλάδο πρόνοιας, χωρίς όμως να μεριμνά ούτε για τυχόν απαλλαγή τους από την υποχρέωση καταβολής ασφαλιστικών εισφορών, λόγω της κατά τα ανωτέρω ιδιόμορφης θέσης τους, ούτε για κόστος ασφάλισης χαμηλότερο κατά πολύ από αυτό των υπόλοιπων δικηγόρων, ακόμα και από αυτό των νεοεισερχόμενων δικηγόρων, λόγω της κατά τα ανωτέρω ιδιαίτερης φύσης της άσκησης, ούτε για υποχρέωση καταβολής των ασφαλιστικών εισφορών από τους δικηγόρους ή τους φορείς στους Οποίους τελείται η άσκηση (δικηγόροι, νομικά πρόσωπα, δικαστήρια). Συνεπεία των ανωτέρω, καθίσταται εκ των πραγμάτων άνιση η θέση των ασκούμενων δικηγόρων, ως προς το κατά τα ανωτέρω ασφαλιστικό καθεστώς τους και ειδικότερα ως προς τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες αυτοί μπορούν να τύχουν παροχών υγείας και πρόνοιας από το καθού, σε σχέση με τους εν ενεργεία δικηγόρους και τα λοιπά ασφαλιζόμενα πρόσωπα στον κλάδο υγείας και πρόνοιας του καθού Ταμείου, κατά παράβαση των άρθρων 4 παρ. 1 και 22 παρ. 5 του Συντάγματος. Κατά τη γνώμη, όμως, της Πρωτόδικη Αγγελικής Βρεττού, η διάταξη του άρθρου 48 παρ. 3 του ν.3996/2011, δεν αντίκειται στις ανωτέρω διατάξεις του Συντάγματος ενόψει της ευχέρειας του νομοθέτη να θεσπίζει κανόνες υπαγωγής ορισμένης κατηγορίας προσώπων στην ασφάλιση και να αποφασίζει για το ύψος και τον τρόπο υπολογισμού των ασφαλιστικών εισφορών και ενόψει του ότι με την ένδικη διάταξη λήφθηκε μέριμνα ούτως ώστε οι ασκούμενοι δικηγόροι να επιβαρύνονται με το κατώτατο δυνατό ύψος ασφαλιστικών εισφορών, ήτοι με αυτές, τις οποίες υποχρεούνται να καταβάλλουν και οι νεοεισερχόμενοι στο επάγγελμα

δικηγόροι, κατά τα πρώτα πέντε χρόνια της άσκησης του επαγγέλματος τους και με τους οποίους (νέους δικηγόρους πρώτης πενταετίας) οι ασκούμενοι τελούν στην πράξη εν πολλοίς υπό όμοιες συνθήκες, συνεκτιμωμένου, εξάλλου και του γεγονότος ότι οι ασκούμενοι δικηγόροι απολαμβάνουν τις ίδιες σε είδος παροχές από το καθού Ταμείο, όπως και οι νέοι δικηγόροι.

8. ...

9. ...

10. Επειδή, περαιτέρω, ο προσφεύγων προβάλλει ότι η διάταξη της παρ.3 του άρθρου 48 του ν.3996/2011 αντίκειται στα άρθρα 4 και 22 παρ.5 του Συντάγματος, που επιβάλλουν τη με ίσους όρους συμμετοχή των ασφαλισμένων στο σύστημα παροχών και αντιπαροχών της κοινωνικής ασφάλισης καθόσον εξομοιώνει τους ασκούμενους δικηγόρους με τους ασκούντες το επάγγελμα του δικηγόρου, επιβάλλοντάς τους την υποχρέωση καταβολής ασφαλιστικών εισφορών της πρώτης πενταετίας, παραγνωρίζοντας τις οικονομικές τους δυνάμεις, ενώ οι εξαιρέσεις που τίθενται είναι εικονικές, αφού δεν δύνανται οι ασκούμενοι δικηγόροι, για τους οποίους ισχύουν τα ασυμβίβαστα των άρθρων 62 και 63 του ν.3026/1954 για τους δικηγόρους, να είναι άμεσα ασφαλισμένοι σε άλλο ασφαλιστικό οργανισμό. Με τον τρόπο αυτό, ισχυρίζεται ο προσφεύγων, παραγνωρίζεται η ιδιόμορφη επαγγελματική θέση των ασκούμενων δικηγόρων, για τους οποίους δεν ισχύουν οι προστατευτικές διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας, ούτε κατοχυρώνεται για αυτούς δικαίωμα σε αμοιβή, ενώ επιπλέον, συνεχίζει ο προσφεύγων, παραγνωρίζεται από το νομοθέτη και η διοίκηση ότι ο προβλεπόμενος στο άρθρο 14 του ν. 1090/1980 προαιρετικός χαρακτήρας της κοινωνικής ασφάλισης για τους ασκούμενους δικηγόρους αποτελούσε ένα ευεργέτημα, το οποίο δικαιολογούσε την εξομοίωση των ασφαλιστικών εισφορών των ασκούμενων με αυτήν των δικηγόρων της πρώτης πενταετίας, καθόσον αντιστάθμιζε την εκδήλωση δήλωσης βούλησης εκ μέρους του ασκούμενου δικηγόρου προς κοινωνική ασφάλιση προκειμένου να υπέχει τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα του δικηγόρου της πρώτης πενταετίας. Το καθού Ταμείο, αντιθέτως, με την έκθεση των απόψεών του υποστηρίζει ότι δεν τίθεται θέμα αμφισβήτησης της υποχρεωτικότητας της ασφάλισης στους τομείς προνοίας και υγείας αυτού ούτε του ύψους των ασφαλιστικών εισφορών, ότι η υποχρέωση καταβολής τους προκύπτει από πληθώρα διατάξεων της ασφαλιστικής νομοθεσίας καθώς και ότι ρητώς προβλέπεται από τις καταστατικές διατάξεις του Τ.Π.Δ.Α ως προϋπόθεση για τη χορήγηση οποιοσδήποτε παροχής ή εκπλήρωση των υποχρεώσεων των ασφαλισμένων δικηγόρων προς το Ταμείο.

11. Επειδή, με βάση τα ανωτέρω πραγματικά περιστατικά και ενόψει των όσων έγιναν ερμηνευτικά δεκτά στην έβδομη σκέψη της παρούσας απόφασης, **το δικαστήριο κρίνει κατά πλειοψηφία ότι η διάταξη του άρθρου 48 παρ. 3 του ν.3996/2011, στο βαθμό που εξομοιώνει τους ασκούμενους δικηγόρους με τους εν ενεργεία δικηγόρους της πρώτης πενταετίας αντιβαίνει στη συνταγματική αρχή της ισότητας (άρθρο 4 παρ. 1 του Σ.) σε συνδυασμό με το άρθρο 22 παρ.5 του Σ. καθόσον θεσπίζει ενιαία ρύθμιση (υποχρεωτική υπαγωγή στον κλάδο πρόνοιας με αυτασφάλιση, ίδιο ύψος εισφορών) για διακεκριμένες κατηγορίες ασφαλισμένων, που υπάγονται σε διαφορετικό νομικό καθεστώς, δηλ. τελούν κάτω από διαφορετικές συνθήκες και οι οποίες δικαιολογούν και επιβάλλουν τη διαφοροποίηση της ασφαλιστικής τους κατάστασης.** Επομένως η προσβαλλόμενη απόφαση, με την οποία απορρίφθηκε το αίτημα του προσφεύγοντος για απαλλαγή του από τις εισφορές άσκησης και για

χορήγηση σε αυτόν και στα μέλη της οικογένειάς του ασφαλιστικού βιβλιαρίου, και η οποία στηρίχθηκε στην προαναφερθείσα και κριθείσα ως αντισυνταγματική διάταξη του άρθρου 48 παρ. 3 του ν.3996/2011 είναι μη νόμιμη και πρέπει να ακυρωθεί, κατά τον βασίμως προβαλλόμενο λόγο της κρινόμενης προσφυγής. Κατόπιν τούτου η κρινόμενη προσφυγή πρέπει να γίνει δεκτή, αποβαίνει δε περιττή η εξέταση των υπολοίπων λόγων, που προβάλλονται με αυτή. **Κατά τη γνώμη, όμως, που μειοψήφησε**, η διάταξη του άρθρου 48 παρ. 3 του ν. 3996/2011 δεν αντιβαίνει στη συνταγματική αρχή της ισότητας (άρθρο 4 παρ. 1 του Σ.) σε συνδυασμό με το άρθρο 22 παρ.5 του Σ. και επομένως, κατά την άποψη αυτή, ο λόγος αυτός της προ προσφυγής πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.